

A

A prvo slovo u ćirilskoj azbuci i lat. abecedi.

Uz tabelu svih slova grafički, s naročitim osvrtom na a. Najprije su bika zvali alef (valjda, a onda su pronašli da je bik Alfa, a ne obratno). Slikovno pismo rađa se po figurama postojećih likova, a ne obratno.

AACHEN

Što je sa katedralom u II. svjetskom ratu?

AACHENSKI KONGRES

»Održan je poslije pobjede nad Napoleonom 1818«. Izgleda po tekstu kao da se to dogodilo neposredno »poslije pobjede nad Napoleonom«, koja je uslijedila, kao što je poznato 1814-15, za vrijeme Bečkog kongresa. Formulacija nije sretna.

ABA NOVAK, Vilmos

Provjeriti da li je tako važan da uđe! Sam fakat što je učestvovao na izložbi mađarskih slikara u Zagrebu 1940. ne govori ništa.

AB IOVE PRINCIPIUM

Počnimo s Jupiterom, t.j. zaobiđimo nevažne i sporedne stvari i skoncentrišimo se oko najvažnijeg i bitnog pitanja.

Ista fraza: kod banketa kada se dižu zdravice po redu i ugledu i starom načelu — ab Iove, nazdravlja se suverenima, kraljevima, carevima i t.d. Taj red je često uslovljen mandarinskim kastinskim redom, a nikako po važnosti dotičnog lica. Društveni i religiozni ili hijerarhijski atributi, često se tom frazom stavljaju pod ironične navodnike.

ABACUS

grč *abax*, ploča na stolu, ploča na kojoj se kocka, ploča za crtanje matematskih figura, računalo i t.d. Nije tačno, da je ploča razdijeljena na kocke, jer to mogu biti samo četvorine, a »igrača dašćica sa 8 žlijebića« potpuno suvišan opis nečega što bez slike ne govori ništa.

Abacus u arhitekturi je ploča kojom se pokrivaju antičke kolumne; u dorskom i u jonskom stilu abacus je jednostavno rezana četvorina sa okomitim bridovima, a u korinjskom stilu uglovi abacusa su otupljeni, a pobočne stijene kose.

ABAD, Queipo Manuel

»Radio je na njihovu poboljšanju (teških meksikanskih prilika) i napose na otklanjanju uzroka nezadovoljstva naroda, ali je ustajao protiv nezavisnosti Meksika od Španjolske«. Da se ostavi samo da je bio protivnik mex. nezavisnosti.

ABAT-JOUR

Nije tačno da se abat-jour na svjetiljkama upotrebljava zato »da bi se svjetlo upravilo na jedno mjesto«.

AALL, ANATHON

Dogovoreno je u principu da ćemo kratiti. Mi pišemo: »profesor sveučilišta u Oslu«. Ispravljamo po dogovorenoj konvenciji: profesor univerziteta u Oslu!, a bilo bi dovoljno, kao što je dogovoreno: Prof. Univ. Oslo. Rekli smo da ćemo citirati u bibliografiji naslove pojedinih djela u originalu i da ih ne ćemo prevoditi. Ako je čovjek norveški filozof, ne treba citirati njemački prijevod, ili ako je prijevod treba to da se navede.

A MINORI AD MAIUS

Sve te latinske fraze više-manje slabo su objašnjene. Trebalo bi sve to preraditi da bude logičnije i konciznije, da budu primjeri jasni.

a limine

od lat. *granica*, međa, kuća, kućni prag,

à la

franc. *à la mode*, *à la tête*,

à la turca

nije tačno, nije francuski, jer je talijanski *alla turca* i treba da bude posebna jedinica.

À PARI

(*à pari ratione*) – kao što se zaključuje u *fortiori*, po snazi razloga, kako da se ne zaključi na temelju jedne premise *à pari*, kada je ona ravna drugoj na temelju koje se došlo do istog zaključka? U samom tekstu definicija nije naročito jasna, a primjer je potpuno lunatične prirode: »Ako mjesec prati zemlju na njezinu putu oko sunca, to i Jupiterovi sateliti prate Jupitra na njegovu putu oko sunca«. Potpuno nerazumljivo.

A POSTERIORI

Od lat. *postije toga što slijedi*, u prenesenom smislu: prosuđivati a posteriori znači suditi na temelju zaključaka koji slijede iz jedne prepozicije. Način mišljenja protivan apriornom, obuhvaća sudove nastale na iskustvu, zaključke uslovljenje iskustvom, obuhvaćajući tako sveukupnu materiju iskustva, za razliku od formalne strane spoznaje ili spoznajnih predmeta.

ABBAS II. HILMI PAŠA

Pisano napamet. »Došao u sukob s egipatskim nacionalistima anglofilima«, simpatizirao sa centralnim silama i t.d. Da se ispravi kao što je navedeno!

ABBAS, Mirza

»Bio je sposoban i kulturni; osobito je poznao književnosti«. Reci ma što.

Napomene M. K. od 26. X. 1954. za slovo »A« za Opću enciklopediju

ABBE, Ernest

»Industrijalac, socijalni političar, omogućio procvat svjetske tvrtke Zeiss«. Čime?
»Naučnim radom«.

Potpuno suvišno da ovakav fabrikant dobiva 8 redaka. Ima zasluge za firmu Zeiss, gdje je »poboljšao položaj radnika«.

ABDERIT

Abdera je ušla kao posebna jedinica i bilo bi bolje taj pojam objasniti u okviru jedinice Abdera kao što je ispravljeno. Stanovnik grada Abdere u Traciji. 5,6,7,8,9 briše se. 4. red Abdera dala je 3 grčka filozofa.

Generalna napomena

Gubeći noći na čitanje ove naše Enciklopedije, padaju mi na pamet pojedini pojmovi, kojih nisam našao do sada, potpuno slučajno, u čistim asocijacijama:

ABD'EL KRIM

Ustanak Abd'El Krima godine 1923-1925., veoma važan datum u historiji francuskog kolonijalnog raspadanja.

ABDUL HAMID

Abdulhamidovština u našim stranama ostala je i u Jugoslavenskoj neobrađena kako bi trebalo.

ABENCERRAGE

Chateaubriandov abencerrage da se ne zaboravi sa tumačenjem toga pojma uopće. Tko su bili i kako su stradali.

ABERCROMBY

Reformator kontinentalne engleske vojske, važno ime u historiji engleske strategije.

ARTILJERIJA

I svi termini koji se nadovezuju za taj pojam. Usporedi Pomorsku artiljeriju u Pomorskoj Enciklopediji.

ABANDON

Da ne bude tako mutno obrađen kao u Pomorskoj!

ABORIGINI

Aborigeni i sve što se na to nadovezuje u folkloru i antropologiji

ABORTUS

ABRAKSAS

Abraka dabra i sve te hermitske čarolije, koje kod nas traju još u baroku i javljaju se u komedijama Tita Brezovačkog.

ABSENTIZAM

Obrađen slabo u Jugoslavici!

APSOLUTNA PLASTIKA

(Arhipenko, Kandinsky) i sve što je vezano za apsolutno kao sluh, prostor, slikarstvo, muzika, apsolutna ništica, u teoriji relativiteta, apsolutna vrijednost, vrijeme, zatim: apsolutizam, apsolutizam

APSTRAKTNO

Slikarstvo, znanost, misao, pojam, brojevi i t.d.

À CHEVAL

Taktički pojam, kada se jedna četa nalazi s obje strane jedne ceste, mosta ili rijeke.

ATOPHAN

I svi slični lijekovi za kostobolju koje smo toliko uživali.

ACTA

AD ACTA

ACTON, John Edward Dalberg, lord

Važno ime sa koncila god. 1870 u Rimu, objavio o tome tekstove, njegove relacije sa Strossmayerom.

ADJUNKT

Kod nas veoma često upotrebljavan pojam u administraciji, na pr. sudskoj: *Gerichtsadjunkt*.

ADJUTANT

À DISKRÈTION

Kruh koji se ne plaća restaurantima i t.d.

AD LATUS

Locum tenens, kao banska čast i. t.d.

ABELARD (ABAILARD), Pierre (Petrus Abaelardus)

Niti filozof niti teolog, najbolji skolastik.

I, 4, 5, 6. Govoriti o realistima i nominalistima, a da nismo objasnili o čemu se radi, spada u retoriku.

I, 6. Briše se u zrelijim godinama.

I, 7, 8, 9. Kao što je ispravljeno.

Trebalo bi pomenuti da je bio plemić, da je bio bogat, da je rezignirao na primogenituru, da se odrekao svog aristokratskog položaja u društvu, da je bio dialektik koji je obje skolastičke doktrine, nominalizam i realizam, spojio u svom vlastitom sistemu u konceptalizmu. Kada je riječ o romantiku s Heloisom, onda neka se kaže da je Heloisa rodila a njega da su zato škopili. Trajno je bio gonjen, palili su mu knjige, jedna od najglasnijih ličnosti evropskog Medievala. To je nominalizam ili realizam koji neka se objasni pod tim pojmovima.

ABERACIJA

Kut između smjera, u kojem neku zvijezdu vidimo i smjera u kojem bismo tu zvijezdu vidjeli, kad bi zemlja mirovala. Koji bi to kut bio, u kome bismo zvijezdu vidjeli kad bi zemlja mirovala? Aberro – lutati tamo i amo kao lađa bez cilja i jedara i kormila.

Aberacija astronomska: fenomen, koji se sastoji od toga da mi nebeska tijela vidimo na mjestu i u smjeru koji se ne podudara sa stvarnim smjerom i mjestom. I to je dovoljno. Osim toga da se razradi: aberacija matematička, ukusa, morala, hromatična, sferična itd.

Aberacija astronomska historijski: Hooke 1669 itd. itd.

ABERDEEN-ANGUS GOVEDO

Zar ne bi bilo bolje: vrsta škotskog, crnog i bezrožnog goveda za tovljenje? Ne znam tko je izmislio riječ »tov«?

ABERDEEN, George Hamilton Gordon

Nije dovoljno istaknuta važnost njegove pojave! Od 1813–14 engleski predstavnik u savezničkom glavnom štabu! Da se ne zaboravi grad Aberdeen.

ABERRATIO ICTUS

»Nehajno ubojstvo« iz kojeg je to K.Z.? Terminologija trebala bi da bude koordinirana, i prikazana po oblastima i po pokrajinama.

ABITURIENT

učenik, koji je položio ispit zrelosti na srednjoj školi.

ABNORMAN

Od lat. *abnormis* – nepravilan, koji se ne podudara s pravilom.

ABONNEMENT

(franc.) ugovorni odnos kojim se pretplatom stiče pravo na kupnju izvjesne robe, koja se liferuje u nizu, u serijama, na pr.: štampane stvari, periodica, ulaznice za teatarske i umjetničke priredbe, željezničke karte i razne druge usluge.

ABONNEMENT

Od francuskog glagola *abonner*, t.j. *borner*, *limitirati*, *ograničiti*. U prenesenom smislu odrediti neke obaveze u okviru ugovornog odnosa, odrediti način pretplate na temelju koje se stiču posebna prava ili prednosti. Na pr.: pretplatiti se na štampane stvari ili na umjetničke priredbe (koncerti, kazališta), na vršenje raznih usluga (restauranti) i t.d.

ABORTUS

Principijelna napomena. Primijetio sam da postoji čitav niz jedinica za koje mislim da bi bilo logičnije, da se objasne na istom mjestu bez uputnice. Nitko tko ne zna što je abortus, zašto da mu komplikujemo način informacije da ga šaljemo na »Pobačaj«, što znači praktično za nekoliko svezaka dalje.

ABRAKADABRA

Već je rečeno u jednoj napomeni, da se abrakadabra, kao hermetična soppravvivenza javlja kod nas kao živo sredstvo čaranja još u marijaterezijanskom periodu. Citira je Tito Brezovački u svom Diogenešu, i neka se na ovome mjestu oživi taj pojam tim citatom. Ilustracija neka se ne zaboravi!

ABRAŠEVIĆ

»Radničko kulturno-umjetničko društvo«. A poslije se u tekstu govori o Abraševiću kao da je muškog roda »Abrašević je ponikao iz srpskog radničkog pokreta, srastao s njim i t.d.«

ABRUZZI Luigi Amadeo, duca di

od 1915–1917 zapovjednik talijanske ratne mornarice. Ako je to bio, bio je vjerojatno admiral, prema tomu treba mu to i uvrstiti kao građanski poziv.

ABSALOM

Objasniti citatom po Bibliji. Ova lokalizacija da je »ubijen u šumi Mahanaim (istočna Jordanija i t.d.)« potpuno suvišno historiografiranje legendarnih detalja.

ABU ABD'ULLAH v. Boabdil

Čemu uputnica na vidi Boabdil, kad je kod nas poznat pod imenom Boabdil? Posljednji kralj arapski u Granadi, 1491. Da se navede kao jedinica Boabdil, da se obradi na tom istom mjestu, sa eventualnom uputnicom na ABENCER RAGE, koju smo isto tako već obradili pod tim nazivom, s uputnicom vidi CHATEAUBRIAND.

ADAMANTOBLAST

Daje se uputnica: vidi razvoj zuba! Nemoguća uputnica. Nemoguća jedinica.

ABULIJA

I, 2, 3. »Psihičke poremetnje«! Ne može! Ili smetnja ili poremećenje. Isto tako I, 3, slabost djelovne inicijative«. Ne može, i tu se nameće pitanje terminologije. Zašto se ljudi ne izražavaju jednostavno?

Abulija, bezvoljnost, slabost volje i odlučnosti na temelju oslabljenja senzibiliteta. Poremećenje kod melankolije, hypohondrije, neurastenije i t.d.

ACANTHUS, Ilustrirati!

Ne znam tko je izmislio tu riječ »primog«? Ta riječ zvuči glupo kao slovenski »premog«, ćumur ili ugalj. Suvišna igra! Opisivati A. da ima »krpaste listove« itd.

Acanthus u arhitekturi. Glavica korintskih stupova, da se ne zaboravi!

ACCOLADE

(Andreis). »Crtovlje«. »Dva ili više muzičkih crtovlja«. Pitanje terminologije uskladiti sa Srbijom. Neka tamo Cana Đurić organizuje jednu komisiju preko srpske redakcije Marka Ristića.

ACOLLAS, Emile

I, 2, 3 »Ističe se politički od 1864«? Kako se ističe politički? 1894 ističe se politički, 1867 suđen na godinu dana tamnice zbog pokušaja bune; za republike izlazi prvi na izbore s naglašenim socijalističkim programom«. Za republike izlazi na izbore. Koje republike god. 1867, kada carstvo traje do 1870?

ACOSTA, Uriel

Da se provjeri 1591. ili 1590? Duplikat, na prvu varijantu već je data napomena. »U svom djelu Examen (i t.d.) uspoređuje farizejstvo sa Biblijom« – besmisao. Bolje da se navede njegova autobiografija: »Exemplar humanae vitae«, 1687. Kao nonkomformistički simbol, Acosta Uriel postao je junakom raznih beletrističkih pokušaja drama Gutzkova.

ACRI, Francesco

»Tal. filozof i sveučilišni profesor«. Nije mi jasno da li je potrebno da uđe? Ako već ulazi, neka se ne zaboravi grad Acri, ima više od 10.000 stanovnika.

ACTION FRANÇAISE (L')

Politički dnevnik od 1908–1944. Nastao iz istoimenog dvomjesečnika pokrenutog 1899. Organ antidemokratskih, antiliberalnih političkih koncepcija, koje su sa rojalističkom formulom predstavljale intransigentnu i nepomirljivu fanatičku negaciju svake liberalne, slobodne misli, i poslužile kao ideološka osnova francuskog »integralnog nacionalizma«! Restauracija Francuske Monarhije, koja na slavi od 40 francuskih kraljeva predstavlja simbol antiparlamentarne, decentralizovane, katoličke tradicije. Među glavnim teoreticima monarhizma u okviru Action Française: Charles Mauras, teoretik i moralista, Bainville propagandista imperijalizma i Léon Daudet (sin romansijera), kao arbitar u artističkim i duhovnim oblastima.

ADABALDUS

»Njegovi prijepisi knjiga spadaju među najljepša poluuncijalna djela«. Kojih i kakvih knjiga?

ABDUL HAMID

Osim generalnih biografskih podataka, da je za njegove vladavine Turska izgubila Tunis, Egipat, Kretu i t.d., da ga je oborila revolucija, nema osnovne oznake: prodiranje međunarodnog finansijskog kapitala na tursko tržište, preživjelost i statika degenerisanog feudalnog sistema, osnovne oznake zaostalosti, aristokratski legitimizam u sukobu sa suvremenom socijalnom problematikom, demokratizacija širokih masa, bolesnik na Bosporu i t.d. i t.d. Sve je to već bilo nekoliko puta rečeno.

ABRAHAM

Rečeno je već u jednoj generalnoj napomeni, da ovakve mitske pojave valja ilustrirati citatima iz tekstova originalnih. Dovoljno je da se kaže: Abraham, praroditelj Izraela. Nije tačno, da su »Židovi oko ← 2.000 prešli iz Ura u južnoj Babiloniji u obećanu zemlju Kanaan«, nego je to učinio, po svetome pismu, Abraham sam lično, sa svojim nećakom Lotom, a i to je sve suvišno.

AD CALENDAS GRAECAS

Da se ispravi: kalende su kod Rimljana prvi dan u mjesecu, a pošto Grci za taj dan nisu imali oznake, ta fraza znači: nikada!

AD HOC

Odgovoriti ad hoc znači odgovoriti izravno pozitivno.

AD HOMINEM

Upotrebljava se isključivo kao fraza *argumentum ad hominem*. Fraza, kojom se zbunjuje protivnik na temelju citata njegovih vlastitih riječi ili djela, koja su u protuslovlju s njegovim tvrdnjama.

AD HONOREM

Počasne, društvene, besplatne funkcije.

AD NOTAM

zašto nije ušlo *Ad nutum* ?

AD REFERENDUM

Kancelarijski termin.

ADAD

»Babilonsko božanstvo oluje, munje i groma«. Bolje gromovnik. Ostalo se briše kao što je redigirano.

ADAM

»Prvi čovjek na zemlji koga je Jahve stvorio iz ovaće zemlje (hebrejski Adama). Znači, da je Jahve stvorio iz ovaće zemlje razne druge ljude na raznim drugim zemljama, a Adam je prvi čovjek na ovoj zemlji. Citiraj sveto pismo i ispast će da nije stvoren iz zemlje.

ADAMS, William

Kaže recenzent da je »peljar«. Očito hoće da kaže da je bio pilot, a tako se i zove jedna ulica u Tokiju po njemu. Peljar je nesretan terminus.

ADAPTIRATI

Generalna napomena u vezi s tim latinskim frazama: Neka se pregleda čitav taj materijal ponovno i preda latinistima na reviziju, da ga snabdiju etymonima. Da se provede sistematska revizija i uvede dosljedan sistem. Glagoli se navode u prvom licu singulara s infinitivom, imenice se objašnjavaju korjenom. Lat. od *adapto adaptare*, kao i aplicirati, priljubiti jedno uz drugo, slijepiti, dodati nešto nečemu.

Logično je da se ne zaboravi:

ADAPTACIJA

U biologiji modifikacije, prilagođivanje pojedinih organa; u književnosti kad se jedan rukopis preradi toliko da je provedena nova redakcija s raznim izmjenama u tekstu i u sadržaju, naročito kod scenskih rukopisa. Prerađivanje proze u scenske dijaloge, romana u dramu itd.; u optici i uopće mijenjanje običaja usljed utjecaja sredine, izmjena vrsta itd.

ADEKVATAN

Adekvatan podražaj u psihologiji i fiziologiji objašnjava se nerazmjerno detaljnije nego ostali adekvatni pojmovi. Kako nam često nedostaju citati za objašnjenje pojmova! Na primjer: »U građanskom društvu porast bijede adekvatan je porastu bogatstva!« (Proudhon)

ADHEZIJA

Upale u medicini. Upale »tjelesnih zidova« zašto ne stijenke nego zidovi? Pitanje terminologije.

Adhezija u fotografskoj tehnici izaziva se vakiranim gumama, u farmaciji, u fizici, adhezija kao definicija: ujedinjenje dvaju tijela, adhezija kao diplomatski termin.

ADHEZIONA ŽELJEZNICA

Potpuno nejasno: prenosi svoju pogonsku snagu na kotače koji po tračnicama ne klize, već se okreću i tako pokreću lokomotivu zbog otpora, što ga daje adhezija između tračnica i kotača« i t.d. Što je adhezija uopće? Adhezija tvrdih predmeta, molekularan odnos čestica kod tekućih i tvrdih predmeta (pisanje, slikanje, ljepljenje, svarivanje). Adhezija u pravu, u međunarodnom pravu !

Adheziona željeznica (željeznica na principu trenja), najbolje da se baci pod skupni pojam željeznica i željeznički sistem uopće. V. Željeznica.

ADIPOCIRE

Kad već objašnjavam, onda molim tačno: Adeps lat. *mast*, *acire*, to je franc. *cire*, i to je kovanica lat. francuska. Cire od lat. *cera*. Mast koja se stvara u kadaveru. Vrsta amonijačnog sapuna, supstanca koju su smatrali identičnom s kitovom masti, koja nastaje od alteracije životnih supstanca i kolesterina.

ADIPONECROSIS

Šaljemo uputnicom na ateatonecrosis tj. na lojene nekroze, jedan medicinski specifikum, koji spada eventualno u medicinsku enciklopediju. Ne znam da li je takva diferencijacija potrebna?

ADITIVNO MIJEŠANJE BOJA

»Dvije boje, koje ovakvim miješanjem daju bijelo zovemo komplementarnim bojama. Tko je to kolacionirao ili revidirao?

ADLER ALFRED

Trebalo bi preraditi. Nije dovoljno jasno o čemu se radi. Glavni elementi individualne psihologije Adlerove ili da budu naznačeni posebnom uputnicom na Individualna psihologija, ili da se obrade ovdje! »Der Wille zur Macht« nije samo »volja za moću« jer je Macht i vlast!

ADLER, Guido

Opet jedno od principijelnih pitanja: Djelo A. »Der Stil in der Musik« prevodi se kao »Stil u muzici«. Rekli smo da ne ćemo prevoditi pojedina djela u naslovima.

ADMIRALITETSKI OTOCI

Generalna orijentaciona karta!

ADRIA

da se ne zaboravi grad u Italiji. Adria kao germanizam adriatisch, jadranski itd. itd.

ADUT

À tout, što služi svemu. U igri karata, boja ili figura koja vrijedi više od ostalih boja ili figura. Imati u ruci adute, biti u prednosti. Adut u retorici, iznenadan obrat u obliku argumenta, koji pobija sve ostale; u borbi – dobar udarac koji sjedi, kartaška fraza u prenesenom smislu.

ADVAITA

Mislim da bi bilo bolje nepodvojenost mjesto nedvojtvo. Nedvojtvo je dualizam.

ADŽARI

Tražimo informacije u leksikonu. Pišemo Adžari, atšara, ačaris, tzgali, adžarista itd. Sad koji je to đavo od ovih varijanata?

ADYGEJCI (ADYGE)

1, Čerkeši, 2 (v. Čerkezi)! Hoćemo li pisati Čerkeši ili Čerkezi?

ADYGIJSKA AUTONOMNA OBLAST

5, s Čerkešima! Čerkesi sa ŝ!

AECIJE

Preraditi ab ovo. Tipično naš tekst, zbrkan, nekoordiniran. Prije svega počinje kao Aecije, dakle ili neka se piše Ecije, ili Aetije, a najbolje da počnemo sa latinskim Aetius. Te je vojskovođa i branilac rimskog carstva, te je talac Alarihov, te vrbuje za Teodora II. među Hunima. Postavlja se pitanje odmah, tko je Teodor II, gdje su se nalazili Huni u tome trenutku kada je Ecije vrbovao među Hunima, kakav je to bio usurpator Johannes? Zašto se kao branilac zapadnog rimskog carstva iskrcava u Italiji, kad dobija titulu Comes? Ko ga je imenovao grofom? Zašto? Onda ratuje s Gotima i Francima, onda je za to promaknut i to veoma visoko, onda dobija vlast nad carem i punih 20 godina upravlja sudbinom Rima, onda ratuje protiv Burgunda i »pobijedio u bitki na katalaunskim poljima«, a pošto je »dobio vlast nad carem i 20 godina vladao nad sudbinom Rima«, pada od cara Valentinijana III., u trenutku kada prosi carsku nevjestu za svoga sina. Prekrasan roman, potpuno nejasan, treba odvojiti bitno od nebitnog. Aetije Flavije pobijedio je Atilu na katalaunskim poljima i to je u njegovoj vojničkoj karijeri, čini se, bilo najvažnije. I historijski i enciklopedijski isto tako.

AELIA CAPITOLINA

Kao što je reducirano. Nije važno da židovska književnost nije nikada Jerusolim zvala Aeliom Capitolinom, za ovu enciklopediju.

AERODROM

»Zrakoplovno pristanište, naročito uređeno mjesto za uzdizanje i slijetanje zrakoplova.« Zrakoplove upotrebljavali smo za aerostate i ja subjektivno mislim, da je u svakom slučaju bolje, da ostanemo kod aviona.

AERODROM

Dromos, kaže trkalište. A što je sa kaldromom? Kalos dromos, zatim 10, da li je pista ili staza?

AEROSOLI

»Čestice prašine i dima u zraku. To su jezgre, na kojima se vrši kondenzacija. Raspršavanjem sunčeve svjetlosti na njima tumači se boja neba«. Marković Branimir odlikuje se konciznošću nema sumnje! »Čestice dima u zraku su jezgre na kojima se vrši kondenzacija, a raspršavanjem sunčeve svjetlosti na njima tumači se boja neba!« Ne može!

AEROSTAT

Detaljnije kulturno-historijskim osvrtom. Bilo je već predmetom jedne iscrpne napomene sa ilustracijama, koje prikazuju pojedine modele. Da se ne zaboravi aeronautika sa podacima koji treba da budu svakako ajour. Velika imena tema Montgolfier, Marquis D'Arland, Charles, Banchard i čitava panorama aerostata.

AEQUUM BONUMQUE pravedno i dobro, znači ide u redu, ispravno, korektno.

Postoji i juridinička gradacija: quantum nequius mellius, ukoliko ispravnije tim bolje; postoji isto tako aequi bonique (facere), zadovoljiti se nečim, pomiriti se s tim da je tako bolje i pravo, ako je tako kako jeste da je u redu, bonum et aequum, involvira čitav jedan prizvuk smirene indiferentnosti, kao otrpilike va bene! Ne inzistiram da su sve varijacije tačne, ali fraza kao što je gore, nije dobro objašnjena.

Ad A (napomena)

Ne zaboraviti: afekt, afekcija, uzbuđenje, ali isto tako i intenzivan »osjećaj« simpatije, prijateljske sklonosti, nježnosti ili ljubavi.

Afekcija u medicini, početni procesi oboljenja. Afekcionizam. Afektivan. itd. itd.

AFEKTIRATI

Vladati se, govoriti, ponašati se na način koji nije uobičajen, prirodan ili društveno konvencionalan. Protupojam od prirodno, jednostavno, skromno. Učiniti nešto ostentativno, upadljivo. Simulirati, glumiti pretvorljivo, upotrebljavati nametljive i gromoglasne izraze i riječi neuvjerljivo.

AFERA

Radnja, trgovački pothvat, projekt preduzimača ili industrijalnog posrednika, posao u trgovačkom smislu, kretanje na tržištu, osvajanje tržišta, industrijalno ili financijsko plasiranje robe. Pothvat koji se temelji na prevari. Velike sfere Panama, Stavisky, Kruegeher itd. itd. »Les affaires sont les affaires, komedija u 3 čina od Octave Mirbeau-a (1903), gdje se govori sa rezignacijom o brutalnim sredstvima građanske klase u postizavanju poslovnih uspjeha. Poslovi su poslovi! Trgovina oružjem, špijunske afere, ratovi, snabdjevanje protivnika oružjem i sirovinama, dizanje na ustanak, u stranim zemljama (Guatemala), Našička afera, Bontouova afera, afera s liferancijom oružja u Srbiji pod turskim suverenitetom itd. itd.

Ljubavne afere, društvene afere itd. itd.

AFINITET

Treba da se navede jedan logičan af.: srodnost pojmova, 2/ psihološki: sličnost predodžaba na temelju asocijacija. Zatim empirički i metafizički afinitet.

AFIRMACIJA

Protupojam od negacije. Potvrđivanje evidentne istinitosti. U pasivu, afirmirati se znači potvrditi se u društvenom smislu, probiti se do priznanja, do ugleda vojničkog, umjetničkog ili političkog i t.d.

AFIRMIRATI

Afirmirati se, kao što je ovdje navedeno, samo je jedna varijanta glagola afirmirati. Lat. *affirmo, affirmare*, svjedočiti, tvrditi, potvrditi, dokumentirati na temelju fakata, pred sudom dokazati.

Afirmirati se znači biti priznat (afirmiran), evidentno se potvrditi.

Afirmativno. Afirmacija, kada se nešto afirmacijom ovjerovljuje; jedna činjenica na temelju neobičnih fakata. Afirmacija zakona, dokaznog postupka ili naučne teme.

AFORIZAM

Sentenca, koja u jezgrovitom obliku izražava bitni, esencijalni smisao jedne pojave, govora, stvari ili teze. Aforizmi su sintetične, općenite formule, jednostavne, lapidarne, jasne, koje svojom prozirnošću predstavljaju motiv lakog pamćenja, jer su pregnantne, slikovite i iskustvom provjerene. Aforizmi stvore često vrlo zamršenu sliku o stvarima i o pojavama na pojmove za svakog razumljive, poslovične; aforizmi su blistavi trenutci razumne spoznaje ljudske, često sazdana na vjekovnim i mukotrpnim iskustvima pokoljenja,

a često proplamsaji trenutačnih spoznaja pojedinaca. Aforistička forma izražavanja njeguje se kod medicine, prava, do filozofije, historije i poezije.

Hipokratovi aforizmi, u kojima je sažeta čitava sinteza starohelenske medicine: *Ars longa, vita brevis!* ili: *Ofelein he me blapte!* Hipokratovi aforizmi važe kao *vade mecum* medicine sve do XVII. st. Aforizmi salernitanske škole. Boerhave. Schopenhauer, Nietzsche i čitav niz suvremenih pisaca od Wildea do Alaina.

Kada se aforizam pretvara u igru pojmova, prividno protuslovnih općim konvencijama pretvara se u paradoks. Vidi paradoks.

AGILNOST

Nije samo živahnost u poslu nego i u duhovnim oblastima.

AFRIĆ, Vjekoslav

Navodi se, da je »direktor Akademije za filmsku umjetnost u Beogradu«. Te više nema. Za Britanika kaže se, da ga je napisao Racine, kod Hamleta ne navodi se autor. Raskoljnikova napisao Dostojevski, a kod Fausta ne navodi se autor. »Slavica« je naš prvi film, to treba da se naglasi.

AFROMETAR

»Manometar za određivanje tlaka ugljičnog dioksida iznad šampanjca u šampanjskim bocama«. Zašto iznad šampanjca?

AGA KHAN

Velika figura suvremene boulevardske štampe. Njegovi konji, automobili, metrese, provalnici, kartaši i varalice koji se oko njega okupljaju, predmetom su svakodnevnih novinskih vijesti. Taj najviši moralni autoritet jedne vjerske organizacije, kao motiv skandala koji traju, junak je dana i karikatura degeneracije tih orijentalnih satrapija. Bude li ušao u enciklopediju on može da uđe samo kao takav.

AGADIRSKA AFERA

Da se naglasi uloga, koju je car Vilim II. igrao u okviru te afere.

AGENCIJE NOVINSKE

I, 5. God. 1925 nije bilo nikakvog petokolonaškog predstavništva. Ako već Siemens, onda Siemens sa e.

I, 9, 10. Generalštab francuskog ministarstva mornarice jeste admiralitet.

I, 15, 16, 17, 18. Treba odrediti dan neprijateljske okupacije i godinu. Zatim 16, 17, 18 ne zna se šta su smjestili Nijemci i gdje su to smjestili.

I, 24. Opet Siemensovo petokolonaško poduzeće.

II, 10. Briše se ime Dedijera.

AGENEZIJA

Dat ćemo prioritet biološkoj ageneziji, a zatim po redu drugoj teološkoj.

AGENT

Policijski agent, agent provokator i t.d. Ne treba zaboraviti.

Ad A

Generalne napomene

1. Trebalo bi sistematski provesti, da se obrađivanju pojedinih jedinica pristupi metodički. Objašnjavati pojedine riječi i pojmove određenim redom: etimonom, gramatički, historijski, kulturno-historijski po funkcijama i po sinonimima, respective po protupojmovima.

Tako agitacija: od *aguere*, latinski: vitlati, tjerati, goniti (životinje, konje, divljač, stado, ljude), loviti, hajkom progoniti, isto tako: biti gonjen vjetrom, olujom, talasima i raznovrsnim nedaćama. Zatim: dražiti, poticati, buniti puk, plebs ili svjetinu, pučke gomile (u antici), ustalatasi (kao more), podsticati na bune, uopće buniti kada su stvari i prilike uznemirene. U duševnom smislu: uzbuditi, slaviti, svetkovati, biti, boraviti, ponašati se, raditi, djelovati.

Djelovati govorom ili ličnim poticajem, primjerima, nagovarati, na učestvovanje u jednoj akciji ili pokretu, političkom, moralnom, organizovanom ili spontanom. Podsticati na djelo raznim sredstvima: govorom, pismima, štampom, uvjeravanjima, pamfletima, lažima, podvalama, vještačkim sredstvima, predstavom, muzikom, zastavama, povorkama, ideologijama, programima, kongresima, arhitekturom, umjetnošću, svima vrstama umjetnosti i svima sredstvima, manifestacijama i demonstracijama. Kada je agitacija organizovana sa planski određenim ciljem, podudara se sa pojmom propagande: pro-agirati, agitacija postaje tada sredstvom socijalnih organizama za promicanje vlastitih ciljeva, po proučenom i razrađenom sistemu metodičkog učenja, dogmatičkih principa, političke formule, socijalne, religiozne, ili crkvene misije. Kongregatio de propagande fide! U trgovini: odjeljenja, biro i za promicanje vlastitih produkata u fabrikama, trgovinama i magazinima, u turizmu, uopće za placement artikala. Ta vrsta organizovane agitacije kao trgovačke propagande zove se reklama.

Kao politički instrumenat propaganda je od Prvog svjetskog rata poprimila u kulturnoj historiji nedostignute razmjere i postala permanentnim sredstvom za produbljivanje i za uzdizanje svijesti u progresivnom, za zbunjivanje i za zamagljivanje pojmova u reakcionarnom smislu. Za posljednjih četrdeset godina propaganda se omasovila u svim smjerovima i djeluje svima sredstvima: štampom, kinematografom, radijem, parlamentima i svima granama umjetničkog i kulturno religioznog i antireligioznog.

2. Postoji generalna tendenca kod naših suradnika, da preuveličaju i superlativizuju sve. Svi su ljudi, artisti i državnici »najnajniji«, prvi među prvima i t.d. i t.d. Navodim neke primjere. Cespedes, »jedan od najznatnijih pisaca«, Cesti, »najznačajniji operni komponista XVII. st.«, Chabrier, »jedan od prvih pristaša Richarda Wagnera«, Chalubinski, »najstaknutiji poljski kliničar i medicinski organizator«, Chamisso, »najznačajniji predstavnik berlinskog ogranka romantike«, Cimarosa, dao je »vrlo uspjele oblike scenskih situacija« i t.d. i t.d. Rečeno je, da se sve to svede na razumne razmjere!

3. Narodni muzej u Beogradu i onaj u Ljubljani posjeduju nizove slika od raznih autora i raznih kulturno historijskih perioda. - Poslati im popis umjetnika iz našeg aphabetara kao i iz onog Likovnog leksikona, i moliti ih da nam jave imaju li po koji egzemplar od navedenih autora, da se originali snime i da se upotrebe kao reprodukcije u našim enciklopedijskim izdanjima.

4. Sve intervencije glavnoga urednika ispravne. To međutim više nisu tekstovi Marićevi. Prepisati ih za štampu.

Postoji uglavnom tendencija koja se javlja u raznim tekstovima, da se zaobiđu takozvane neuralgične teme. Tako mi na primjer pada na pamet jedinica Ateizam. Treba direktno da se kaže: Ateizam, nevjerovanje u boga, t.j. u vrhunaravne snage, t.j. daje neka nadnaravna ili natprirodna sila stvaralačka stvorila ovaj svijet kakav se prikazuje u ljudskoj spoznaji, na temelju zemaljskih iskustava. Ateističkim teorijama i filosofemima bavili su se između ostalih: Protagoras, Demokrit, Epikur, Lukrecije, Plinije, Avveroes, Hieronymus Cardanus, Th. Hobbes, Spinoza, Bayle, Laettrie, Holbach, Feuerbach, Stimer, Schopenhauer, Nietzsche, e.t.c.

Marksističke teze o tome pitanju vidi pod Engels, Dühring, Marx i t.d. i t.d.

5. Azimut i svi slični astronomski pojmovi (kao i oni iz botanike i t.d.) treba da se objašnjavaju zorno na temelju priložene grafike, jer je to mnogo jednostavnije i stvarnije nego apstraktno opisno, pogotovo kad se autori izražavaju takvim jezikom kao što slijedi: »Azimut je ujedno kut, što ga čini (zaklapa) vertikalna kroz neku točku na nebu s meridijanom, pa se uzima kao jedna od koordinata u horizontskom koordinatnom sistemu«. Autor upotrebljava vertikalnu kao masculinum, kod njega se vertikal »zaklapa«, a revizor pretvara ovaj masculinum u vertikalnu, i kod njega ta vertikalna čini kut kroz neku točku... I t.d.

6. Medicinski tekstovi: mislim da ih ima nerazmjerno više nego pojmova iz ostale materije. Takva detaljna obradba pojmova spadala bi zapravo u medicinsku enciklopediju. S obzirom na to, što stojimo pred izdanjem Medicinske enciklopedije, postavlja se logično pitanje ima li uopće smisla tako detaljizirati?

7. Imena iz međunarodnih književnosti. Kod ove nepregledne galerije imena iz međunarodnih književnosti, čovjek se ne snalazi ni u količinama ni u kriteriju.

Generalna napomena: Trebalo bi posvetiti pažnju raznim skupinama imena međunarodnih pisaca, u prvom redu onih, koji stoje u krugu interesovanja našeg vlastitog medija za posljednjih stotinu i pedeset ili dvjesto godina. Da bi se pro futuro pristupilo metodički tome poslu, bit će u svakom slučaju potrebno, da se sastavi jedan indeks, po mogućnosti što potpuniji, svih onih autora, koji su kod nas prevedeni za posljednjih stotinu godina i za koje se može pretpostaviti da će zainteresovan čitalac tražiti o njima informacije u Enciklopediji. Tim imenima trebalo bi onda posvetiti nerazmjerno veću pažnju nego onoj ostaloj masi, koju unose u Enciklopediju saradnici sa ostalih sektora.

Uzimam dva primjera: AGRIBICEANU ili AGRELL ALFHILD TEREZIJA. Jedan rumunjski novelist, a druga švedska dramatičarka. Pitanje je, da li su to doista imena aere perennius i zašto su uvrštena? Da li nam jedan od suradnika (u ovome slučaju Danko Oblak), može biti garantom za potpis bianco mjenice. Po gornjem kriteriju, da postoji ili da ne postoji interes vlastitih naših čitača, tko tu može da se snađe? Nije riječ o tome da se brišu, ali kada se budu svi zajedno poredali na ovom panneau decorativeu, bit će ih lakše eliminirati nego ovako teoretski. To je jedno od pitanja za ozbiljnu diskusiju, jer postoji opasnost (latentna), da Enciklopedija postane smiješnom, bude li šematizmom anonima. Ako su to međutim veličine o kojima pisac ovih redaka pojma nema, neka se provjere ponovno da ne bude blamaže. Kod pojedinih suradnika postoji očito tendenca da prepisuju iz enciklopedija onih jezika kojima vladaju. Tko je naš savjetnik za međunarodna književno-

historijsko kulturna pitanja? Ako je to Hergešić, treba biti oprezan. Slijepo prepisivanje iz raznih leksikona nema nikakva smisla.

8. Za likovnu problematiku bilo je već rečeno u okviru razgovora za Likovni leksikon da su najopasniji tekstovi stereotipni. Bez obzira na epohe i stilove i pojedine ličnosti, uglavnom ne daje se nikakva karakteristika nego se opisuje: »Slikao, većinom radio, bavio se ponajviše, izradio, istaknuo se, ima obilježje, djelovao, pozna osobito, naročito, ponajviše radio, precizan crtež, izvanredna tehnika, ukrasio, uskladio, isprva, kasnije izveo, izveo također, izrađivao ponajviše i t.d. i t.d. Ovo je repertoar koji se stereotipno upotrebljava bez obzira na ličnosti. Bojim se, više od toga, strahujem, da su to samo varijacije tekstova iz umjetničkog leksikona, upravo da su to kopije iz onih tekstova, koji se tako javljaju na dva mjesta. To treba netko da prokontrolira.

9. Božić Mirko i svi književnici koji su se javili za posljednjeg decenija, a naročito u okviru NOB-a. Kako stojimo s tim kadrovima i registrima? Da li ih je alfabetar obuhvatio po nekome sistemu.

10. Bila je već riječ o tome, da antičko-grčke pojmove svrstavamo pod zajednički naziv helenski! To bi bilo mnogo oportunije.

AGLOMERACIJA

»Proces, kojim nastaju prigodni skupovi ljudi, u kazalištima, kinodvoranama, manifestacijama, demonstracijama, mitinzima i t.d.« Kod tumačenja ovakvih pojmova trebalo bi se izražavati jednostavno i neposredno, a ne idealistički precizno i uglavnom apstraktno. Lijepo govori sam korijen riječi glomero – stiska, gužva svjetine, i ništa više. U prenesenom smislu, kod prenaseljenosti pučanstva.

AGLUTINACIJA

Postoje aglutinacije limfna, krvna, kod seruma i cijepjenja, jezična u filološkom smislu i t.d. Kada se već govori o Wundtu, bilo bi ga bolje citirati jer je jasniji. Die einfachste Form der apperseptiven Verbindunge, bei welcher die Element im Bewusstsein bleiben. Gsundz. d.ph. Pynch.III 5,573.

AGNANO

»Jezero u krateru, kad je isušeno?« Hoće da kaže da je 1870 isušeno. Da li se isušilo samo ili su ga isušili? Ovako je besmisao.

AGNATI

1, 2, 3 potpuno nejasna stilizacija: osobe bile bi pod vlašću oca obitelji, da taj nije otpao. Kamo je otpao i tko?

AGNOSTICIZAM

I, 1, 2, 3, 4, 5, 6. Definicija netočna. Nije riječ o principijelnoj ograničenosti ljudskog uma da sazna suštinu, nego da sazna stvar po sebi, da sazna sve što spada pod pojam transcendentnog, da nema spoznaje apsolutnog.

I, 7. Huxley uzima agnosticizam kao protupojam pozitivizmu, relativizmu i subjektivizmu.

I, 9. Kant ne može biti kantijanac niti svrstan u školu kantijanaca, jer bi bio Filius antepatre u vlastitom slučaju.

Dubois-Raymond – piše se sa e–Dubois Reimond! Ne znam što rade naši kolacioneri, jer takvi bi barbarizmi ostali u nebo vapijući dokumenti.

Agnosticizam nije nikakav filozofski *vjeruju* nego metoda, koja preporuča da čovjek slijedi razum dok ide, ne priklanjajući se ničemu nego argumentima zdrave pameti. Praktično, to znači da čovjek ne treba da vjeruje ničemu što se neda dokazati.

I, 21–25 i II, 1–5, da se briše.

AGONA

Samo grafičkim prikazom objasniti će se što ima da bude – Agona.

AGORAFBIJA

Da se doda njemački Platz Angst, engleski i francuski.

AGOSTON PETER

Duplikat, a u Jugoslavici bio je triplikat. Agoston Peter javlja se pod mojim perom evo već peti put, a nijedna varijanta ne odgovara drugoj. Neka se koordinira.

AGOULT, Marie Catherine Sophie de Flavigny

4. Da se navede da je napustila svoga supruga grofa Agoulta, jer je ta žena Lisztova poznata kao grofica Agoult. Da se navede u bibliografiji »Lettres republicaines« (1848), »Histoire de la revolution de 1848« (1851–3).

AGRAFIJA

Nedostatak sposobnosti pisanja je nepismenost a ne agrafija. To je analfabetizam.

AGRAMER TAGBLATT, kao »Glasilo opozicije«... Molim, da se u redakciji Male enciklopedije pregledaju sve napomene za Jugoslavicu! Vidi osvrt na problem zagrebačke njemačke štampe. Te tekstove treba koordinirati, koristeći se tamo provedenim korekturama i uputama, koje su principijelno važne.

AGREGAT

Aggrego lat. *sjatiti se, skrdati se*. Congrego – congregatio. Da se ne zaboravi agresija.

AGRÉMENT

Pristanak, radost, užitek, dekorativan ukras, zadovoljstvo, način svidanja, u društvenom ili obiteljskom smislu. U lijepim vještinama, slikarstvu, muzici, plesu, u mačevanju, u akrobaciji, u jahanju. Osim toga, agramenti su govornički ukrasi, toaletne fioriture, broderije, ornamenti; u diplomaciji pristanak suverene države na imenovanje diplomatskog predstavnika kod nje, agreement u diplomaciji, neka vrsta ugovorenog arrangementa. Engleski: gentl. Agreement, gentlemenki sporazum, signiran po predstavnicima suverenih sila, sa karakterom obaveznog međunarodnog ugovora i t.d. i t.d.

AGRESIJA

Razraditi temeljito s obzirom na razvoj međunarodnih prava od Nürnberškog procesa do danas. Treba obraditi sve faze s obzirom na Magnu Chartu Ujedinjenih Nacija.

AGRI DECUMATES (Gorski). Enciklopedija nije sinagoga za diskusiju. Ili je vrijedno da uđe ili nije.

AGRICOLA

Kada se Agricole ističu kao »vrsni vojnici i sposobni namjesnici«, a zet mu je Tacit i proslavio ga je, onda već nije dobro. Riječ je o jednom od naših najboljih i najspremnijih saradnika, no međutim, to ipak nije dovoljno.

AGRICOLA RODOLFUS

Rodolfa ste uvrstili, a sedam drugih niste: Aleksandra, Martina, Jean-Schnitter, Georges-Bauer, Christopher-Ludwig, Jean-Frederic, Georges-André, svi Agricole. A gdje Vam je deveti? Cneius Julius, vojskovođa rimski, Tacitov zet, osvajač Britanije, otrovan po Domitijanu!?

AGRICOLA MARTIN, komponist »Luterove crkve«, dakle reformatorski komponist. »Njegovi su spisi važan izvor za instrumentalnu praksu tog vremena«. Kojeg vremena? Tog, ovog ili onog? Autor o vremenu, prije svega, ne govori ni riječi, nego o »Luterovoj crkvi«. A što je »instrumentalna praksa ovog ili tog vremena«? A kome je to poznato? Ističem kao primjer recimaštopisanije. Međutim: imprimira se, jer nema pametnije.

AGRIPA OD NETESHAJMA

Zašto je Agrippa von Nettesheim, Heinrich Cornelius, ovdje fonetiziran, nije mi jasno? U tekstu A. v N. nije dovoljno plastično istaknut kao simptom vremena, neobično karakterističan uslijed svojih kontrasta.

AGRIPINSKI PORODAJ

»onaj, u kojem se dijete rodi nogama naprijed«! Nemogući stil.

AGUESSEAU ILI DAGUESSAU, Henri Francois

Recitativ glavnog urednika: klonimo se, gospodo, atributa. Time da smo za nekoga rekli da je bio dobar govornik nismo rekli ništa.

AHACEL MATIJA

»Jedan od najranijih poticatelja narodnog pokreta u Koruškoj«. Ispravljeno (po redakciji) u »začetnik«! Začeti znači nešto drugo. »Poticatelj« (ili pokazatelj), grube, neprobavljive koštice. U ovom slučaju mislim da bi nerazmjerno bolje bilo: inicijator. Dakle: »Jedan od najranijih inicijatora« – narodnog preporoda, a ne pokreta, jer nije jasno o kakvom se to pokretu u Koruškoj govori.

AHDNAMA

Bilo bi dobro, da se uz ove arapsko-istočnjačko-turske pojmove u svakom slučaju daje i etimološko objašnjenje. Vidi generalnu napomenu u Jugoslavici o sličnim neuralgičnim temama, kada se vjerski momenat podudara sa nacionalnom svijesću. U ovim tekstovima trajno se ponavlja, kako Grci optužuju Latine ili Latini Grke zbog potiskivanja i eksploatacije. Radi se o organizacijama (vjerskim, t.j. moralno-intelektualnim), koje se u svojim interesnim sferama uzajamno poriču kao konkurenti u pitanju poreza ili feudalnog davanja a toj se raboti pripisuju nacionalni atributi. Sasvim kriva idealistička perspektiva koja rađa zbrkom, a u našem konkretnom slučaju, nažalost, ta zbrka nosi u sebi elemente nacionalističkih razdora.

AHERUZIA

Imali smo o Aherontu klasičnu obradbu, ako se ne varam, Gorskoga. Da se provjeri da li je to tačno. Sumnjivo!

AHERONT

(Gorski), sve te legende pisane su bože pomozi, na tri točka. Citat: »Rijeka u podzemnom svijetu, koju je ovdje za kaznu smjestio Zeus, jer je Titane, za vrijeme njihove borbe protiv bogova, opskrbljivala vodom«. Voda, koja je vodom opskrbljivala Titane, a tu je vodu Zeus smjestio u podzemnom svijetu za kaznu, jer je ta rijeka »opskrbljivala vodom Titane za vrijeme njihove borbe protiv bogova«. Non licet (bovi)! Riskiram ljute riječi za ljuti besmisao.

AHILEJ

(Opet Gorski). Citat: »Najhrabriji junak trojanskoga rata, sin Peleja i božice Tetide, koja ga je okupala u Stiksu, tako da je bio neranjiv osim na peti, za koju ga je držala, kad ga je kupala.

Varijanta redakcije: Citat: »Koja ga je držeći ga za petu okupala u Stiksu, tako da je bio neranjiv osim na peti do koje voda nije doprla.«

Jasno je, da jedna Enciklopedija (kao ova naša) ne može preskočiti svoje vlastite sjenke. Preskakivati vlastiti društveni ambijent, koji je uslovljen sa hiljadama komponenata, nemoguće je jednom enciklopedijom. Međutim, opasnost je u tome, da će ovu našu enciklopediju čitati i takvi čitači, koji nemaju smisla za humor. Tekstovi ovog Gorskog su irréparable, i bilo bi najpametnije riješiti se deciderano te neprilike. U ovakvim slučajevima najbolje je spasavati se citatima, kao što je to ispred svih enciklopedija klasično ostvario stari Larousse. Citiraj, brate, Homera ili bilo koju legendu. Govori poglavlja, a nije ih napisao Gorski.

AHIMSA

Vidi uputnicu na – NON COOPERATION. Objasniti kod NON COOPERATION, da je to pokret načelnog odricanja nasilja i treba ga razraditi detaljno pod Mahatma Gandhijem.

AHMATOVA

U slučaju ove poetese bilo bi vrijedno iscrpno citirati Ždanova i uputiti na pojam ždanovštine, jer je upravo slučaj Ane Ahmatove klasičan.

AHRIMAN

Bilo bi oportuno dati više komentara za taj pojam. To su ti veliki religiozni talasi, od kojih su današnje evropske religije samo slabi odrazi.

AIDE MÉMOIRE

Od *aider*, franc. pomagati, pismeni sastavak koji u skraćenom obliku sadržaje sve elemente neke teze ili referata, da se ne zaborave kod usmenog saopćenja. Pomoćno sredstvo za pamćenje. U diplomaciji: pismena rekapitulacija fakata saopćenih usmeno. Da se ne zaboravi: aide de camp – ađutant, zatim aide-medecin i t.d.

AJANT

Citat: »Gorostas, jedan od najvećih junaka trojanskoga rata. Kad je Ahilejevo oružje pripalo Odiseju, pomjerio je pameću i oduzeo sebi život«. i t.d. i t.d. Isto tako i onaj drugi Ajant, »velik junak« i t.d. i t.d. Čisti besmisao. Nije čovjek pročitao ni jedne jedine knjige pisane pristojnim stilom. I tekst i suradnik; ad acta!

AJANTA

Da se ne zaboravi reprodukcija. Postoji monografija »Skyra«! Pišite Roksi! Bebler ima fotografije!

AJA SOFIJA

Suviše kratko! Jedno od osnovnih poglavlja evropske civilizacije, 11 redaka neproporcionalno spram nekih glumaca, koje je angažovao Demeter, a imaju isto toliko i više!

AJNALOV, Dimitrij Vlasjevič

7, 8, 9. Zar nije toliko puta već rečeno, upravo preporučeno da se bibliografski navodi citiraju na temelju originalnih naslova pojedinih djela?

AKAČIĆ, Cezar

Potpuno nevažno lice našeg javnog života. Briše se. Briše se u Maloj Enciklopediji iz razloga, jer je brisan i u Jugoslavenskoj, a ja ga brišem ovdje već treći put.

AKADEMIJA LIK. UMJET. U ZGB-u

Iz ove Akademije početkom stoljeća proizašla je (i može se reći da se tamo rodila) sveukupna suvrem. hrvatska umjetnost. Svojim uplivom, sugestivnom snagom svojih profesora, slavnih artistskih imena toga perioda (u raznim oblastima likovnih vještina), u kiparstvu, grafici, u ulju, u scenografiji, u arhitekturi, Zagrebačka akademija odigrala je veoma važnu ulogu u razvoju naše sveukupne likovne umjetnosti uopće. U historiji likovnih umjetnosti kod nas nema takoreći nijednog istaknutijeg imena, koje nije bilo tangiralo zagrebačke akademije, od »Lade« do Secesije i sve do naših dana. Tekst je suviše administrativan i treba ga preraditi.

AKADEMIJA

Da se briše! Čini mi se potpuno suvišna. Ne znam koliko tih raznovrsnih, potpuno nevažnih akademija imamo u alfabetaru? Da se sve ponovno ispitaju i svedu na razumne proporcije.

AKADEMIJA

Vidi napomenu u Jugosl. enciklopediji, po meni razrađen uvid o tome u tekstu Stefanića.

AKADEMIJA KOD SLOVENACA

Vidi Jugosl. enciklopediju. Principijelno upozorenje! Svi nazivi slovenskih ustanova i uređenja citiraju se na prvome mjestu u slov. originalu kao ovdje na pr.: Akademija za glasbo, a onda u zagradi Akademija za glazbu, itd. itd. Da se provede revizija, da ne bi bilo kasnije nesporazuma.

AKADEMIJA ZA POZORIŠNU UMJETNOST

Kao što je redigirano: osnovana u Beogradu, jer njen naslov nije Akademija za pozorišnu umjetnost u Beogradu nego Akademija za pozorišnu umetnost.

AKADEMIJA ZA KAZALIŠNU UMJETNOST

Kao što je rečeno za slov. ustanove: Akademija za igralsko umetnost. Kao što je ispravljeno.

AKADEMIZAM, nije dobro objašnjen. Akademizam je protupojam za sve što nije konvencionalno i prirodno. Akademizam imitira uzore, on imitira umjetnička djela, a ne stvara na temelju subjektivnog ličnog doživljaja ili inspiracije. Kada se prepisuje definicija iz starih enciklopedija, da se akademizam podudara sa pojmom stečenoga znanja na umjetničkim akademijama, to je danas sopra vivenza! Današnje umjetničke akademije nisu više one kakve su bile kad su se pisali stari leksikoni. One mogu biti futurističke ili dadaističke, a onda se ova definicija pretvara u shemu, koja se više ne podudara sa problemom.

AKADEMSKA SLOBODA

»Omogućava znanstvenim radnicima i t.d. i t.d., da mogu istraživati, izmjenjivati mišljenja i objavljivati svoje zaključke usmeno ili putem štampe, osobito na predavanjima, bez ikakva utjecaja od strane političkih, upravnih, sudskih ili crkvenih vlasti«. Pojam nije objašnjen. Skup svih prava onih koji se bave naukom na naučnim ustanovama, da mogu objavljivati svoje zaključke putem štampe bez ikakva utjecaja političkih vlasti. Akademsku slobodu definirali su do danas kao slobodu odabiranja naučnih sredstava i t.d.

AKANT

Ako se već objašnjava botanički, onda nije A. »mediteranska biljka«. Ako se objašnjava kulturno-historijski – nije dovoljno jasno. Ne zaboraviti na ilustraciju.

AKANT

(Gabričević) »Dekoratívni element, osobito korintskog kapitela, preko kojega je prešao u rimsku i kasniju umjetnost«. »Preko kojega je prešao«, ne može.

AKARDIUS

Zašto »ljudska nakaza«? Hoćemo li pisati sa kapa po grčkom ili sa c po lat. *acardius*. Francuzi pišu: *Acardiaque* – bez srca rođeno biće.

AKATIST

grčko-šizmatičan pojam, pak je prema tome bolje Bogorodica nego Djeva Marija.

AKCEPTANT

(i svi mjenični pojmovi), bojim se da ih piše jedan bankovni činovnik, knjigovođa, koji živi još u doba preteča socijalizma. Kod ovih nijansa valja posvetiti veliku pažnju novim finansijskim sistemima, da se ne potkradu gafovi iz vremena bankovnih kamatnjaka.

AKCIDENT

Kao što je ispravljeno 1, 5, 6, i 10. Nešto što je »promjenljivo« nije »nepobitno«...

AKIF-PAŠA

Precrtano olovkom, i tako se ne zna da li ulazi ili ne? Ima mnogo tih Turaka, kod kojih se navodi da su »državnici«. Međutim pojam državnika jeste, kao što bi rekao naš suradnik Andreis – »harmonika rastegača«...

AKMEIZAK

Mislim da je akmeizam! »Nasuprot simbolizmu predmetom lirike mu je realni, konkretni svijet«. Po čemu se može tvrditi, da predmetom simbolističke lirike nije konkretan i realan svijet?

AKORDEON

(Andreis). »Harmonika rastegača«! Strašno.

AKRANIUS

Osim toga ima još i Akranius (acranien) podvrsta craniola, kraljeznjaka, koji nemaju ni kostura ni lubanje. Vidi Amphioxus.

AKRITAS DIGENIS

Po komentaru to je grčki Cyd, Roland i Kraljević Marko – u jednoj osobi. U redu! Kaže autor da je Akritas Digenis utjecao i na epiku Južnih Slovjena. Kod takve tvrdnje postavlja se normalno znak pitanja i bilo bi dobro to dokumentirati.

AKROBATSKI AVION

Nemogućí stil. »Konstruiran tako da može izdržati i najveća naprezanja«. Kad je već ušao akrobatski avion treba i da uđe akrobacija. Rečeno je da se pojmovi objašnjavaju etimološki! Akrobat, grčko *akron* ekstremitet, *batein* hodati; gimnastička vještina, balansiranje na konopu, održavanje ravnoteže u društvenom i poslovnom smislu. U prenesenom smislu akrobacija u književnosti, u politici, u karijeri pojedinaca.

Grčka, starohelenska akrobacija historijski. Akrobacija kulturno-historijski kroz vjekove. U srednjem vijeku, opasni skokovi, igre na konopima, šarlatanerija, predstave clowna, Herkulesa, Giganata, pelivana; jongleuri, ljudi i zmije itd. itd.

AKROPETALAN

Da li je netko izvršio grafički plan za botaniku? Ovakvi se pojmovi nerazmjerno inteligentnije objašnjavaju zorno, s pomoću slike.

AKROPOLA ATENSKA

Citat: »Njezin golemi kip (božice Atene), rađen hrizelefantinskom tehnikom«. Hrizelefantinska tehnika, tu je nova zagonetka. Krećemo se od rebusa do rebusa.

AKROSTIH

Kao Aleksandrinac! I to je duplikat! Principijelno; da se citiraju naši pjesnici, a ne one nakarade od akrostihoida.

AKROSTIHOID

»Inačica akrostiha«. Ta riječ »inačica« je slovenska (Šulekovščina) i znači varijantu. Citiram stihove:

Vršalice, žetelice,
Traktori i marne ruke...
Eto, nakon rada, muke,
Žuto klasje redom pada –
A blistava lica mlada...

Bilo bi zanimljivo znati tko je autor ovih klasičnih stihova? Ovakva glupa, barbarska poezija upotrebljava se danas u enigmatički za dnevnu štampu, a nema nikakva razloga da se prešampava u Enciklopediji, a pogotovo ne onaj drugi primjer, kao što autor ovog članka Š. Fučić kaže »slogovnog akrostihoida«, koji je još strašniji, a zove se Napoleon Bonaparte. Ako nema akrostiha u poeziji, i ako je potrebno da se u Enciklopediji citira primjer akrostihoida, onda neka se angažuje za taj posao jedan pjesnik ili ništa!

AKSAKOV, Ivan Sergejevič

2, 3, 4. Kao što je precrtano.

AKSEL'ROD, Pavel Borisovič

Aksel'rod kao i Martov, i toliki drugi menjševici, umro je kao politički emigrant u emigraciji. Bio je član bureua II. Internacionale, a sve te probleme koji se asocijativno nameću oko takve pojave trebalo bi u Enciklopediji razraditi mnogo detaljnije.

AKT

Čin, djelo, u teatru, u pravu, u politici, u zakonima, u društvu i na kraju u likovnim vještinama. Akt je lik ljudskog nagog modela u različitim pozama izrađen raznim tehnikama: ugljenom, kredom, masnim bojama, kamenom ili glinom. Akt, kao prikaz ljudskog nagog tijela, javlja se u zapadnoevropskoj umjetnosti relativno kasno. Vidi Bamberg, Trogir, Radovan. Ne zaboraviti ilustracije! Poslije antike, koja je akt pod uticajem grčke plastike i starohelenske kulture njegovala vjekovima, zapadnoevropski akt, na početku je samo veoma slaba parafraza već dostignutih rezultata.

AKTIVNOST

Da se ne zaboravi: aktivna služba vojnička. Aktivnost imanentna, transitivna. Leibnizove monade su duhovno imanentno aktivne itd. itd.

AKTJUBINSK

(Barić). Kaže pisac: »U okolici se sije pšenica i proso« i t.d. Postoji li na svijetu neki grad u čijoj se okolici ne sije pšenica ili proso.

AKTUALIZAM

(u geologiji), takvim pojmovima trebalo bi posvetiti veću pažnju.

AKUSTIČAN TIP

Da se ne zaboravi uz akustično isto tako važan pojam *auditivno* i sve što se nadovezuje: auditorij, audicija (u patološkom smislu kao asocijacija na boje), auditor.

AKUTAGAWA, Ryunosuke

Sve mi to izgleda kao rasprodaja magle na veliko, provjeriti. Što znači kao književnik. Ako se otrovao, i ako je to važno da mi to šampamo, zašto se je otrovao?

AKVAREL

kao što je ispravljeno 6, 7, »namazom gustih slojeva boje.« Da se osim hrv. akvarelista navedu još i neki drugi iz Srbije, Slovenije ili Bosne itd. itd.

ALAGIĆ, ŠUKRIJA, Je li Koran ili Kuran?

A LA BAISSSE – A LA HAUSSE

»Vrsta burzovnih spekulacija« – nije rečeno čime! Višim ili nižim tečajevima vrijednosnih papira, robe ili valute i t.d.

ALAIN

Alainove »kratke eseje« u N.R.F. [Nouvelle Revue Française] ne bi valjalo zvati esejima. Više su to duhovite varijacije na razne teme.

ALAMEIN EL

Montgomeryeva pobjeda kod El Alameina oktobra 1942. predstavlja važan historijski datum i strateški obrat u II. svjetskom ratu. Treba je prikazati reljefnije. Ne zaboraviti na grafičku sliku strateške situacije.

ALARIK

»God. 408. prodro je prvi put do Rima, prisilivši ga da se teško otkupi.«

ALAT

Rečeno je već da se pristupa stvarima metodički! Alat, arapska riječ, instrumentum, »h« se gubi, oruđe, čime se nešto radi, riječ koja se javlja u našim spomenicima tek od XVII. st.

Da se ne zaboravi: alatlika, jedan komad od alata, fabrika raznih instrumenata kao skupni pojam (u Rakovici).

ALAUN

Zašto čitača slati na stipsu, kad mu se ta stvar može objasniti na istom mjestu, hic et nunc!

ALBA IULIA

Gyula Fehervar, mađarski naziv je kod nas poznatiji i bilo bi ga dobro interpolirati. Svi gradovi t.zv. nasljednih zemalja iz kompleksa Austrougarske da se sistematski navedu bilingvistički, na primjer: Austerlitz – Slavkov i t.d.

ALBI

Kada je riječ o katedrali u Albiu, neka se spomene da je sagrađena poslije katastrofe Albigenza na Mont Séguru, poslije likvidacije čitave Provanse. Vidi Katari – v. Bogumili. Ta je stvar veoma važna.

ALBION

Izmijenio sam tekst o »perfidnom Albionu: Alegorična aluzija – »perfidni Albion«, nastala 1793, u jakobinskoj Francuskoj, upotrebljavala se u predvečerje I. svjetskog rata u okviru pangermanske propagande kao parola za zamagljivanje vlastitih imperijalističkih namjera.

ALBIRUNI

Rečeno je već da se definitivno iskorijene svi ti atributi i epiteta ornatia: jedan od najznačajnijih arapskih učenjaka itd., potpuno suvišno.

ALRAUNA

Već je obrađena i bila je predmetom iscrpne napomene! Ovo je duplikat.

ALCAZAR

Toledski Alcazar, v. španski građanski rat, da se ne zaboravi.

ALDANOV

(Landau). Koliko je meni poznato on je umro. Pročuo se svojim pamfletom o Lenjinu i to bi valjalo spomenuti.

ALEATORNI UGOVORI

Hic et nunc! Ponavljam: Čemu upućivati pod termine koji su mnogo magleniji i neodređeniji? Ponavljam: zašto da čitač putuje 6 svezaka dalje da dozna tamo ono što traži ovdje. Ako bude netko tražio šta znači aleatorno ili što znači aleatorni ugovori, ne će ih tražiti pod jedinicom Ugovori na sreću, jer se ugovori na sreću uopće tako i ne zovu. Potpuno proizvoljna igrarija.

ALEČKOVIĆ, Mira

»Srpska pjesnikinja«. Hoćemo li ostati kod nacionalnih atributa, kada se redaju u beskonačnost u jednoj enciklopediji koja je pisana.

ALEGORIJA

Od grč.: *allos-agorein*. Etimološki indirektno izražavanje figurama, metaforama, naročitim slikovitim načinom, parabolama. Alegorija je stara kao ljudski rod i svi mitosi i sve poslovice i sve narodne poezije su alegorične. Alegorija u likovnim oblastima objavljuje se u svim religioznim motivima. Svi idoli i fetiši primitivnih civilizacija su alegorije. Alegoriju su teokratski sistemi pretvorili u stvarna božanstva, u personifikacije. Već je Apeles naslikao alegoriju Klevete okruženu likovima Zavisti, Zlobe i Gluposti. Kršćanstvo je parafraziralo antičke alegorije u svoju propagandističku svrhu: likovi dobrog pastira, spasitelja, jaganjca i t.d. i t.d. Neka se taj pojam obradi kronološkim redom i sistematski. Nije tačno da je alegorija »na vrhuncu u doba baroka«. Nije tačno, da se u novije vrijeme alegorija »djelomice održava u kiparstvu«, »gdje se često ne razlikuje od simbola i simbolike«, jer se alegorija vjerojatno odražava u kiparstvu, a od simbola i simbolike se uopće ne razlikuje, jer ona i nije ništa drugo nego simbol. Čitav suvremen period zapadnoevropske umjetnosti (apstraktno slikarstvo) jeste alegoričan.

ALEGORIJA

Poetska tema iz poetike, napisana nepoetskim jezikom. »Slika žene s tezuljom u ruci«, to je pravda. Tezulja – znači vaga. »Putnik« je alegorija – »na teškoće čovjeka koji boravi u tuđoj zemlji«. Nema smisla pisati o poeziji takvim tonom.

ALEGORIJA

18. Kako se može pod alegoriju citirati Domanovićeva pripovijetka? Ako već onda Stradija!

ALEKSANDAR I. PAVLOVIĆ

Generalna napomena. Trebalo bi vidjeti sve te Aleksandre, čitavu galeriju tih Aleksandara na jednom mjestu, da bi se mogla izvršiti definitivna redakcija. Čini mi se, da će biti neproporcija.

ALEKSANDRINSKO KAZALIŠTE

»Izvodilo drame i komedije, ali su glumačke interpretacije bile vrlo dobre«, zašto »ali«?

ALEKSANDAR VELIKI

Legendarna ličnost mladića, koji je kao munja zablistao nad nebom Evrope i Azije, od legendarnih rijeka Babilonskih do Gangesa, obarajući tisućgodišnja carstva, gradeći nove mramorne gradove, i stvarajući čitavu jednu novu civilizaciju, od početka je bila vrelom

inspiracija za likovne umjetnike i za pjesnike kroz stoljeća. Ne treba zaboraviti reprodukciju mozaika, koji prikazuje bitku kod Issosa, koju pogrešno zovu bitkom kod Gaugamele, u napuljskom narodnom muzeju, i koja je kopija jedne helenske kompozicije, kakvih je bilo u serijama, pak do Thorwaldsena u 19. st. Gotovo nema pokoljenja za dvije tisuće godina, koje nije uznastojalo da uzveliča Aleksandrovu pojavu. Sarkofazi, geme, reljefi, medalje, od antičkog Rima do Farnesine i do Louvrea, u raznim epohama i raznim stilovima, govore o dječaku koji je fascinirao 3 milenija i od Caesara do Bonaparta bio idealom generacijama. Taj materijal valja svakako prikazati u glavnim crtama i likovno.

Ne zaboraviti Aleksandride kod nas. Vidi Jugoslavensku Enciklopediju!

Isto tako da se ne zaborave pape Aleksandri od I. do VIII! Zatim: knezovi bugarski, grčki, rumunjski, srpski i ruski. Serija ruskih careva! Aleksandar Nevski! Isto tako, da se ne zaboravi Aleksandrina umjetnost, kao model jednog stila u prvim stoljećima raspadanja antike, aleksandrijska biblioteka i aleksandrijska škola u filozofiji, u nauci i u medicini. Aleksandrinizam nikao je na jednom terenu, gdje se ukrštavaju tri kruga helenske, sirijske i azijske civilizacije, a ta je sinteza rodila bujnom problematikom novih stilova, čija je osnovna oznaka istočnjačko bogatstvo, dekorativnost fasada u arhitekturi, koje djeluju svojom satrapskom monumentalnošću. Mramor, keramika, mozaici, dekorativna upotreba skupocjenih metala, patricijski luksus i comfort, životna radost barbara u osvajanju novih svjetova, kult velikih perspektiva, perivoja, vodoskoka, trijemova, dekorativne plastike i genre slikarstva. Slavna aleksandrijska biblioteka (Museion, Serapeion) oko milijun pergamena, stradala požarom 48–47 g., Antonije poklonio Kleopatri 200.000 pergamena iz pergamonske biblioteke. Drugi put spaljena po Omaru.

Aleksandridama treba posvetiti punu pažnju u jugoslavenskim omjerima. Ovdje su lokalizovane isključivo na hrvatske, glagoljaške Aleksandride.

ALEKSANDRINAC

Po Rousardu vidim, da stvar nije ni verifikovana niti uspoređena s originalnim rukopisom, jer nije vjerojatno da bi autor mjesto Ronsard napisao Rousard. Načelna napomena: neka se upotrebljavaju citati! Aleksandrinac ovdje kao citat igra nerazmjerno veću, zornu ulogu kao ilustracija teksta nego ovi apstraktni komentari. Važno je da se to dosljedno provede. Dokumentacioni materijal bit će stavljen na dispoziciju redakcije početkom septembra. Da se organizuje ekipa koja će sve te tekstove, koje im uredništvo pošalje snabdjevati dokumentiranim citatima po uputi.

ALEKSANDRIJSKI STIL

Kao što je redigirano. Da se briše pojam slikarije i pretvori u slike kao što je rečeno. 16 redaka suviše malo. Preraditi potpuno.

ALEKSANDROVSKIJ

Član »Kuznice«. Dati objašnjenje šta je to, kakva je to grupa, šta je zastupala, kada je nastala i t.d., jer tko danas od naših čitača sluti što je značila ova poetska »Kovačnica« u prvom revolucionarnom periodu? (1917–1920).

ALEKSEJ, Mihajlo Vasiljevič

Rečeno je, da se biografije tih belogardejskih generala vode sve do kraja, gdje su učestvovali u borbama, gdje su likvidirani, kada su se pojavili u emigraciji i kako su nestali

sa pozornice. Kod nas se belogardejski generali spominju samo na početku svojih akcija: »godine 1918. stajao je na čelu dobrovoljačkih odreda, koji su na jugu Rusije vodili borbu protiv sovjetskih vlasti«. Da je likvidiran, o tome ni mukaet!

ALEKSIJA

3 »Uzrok joj je – kod dešnjaka oštećenje centra u lijevom velikom mozgu«. Ne znam šta su dešnjaci, nije mi jasno što znači centar u lijevom velikom mozgu. Ta je stvar problematična.

ALEKSINAČKI RUDNIK

Principijelna napomena! Da se u tom smislu pregleda čitav materijal i provede metodički. Kada se navode spomenici.

ALEKTO, jedna od 3 erinije ili furije

Šta su erinije, a šta su furije!

ALEMAN MATEO

1574–1614. (Vinja). »Od petnaeste godine pada iz prestupa u prestup«. Nejasno je o kakvim se to prestupima radi? O kriminalu ili o spolu?

ALEXANDER, Samuel

Prema njegovoj teoriji energencije »prema kojoj i s nižih razvojnih faza bivstva spontano »izronjavaju« viši,« – koji viši, kakvi viši izronjavaju iz nižih razvojnih faza bivstva i to još spontano? Odgovor: »koji se ne dadu niti naprijed odrediti niti objasniti.« Savršeni besmisao.

ALEXANDER, Sir Harold Rupert Leofic George

Od 1945. ne govori se o Alexanderu ništa. Znači posljednjih devet godina je ispalo, a to znači: sastanak Alexandera sa Titom u Napulju, ulazak partizanskih četa u Trst i situacija oko Trsta, Titov govor u Ljubljani 26. maja 1945., sve peripetije oko STT i t.d. i t.d.

ALFA I OMEGA

(Gorski). Kao medijevalna i kasnija likovna alegorija, naročito u grafici, da joj se posveti puna ilustrativna pažnja!

ALFÖLD

Nadovezuje se na vojvođansku, bačko-banatsku ravnicu i više je povezan s našim načinom života nego što se to iz ove bilješke primjećuje. Čitava poetska inspiracija Petöfyja (i njegovih/naših epigona), vezana je na ovaj pojam. Ova ravnica kod nas u poeziji i u mentalitetu, s obzirom na stoljetnu simbiozu s Madžarima, »Extra Hungariam non est vita«, lirski rekviziti fatamorgane, bunara, đeram, čikoš, paprika, hajdučija, i t.d. i t.d. Ilustrativni materijal.

ALGAJSKO GOVEDO

Algaü – ne piše se kao Algaü, nego Allgäu!

ALGARDI ALESSANDRO, kaže Blanca Batušić: »Njegova graditeljska djela imadu obilježja baroka, ali i neke ostatke visoke renesanse«? Teško razumljivo za čitača, koji

pojma nema šta to znači kad neka graditeljska djela imaju »obilježja baroka, ali i neke ostatke visoke renesanse«.

ALGAZEL Abuhamid Mohamed itd.

3, 4, 5 red se briše. Svi ovi naši filozofsko-eksplikativni tekstovi obično su neobično riskantni. Prije svega nisu tačni, potpuno neodređeni i pisani tako kako već kome padne na pamet. Veoma daleko od precizne mehanike.

ALICE SPRINGS

(Stuart), Australija »važna brzobavna stanica«. Mehanički prepisano, kao jedan starinski podatak, koji danas nema više rezona. Uopće: o kakvoj se to važnoj brzobavnoj stanici može raditi na jednoj željezničkoj pruzi?

CINCIUS LUCIUS, C. ALIMENTUS

»Pretrpio poraz kod Lokra«. U ratu s kim? Protiv koga?

ALINCI

O velikoj bitci 24. X. 1912. kod Alinaca bila je već riječ u raznim napomenama da je to, iz naše perspektive veoma važan događaj, te ne treba da ostane samo tangiran, više-manje kosmopolitski, kao detalj.

ALINCI

Selo na cesti Prilep–Bitolj. 24. X. 1912 »velika bitka između Srba i Bugara«. U svakom pogledu nedostatna formula. U okviru I. balkanskog rata god. 1912., u nadiranju na Bitolj, srpska vojska odbacila je gros turske armade u brzome naletu kod Alinaca, i zauzela Bitolj direktnim zahvatom. Ovdje se govori o toj bitci tonom potpuno eksteritorialnim kao da se radi o neknoj nepoznatoj epizodi iz maglenog inostranstva i t.d. i t.d.

ALKA

Kao što je ispravljeno. Krstićeva obradba nerazmjerno bolja nego ona Stipe Banovića.

ALKIBIJADES

»Iz deme Skabonidai«. Podrijetlom od Eupatrida, to jest praplemstva.

»Pozvan iz Katane na sud (proces Hermokopida)« – Što je bio proces Hermokopida? Što su Herme? Kameni paralelopipedi s užom bazom, s mramornim ručicama i glavom nekog božanstva, kipovi na javnim mjestima i perivojima. Tko je Hermes? Krilati bog, koji živi i danas kao simbol trgovine i prometa. Bog pastira, lualica i kradljivaca. Osakaćenje atenskih herma upotrebili su Alkibijadovi protivnici kao podvalu, da je on to inicirao, kao bezbožnik, i da je eleuzinske misterije izvrstavao ruglu komedijanjem, što je bio neposredan povod njegova progonstva i njegova odmetništva. Taj fakat ne može se ovdje objasniti misterioznim hijeroglifom »proces hermokopida«, jer upravo takve detalje valja čitaču objasniti pošto pojma o tome nema. Osnovno jeste u tragediji Alkibijadovoj, da je bio vrstan strateg i vojskovođa i kao takav prognan, a po svom subjektivnom uvjerenju nevin i postao je apostata iz moralnog prkosa i ressentimenta. Kaže autor, da je ubijen po nalogu Tisaferna. Nije tačno. Poslije pada Atene Alkibijad je pobjegao Farnabasosu, koji ga je u frigijskoj Melisi umorio za ljubav Spartanaca. Svi podaci ovih historiografskih romansijera su temeljito sumnjivi.

ALKINOJ

(Gorski). Citatom objasniti o čemu se radi mnogo je direktnije nego ovo strašno prepričavanje Gorskog, koje se javlja kao sablast!

ALKOHOLIZAM

Da se usporedi s Jugoslavenskom! Da se za Euforiju navedu i neki naši primjeri kao »dobra volja« itd. itd.

ALKOVEN

Ilustrirati! Omiljeli motiv grafike 18. st.! Slatke ljubavne tajne alkovena. Javilo se zvonice iz grofovskog alkovena... i t.d. i t.d.

ALKUIN

Bio je alcuin, Albinus Flaecus. Pisao je pod pseudonimom Flaccus. Jedan od glavnih organizatora karolinškog prosvjetnog i školskog sistema.

ALKYONE

Za razliku od Otona Gorskog, i R. Marić tjera svoje stilističke ekshibicije. Ova skaska o brodolomu spada u čiste otogorskizme.

ALKMEONIDI

R. Marić, kao gore.

ALLA RINFUSA

U Pomorskoj je nema! Klasičan primjer nekoordinacije! Ako je termin važan zašto ga nema u Pomorskoj, ako nije, zašto da uđe u Opću Enciklopediju?

ALL-ROUND

»Okolonaokolo«: »Igrač koji je sposoban da igra na svakom mjestu.« Znači: igrač okolonaokolo, koji je sposoban da okolonaokolo igra na svakom mjestu – što? Karte, bridge ili kukunješti?

ALMA MATER CROATICA

Briše se po treći put! Ovo glasilo Hrv. sveučilišnog društva postalo je glavnim ideološkim fašističkim organom na univerzitetu. Ili neka se prikaže meritorno, ili neka se briše kao bibliografski podatak, u neutralnom tonu, bez komentara.

ALMANAH BRANKA RADIČEVIĆA

Izdanje Savitar. ?? Što znači ova riječ?

ALMANASI UOPĆE

Ovdje nisu interpolirani. Da li su razrađeni? Koordinirati sa Jugoslavicom, gdje je taj materijal potpuno sreden.

ALMEIDA, Francisco, de

Kao što je ispravljeno, otplovio sa 22 broda i 15.000 ljudi u Indiju i postao guverner.

ALONŽPERIKA

Da se konačno odlučimo hoćemo li pojedine jedinice donositi etimološkim ili fonetskim redom.

Alonge, francuski uzduž, uzdužna greda kod gradnje ili na lađama. Isto tako dodatak pismu ili bilo kakvom zapisu. Kuka gvozdена, o koju se vješaju utrovice i meso po mesnicama. Kao particip od glagola *alonger*, produžena haljina, čeljust, rep, nos i t.d., kao *parruca* od lat. *pilus*, franc. *perruque*: god. 1670. Binette lični friseur Louisa XIV. lansirao ju je kao novu modu za čelavce, *alonge perruque*, pada u bogatim uvojcima uzduž cijelog obraza sa oba raščesljana pramena kose sve preko ramena do ključne kosti.

ALPATOV

Pazi kod ruske transkripcije. Nije tačna!

ALPERA

Miolitsko pečinsko slikarstvo. U okviru ovog slikarstva ne radi se ni o kakvim » o slikarskim datumima, koji su za razvoj slikarstva neobično važni. Zvati ove likovne dokumente »slikarijama« znači tretirati čitavo ovo za likovnu historiju veoma važno pitanje s omalovažavajućim prizvukom, kakav se obično upotrebljava sa strane laika, koji o toj materiji pojma nemaju. Nije stil tih »slikarija« – »u neku ruku ekspresionistički«, ili sa tendencijom za geometrizacijom, nego je sva ta problematika danas već razvrstana u grupe stila, i iskomparirana u kategorijama, a to treba na ovom mjestu stvarno navesti. Ovo je ventrielokvencija.

ALPINIZAM

Alpinizmu kod nas posvetiti veću pažnju. Upotpuniti ga sa podacima našega planinarstva za posljednjih 80 godina i ilustrirati! Aljaž, Aljažev dom, planinarski domovi, hoteli, turizam i t.d. i t.d.

ALPINO PROSPERO

Cinquecentistički botanik (1533–1617). Kod ovakvih imena »ravnatelj botaničkog vrta« zvuči kao kancelistički atribut rogovatno i potpuno deplasirano.

ALSACE

Jedan od međunarodnih, neuralgičnih problema evropske političke stvarnosti, ovdje je tretiran suviše šematski. Treba uvažiti da je upravo Alsace odigrala važnu ulogu u preporodu francuskoga nacionalizma, revanšizma, boulangeizma, barresizma, deroul-deizma, fašizma, hitlerizma, nacizma, prvog i drugog svjetskog rata i t.d. i t.d.

ALTAMIRA

Miolitski problem isto kao i kod Alpera. Recenzent ne vlada materijom. Ne može se opisivati à peu près. Važni su likovni prilozi svih srodnih grupa od Sudana (Frobenius), do Lascauxa! Dati potrebne uputnice, da ne ispadne ni jedan od tih važnih termina.

ALTENBERG PETER

Usporedi s jugoslavenskom E. Ovaj bečki pjesnik izvršio je važan utjecaj na naše secesionističke lirske crtičare, na čitavu Modernu, a naročito na Cankara.

ALTERNACIJA

Od *alternare* lat. činiti što naizmjenice: riječima, stihovima, pjesmom, u razgovoru i govoru; izmjenično mijenjati teme, redosljed stvari i pojava. U pjevanju, u nastupanju na pozornici, u ulogama, u društvenim funkcijama.

Alternance da se ne zaboravi, kad je već ušla alternacija, da uđe i alternanca, pokoljenja, u botanici, po vrstama, u lingvistici, u ornamentici.

Alteracija. Alternativni sudovi, sudovi koji mogu biti zamijenjeni jedan drugim, a da se smisao ne mijenja. Disjunktivna alteracija. Alternacija nadsvijesti i podsvijesti.

ALUVIJALNE NASLAGE

Grafički presjek, kao ilustracija u tekstu.

ALTMARK

Avanture bojnog broda A. usporedi sa materijalom iz Pomorske.

ALTRUIZAM

»kovanica koju je učinio A. Comte prema lat. *alter* – jedan od dvojice, itd.« besmisao. Ništa nije učinio A. Comte, nikakvu kovanicu, nego je altruizam odredio kao svojstvo, pod kojim se podrazumijevaju sve sklonosti i nagoni simpatija spram bližnjih; (*autrui* franc. bližnji). Divljenje, dobrota, ljubav itd. Pozitivistička filozofija po Comteu tvrdi da su altruističke sklonosti urođene i ona na toj pretpostavci gradi svoj moral.

ALUMINIJ

Kidričevo, Strnišće. Podaci treba da budu à jour. Jedan dio fabrike već je proradio 1954. i t.d.

ALUVIJALNE NASLAGE

Grafički presjek, kao ilustracija u tekstu.

ALZHEIMEROVA BOLEST

Trajno imam impresiju, da je nagomilano suviše medicinskih detalja, koji spadaju zapravo u Medicinsku Enciklopediju. Alzheimer Meyer u XII tomova nema! Da se pregledaju njemački leksikoni srednje veličine i da se njemačka materija srazmjerno oljušti. Ako ih tamo nema, zašto da su kod nas, osim u izuzetnim slučajevima.

AMADEOVO KAZALIŠTE

S ovim kazalištem nešto nije u redu. U tom Amadeovom kazalištu nastupaju razne trupe od 1797, a god. 1807 Antun Amade de Varkony kupuje tu zgradu. Nije se mogla zvati Amadeovim kazalištem punih 10 godina, dok je on nije kupio.

AMADIS

»Junak brojnih srednjovjekovnih viteških romana.« Ovaj medijavalni motiv spominje se kao dokumenat preveden sa francuskog na njemački 1595. »Doživio golem uspjeh. U njemu su čitaoci prvi put dobili suvislu sliku barokne dvorske kulture«. Ne može.

AMASIS

»Stvorio jaku flotu, kojom je zauzeo Kipar i postavio osnovu pomorskoj moći Egipta«. »Jakom flotom zauzeo je Kipar i postavio osnovu« i t.d.

AMBASADOR

»Najviši razred poslanika«! Koji razred?

Ambasador je predstavnik jedne države kod neke inostrane sile, ili organizovane vlasti, ili institucije. Ambasador je diplomatski poslanik najvišeg ranga. FNR Jugoslavija ima akreditirane ambasadore kod ovih država: ... Ambasadori uživaju naročita prava i privilegije, stoje pod zaštitom imuniteta.

Ambasada (Ambactiare, ambactus, posluga koja vrši komisije i obavlja razne poslove, u prenesenom smislu poruka naročite vrste. Osim toga: ambasada je zgrada u kojoj uređuje ambasador.

AMBIVALENCIJA

Ambo, »oboje«. Zašto samo »oboje« a ne oba ili obadva ili obojica, nego upravo on i ona?

I/3 Zašto »istoimeni osjećaj ljubavi i mržnje«? vjerovatno – i istovremeni?

Da se ne zaboravi amvon, – ambidekstrija, ambijenat, ambicija, ambijenci (Keltsko pleme koje se predalo Cesaru).

AMBIVERTIRANOST

Opet »oboje«. Intravertiran, extravertiran, posrijedi – vertiran (po utorku ili petku vertiran itd.) objašnjavamo zagonetku rebusima.

AMELOT DE LA HOUSSAYE

I/4, 5 »preveo je historiju USKOKA od M. Darčka MINUCCIA i P. Sarpia.« Trebalo bi naglasiti, što se ovdje tako indiferentno spominje, da ta historija Minuccijeva predstavlja skandalozan pamflet koji vrvi inektivama, te traje do danas. Ta historija Minuccijeva do danas nije kod nas prikazana. Enciklopedija ne može ostati indiferentna spram toga fakta.

AMENOFIS ILI AMENHOTEP

Čisto pričanje uglavnom bez repa. Prokontrolisati cifre i podatke. »Amenofis III. održao u pokornosti sve egipatske vazale, najčešće domorodce, koji su mu redovno slali izvještaje o stanju u njihovim oblastima. Za njegove vlade sagrađeno mnogo građevina«. Što znači da su mu »domorodci slali izvještaje«, da su bili obavještajci? Zatim: Amenofis IV. proglasio je vrhovno božanstvo Atona svemoćnoga boga, a »njegovo monoteističko shvatanje prodrlo u narod i poslije njegove smrti uspostavljen je kult boga Amona, ali je ono uticalo na tadašnju umjetnost«. Prodrlo je u narod »monoteističko shvatanje, ali je uticalo na umjetnost«! Zašto ne bi bilo utjecalo kad je prodrlo, a nije doista prodrlo i čemu ovaj ali ako je prodrlo? Ne vrijedi ništa.

AMERIČKI GRADANSKI RAT

80 redaka, u proporciji suviše. Prikazan je uglavnom čitav tok rata, međutim, komplikacije između juga i sjevera traju i poslije Lincolнове smrti (1865.).

IV/12 Lincolnov nasljednik Johnson nije mogao da svlada strastvene proždrljivosti sjevernjačkih interesenata. Period obnove poharanog juga traje sve do Granta godine 1869–1877.

Za Ameriku treba vidjeti koliko iznosi čitava materija po redcima da se uporedi s ostalim američkim temama u proporciji. Ilustrirati materiju po temama, pregledati i razvrstati kao cjelinu.

AMERIKA

Čitava materija je zbrkana. Nastojao sam je srediti i paginirati kako sam umio i ta materija treba da je ilustrirana.

IX/25? prekida se tekst.

Strana 12 je fragmenat bez veze.

AMERIKANIZAM

Kao vrsta nauke bavi se svim historijskim i suvremenim pitanjima raznih naučnih oblasti, koje se tiču Amerike od predkolombovskog perioda do danas.

Amerikanizam u jeziku: neke, naročito Amerikancima svojstvene diferencijacije engleskog jezika, smatrane kao barbarizmi iz engleske lingvističke perspektive prošloga st., dobijaju danas sve više od značenja, kao elementi jednog stanja de facto. Amerikanizmi su uglavnom arhaizmi engl. jezika iz XVII. i XVIII. st., prenijeti iz staroga kraja, a žive još uvijek na drugoj obali. Amerikanizmi obuhvaćaju aglutiniranu masu iz španjolskog i indijanskog jezika.

AMERIKANIST

koji se bavi amerikanizmima. Isto tako da se ne zaboravi Amerikomanija kao i anglomanija.

AMFIKTIONIJA

(Najtipičniji Gorski). »Kod starih Grka savez plemena, nastanjenih oko nekog svetišta, kultne ciljeve, ali i zato i t.d.« Ponovno: »Zato je među plemenskim državicama, koje su pripadale istoj amfiktioniji došlo i do nekog međunarodnog prava« i t.d. i t.d. Šteta svake riječi. Tko je to pregledao – Prepisao? Kolacionirao? Revidirao?

AMFIKTIONIJA

Hoćemo li govoriti svetište ili svetište? »Zadatak amfiktionija je – *dokimasija attela*.« Tko od naših čitalaca može da zna, da grčki dokimasia znači istragu, pregled, kontrolu, činovničke ispite, da su arhonti polagali ispite dokimasije, a da attelèia znači oprost od daća, od svih vrsta javnog doprinosa, poreza i t.d. Tko može imati pojma što znači taj tajanstveni hermetizam u izražavanju, kad je autor htio da kaže da su pojedina svetišta imala pravo da vrše nadzor nad porezom, jer dokimasija attèla ne znači ništa drugo. Rečeno je već, da je osnovni princip: jednostavnost i razumljivost.

AMFORTAS

Kada je riječ o Parsifalu, ne treba zaboraviti uputnice na operu Richarda Wagnera.

AMICI – PRIZMA

U napomeni: ima i bolji članak, druga verzija! Olovkom. Gdje je ta druga verzija?

AMILOIDOZA

Objašnjava se kao »amiloidna degeneracija, patološki proces s taloženjem amiloida u vezivu«. Amiloidoza, objašnjava se amiloidom. Nejasno za čovjeka koji ne zna što je amiloid.

AMONIJE SAKAS

(Korać). Svi tekstovi iz starohelenske filozofije mogu ići u štampu. Ostalo su međutim sitnice, kojima valja obratiti pažnju. »Nije ostavio za sobom nikakve spise, te je njegovo učenje poznato samo preko posrednika«. Ako mu je učenje poznato samo preko »posrednika«, onda je suvišno naglasiti da nije ostavio za sobom nikakve spise, međutim, pojam »posrednika« potpuno je nejasan. Bilo bi bolje: njegova filosofija poznata je samo preko učenika, od kojih su najpoznatiji: Plotin, Origen i t.d.

AMPIR

Obratno, empire (ampir).

Od lat. *imperium*, carstvo, u prenesenom smislu autoritet vlasti, moć ili organizovana državna snaga kao takva, nasilje koje netko vrši nad drugim, sinonim dominacije. U

organizovanoj državnoj formi vlast koju osvajač vrši nad osvojenim zemljama. Oblik monarhijske vlasti (carstva) koju vrši monarh (car). Carstvo kao takvo.

Empire u francuskoj varijanti odnosi se na vladavinu Napoleona I. 1804–1814, i taj se period Napoleonove vladavine označuje imenom Prvoga Carstva (Le premier empire). Drugo Carstvo (Le seconde empire) označuje period vladavine Napoleona III, za čiju je pojavu historijsku Marx rekao, da predstavlja historijsku farsu Prvoga Carstva.

Osim toga: Empire znači carstvo nebesko, carstvo životinja, carstvo nauke, rimsko, bizantinsko, franačko, germansko carstvo itd.

Empire kao stil. Uticaj antičkog dekorativnog stila počeo se javljati već pod vladavinom Louisa XVI. ali je jakobinski period, sa svojim zanosom za veličinu antičkog republikanskog Rima mnogo doprinio ovom kultu antičkih oblika u arhitektonici, u kostimima, u pokućstvu i u umjetnoobrtnim oblastima (porculanu, nakitima itd.). Elementi klasicističkog stila javljaju se već pod direktorijem (Directoire 1795–1799), s namjerom političkom da bi se time likvidiralo sve što izaziva bilo kakve reminiscence na kraljevske, versajske dane rokoka. Pod uticajem engleske mode u odijevanju (chemise) kad su se pojavile gospojinske haljine sa podrezanim rukavima i oslobođenom golom nadlakticom, sa kultom orijentalnih šalova itd. kašmira itd., već je tada ukus bio ankiziran. Kult uzahnog ženskog stasa sa dugim valovitim linijama koje podsjećaju na tunike i na peplone, sve što je vještački pojastučeno eliminira se i javlja se čista linija ženskog tijela, bez dekorativnih obruča, sa pojednostavnjenjem muškog kroja, koji prelazi iz bogatog kraljevskog dekora u građansku jednostavnost. Sva ta previranja u stilovima pod naročitim individualnim uticajem slikara Louisa Davida, koji je pod Carstvom igrao ulogu glavnog režisera i metteur en scenea, u okviru velikih dvorskih prijema i historijskih priredbi (krunisanje cara u Noterdamskoj katedrali), carski stil kao glavni regulator ukusa uzvišen je do estetskog i dekorativnog kanona. Emblemi i znamenja carstva, stroga, gotovo administrativno birokratski jednostavna, upravo lapidarna kontura pokućstva, nacrti za vaze, za svjećnjake, za kamine, okvire, satove, konzole, postolja, naslonjače, stolice i divane, sve je to dobilo oblik antičkog pokućstva s ovalnim naslonima; svjećnjaci sa tronožnim postoljem, sa lavljim ili ovnujskim kanžama, postolje u alkoivenima pod dekorativnim lukom antičkog portika sa baldahinima, čitavi korovi bogova i boginja (od Neptuna do Minerve), lovorike, kolone i ornamenti u skupocjenim i blistavim metalima, sve je to dočaravalo bogatstvo i luksus carstva, koje je pobijedilo čitavu Evropu.

Poslije dekorativne, suptilne, zlatne linije pokućstva iz kraljevskog perioda, sa pastelnim gobelinskim bojama presvlaka, carski stil je težak, masivan i neudoban, ukočeno dekorativan. Mjesto mekanih tkanina masa pozlaćene bronce, masa istočnjačkog luksusa sa šarenim mramorom i porfirom i granitom. Ormari obojeni bakrenim likovima, a sekreteri tajnim pretincima, fiokama, iskićeni kolonama i stakalcima. Mahagoni, žuta mjed, kacige, mačevi liktorski snopovi sa sjekirama, krilate pobjede, andeoske trube, sfinge i simboli afričke kampanje: egipatski robovi, crne masti sa svilenim turbanima, carski grimiz jednog parvenijskog društva u rađanju, itd. itd.

AMPULA

Ampula ne sadržava samo »jednu dozu sterilnog lijeka za injekciju« nego uopće služi za čuvanje lijekova lako isparivih, za toksične lijekove, za vakcine i za serume uopće. Ampula franc. je sijalica, staklena čahura za žarulju. Osim toga i vrsta moluska. Da se ilustrira u sva tri slučaja.

AMR IBN AL AS (OMAR)

»Iz porodice Korejševića«. Zvuči kao da je jedan od našijenaca iz porodice Korejševića. Kaže referent (V.N.), da se »Muhamedu kasnije iskreno pridružio na bijegu iz Meke«. Nije jasno na kakvome bijegu i tko je bježao da li Omar ili Muhamed?

ANA

sve Ane treba vidjeti skoncentrisano. Usporediti sa Anama iz Jugoslavike.

Da se ne zaboravi: na receptima A.A. Osim toga Ana, majka Marijina. Boleyn, sve Francuskinje, Španjolke, Talijanke i naše Ane. Osim toga Dürer, Ribalta, Corregio, Rafael.

ANABIOZA

»Kolnjaci i dugoživi«. Da se ispita identitet tih bića, tko su, šta su i kako se zovu?

ANAHRONIZAM

»Postavljanje nekog događaja iz neznanja ili namjerno u vrijeme kad se on nije dogodio«. Tko se bavi takvom rabotom?

ANAKOLUT

»Rana, koja još pod zavojem stoji, nju je lako pozlijediti (narodna poslovice)«. Nemoguće je, da narodna poslovice tako glupo zvuči.

ANAKREONT

Da ostane ovako: »Njegove pjesme napisane jednostavnim jezikom odlikuju se veseljem i duhovitošću, slaveći vino i ljubav« – »ali su bez dubljih osjećaja. Pjesnik prikazuje sebe.« To se briše kao suvišno.

ANAKSAGORA IZ KLAZOMENE

Jedno od principijelnih pitanja o kome je već bila riječ. Mislim da je najbolje da tekstovi pisani ekavštinom ostanu kakvi jesu, da se respektira srbijanski pravopis, a isto tako i termini, i prema tome da se »osjetila« ostave kao čula, fenomeni da ostanu a ne pretvaraju se u pojave, objašnjenje da ostane, a ne tumačenje i t.d.

ANAKSARH

U vezi s gornjom napomenom: kako se ispravci ili kroatizacija ne provodi sistematski, evo jednog primjera: »Demokritovo učenje o čulnim kvalitetima«, tu je »čulno« ostalo i nije pretvoreno u osjetilno.

ANALITIKA

Analytike tehne, (grčki:) po Aristotelu vještina

analyein (grčki), razglabanja misli, da bi se tako prodrlo do načela. Po tome su Stagyrity prozvali logiku – analitika. A. priorna nauka o sudovima i zaključcima, A posteriorna, nauka o dokazima.

I/11 Citat »Postoji i analitika praktičnog uma« ne postoji analitika praktičkog uma. Analitika sadržaje između ostalih mnogobrojnih mogućnosti i »kritiku praktičnog uma«. Analitika počinje sa rasčlanjivanjem uzvišenog, lijepog, teleoloških i rasudnih mogućnosti. Mnogo fraza koje ne govore ništa. Neka se sve definicije prevedu iz jednog francuskog ili talijanskog filozofskog rječnika, a nikako njemačkog. Neka se time pozabavi Kruno Krstić.

ANALITIČKA PSIHOLOGIJA

Analitika, analitička metoda, analitički sud. Varijacija po Kantu: Sud, kome predikat nije nego objašnjenje nečeg što je već u subjektivnom pojmu zamišljeno. Nasuprot tome, sintetičan sud jeste onaj, u kome predikat prelazi sve ono što je u subjektu nužno zamišljeno itd. Non capisco niente. Citiram Kanta po Eisleru III 1627. »Analytische Urtheile / die bejahenden / sind also diejenigen in welchen die Verknüpfung des Praedikates mit dem Subjekt durch Identitaet, diejenigen aber, in denen diese Verknüpfung ohne Identitaet gedacht wird, sollen synthetische Urtheile heissen. Die ersteren koennte man auch Erlauterungen die anieren Erweiterungsurtheile heissen.« Ne razumijem isto tako ništa.

Citiram Fichtea: »Dem Gehalte nach (gibt es) gar keine bloss analytischen Urtheile«. Po sadržaju ih dakle nema. Čega? Analitičkih sudova. Citiram dalje, Schulze: »Fuer den einen Menschen ist ein analytisches Urtheil was fur den anderen ein synthetisches ausmacht«. Po Schulze-u, prema tome, razlika nije jasna.

I Schleiermacher uzima oba pojma u trajnoj fluktuaciji. Trendelenburg smatra da su oba suda istovremeno identična. Schopenhaueru je analitički sud razvučen pojam, sintetički sud naprotiv stvara jedan novi pojam od dva u intelektu potpuno odvojena pojma. Analitički sudovi prema tome sadržavaju čistu tautologiju a svi netautološki sudovi su sintetički. Osvješćenje apercepcije u okviru jednog analitičkog suda može biti apriorno i aposteriorno itd. itd. Na kraju Renouvier. Analitički sud jeste: »Tout jugement qui est tel qu'il ne passe pas la limite de la notion primordiale, dont il ne fait que'éclaircir ou developper le contenu propre« prema tome svaki sud koji, objašnjavajući vlastiti sadržaj, ne prelazi prvotni pojam. Nije prema tome tačno što se tvrdi I/14, 15, 16 »stanovište dijalektičke logike je potpuno suprotno: ne postoje čisto analitički sudovi«, jer Schopenhauer i kompanija nisu bili dijalektički u logici. Nego uopće: ovi pojmovi nikako nisu jasni i o toj materiji je mišljenje kao o tolikim drugim mnogobrojnim pitanjima potpuno podvojeno, mutno, protuslovno i zbrkano. Ne vidim da se pod I/1–13 unosi red u ove pojmove tako, da bi bilo kakav prosječan čitač mogao iz toga razabrati o čemu se, zapravo, radi.

ANALITIČKI

»Suprotno od sintetički.« Suprotni pojmovi zovu se antonimi!

ANALOGIJA

U biologiji, astronomiji, logici, matematici, da se obradi. Analogisti. Analogno u elektricitetu, astronomiji i u muzici.

ANARHIZAM

Da se članak ponovno revidira, da se riješi idealističkih manira!

ANARHIJA,

ANARHIZAM

Daje se jedna nejasna definicija u 4 retka o anarhiji, a anarhizam se upućuje: vidi Socijalizam. Ja bih anarhiju i anarhizam razradio na ovom mjestu! Vidi napomenu!

ANARHIJA

Dao bih u uvodu kakvu-takvu, opisnu definiciju ovoga pojma.

Rasulo jednog društvenog stanja ili civilizacije, na temelju ekonomskih, religioznih, političkih, ili misaonih antagonizama. Motivi anarhističkog rasula u bezvlašću su mnogobrojni: dotrajalost političkih ili društvenih odnosa, zaostalost preživjelog, nesuvremenog zakonodavstva, suviše velika rasprostranjenost pojedinih državnih organizama, uloga raznovrsnih grupa ili frakcija s autokratskim i despotskim ambicijama, u sukobu s interesima društva kao kolektiva itd. itd. A. u historijskoj perspektivi javlja se kao simptom krize, često prolazne, a često i smrtonosne, koja završava propašću i nestankom pojedinih društava, državnih organizacija, civilizacija pa čak i čitavih naroda. A. ugrožava uobičajenu i organizovanu stalnost a prema tome i produktivnost određenog društvenog stanja. Ona smanjuje građansku sigurnost, razara moralne i društvene konvencije, zamagljuje pojmove o dobrim običajima, uništava povjerenje u međusobne odnose i razarajući sve za život dotrajale društvene oblike ona se javlja u historiji veoma često kao vihor, poslije kojega dolaze vedri dani društvene obnove, sa javljanjem novih snaga na pozornici svijeta, bez kojih ne bi bilo ritma u historijskom zbivanju.

I, 1–25, II, 1–25, III, 1–9, ovih 59 redaka sveo bih na leksikografski minimum, na temelju citata.

Predlažem da se Anarhija počne objašnjavati sa Proudhonom.

Proudhonov pojam anarhije jeste antiautoritativan, zamišljajući ljudske društvene relacije ne na prinudnom nego na slobodnom ugovornom odnosu. Proudhon je u okviru svog sistema uznastojao da svede funkciju državne vlasti na administrativno posredničku ulogu, pošto se svaki smisao političke borbe već apsorbirao na temelju visoko razvijene socijalne ekonomike, koja svojom bogatom produktivnošću grantira razvoj civilizaciji. Proudhonov pojam anarhije negira svaku pojavu vojničkog, feudalnog, ili građanskog organizovanog nasilja kao nesuvremene preživjelosti, nedostojne civilizovanog društva. U Proudhonovom sistemu sve se javne funkcije pojedinih grana ljudske djelatnosti (nastava, industrija, trgovina, javni radovi, financije itd.) pretvaraju u potpuno nezavisna i autonomna tijela, a vrhovni zakonodavni forum kao najviši organ vlasti i kao predstavnik sviju grana ljudske djelatnosti, sveden je na kontrolu stanja i na koordinantne funkcije. Proudhonov pojam anarhije, zapravo je parafraza potpune komunalne, municipalne decentralizacije itd.

ANASTASOV

»Djela: Petar Deljan (pripovijest), i životopisi« i t.d. Navedena je pod djelima samo jedna pripovijest, a ostalo je nabačeno. Treba metodički provesti bibliografske podatke ukoliko ih ima.

ANCEY GEORGES

»Nekoliko je njegovih komada došlo i do nas«. Koji su to neki njegovi komadi koji su do nas došli, kada su došli i kada su igrali i koliko vrijede, i da li sve to vrijedi da bude zabilježeno u jednoj Enciklopediji ove vrste?

ANCIEN REGIME (od francuskog Ancien) starinski, od davnine, antički, Staro sveto pismo, Stari Zavjet. Antonymy: suvremen, moderan, nov, aktuelan, najnoviji.

Fraza potiče od naslova knjige: »ANCIEN REGIME ET LA REVOLUTION«, od Alexisa de Tocqueville-a (1836), jedne od prvih sistematskih studija u kojima je

upoređena masa fakata koja povezuju predrevolucionarni, aristokratski i revolucionarni stadij francuske historije. U prenesenom smislu: predstanje prije 1789.!

Vidi: Ci-devant, misli se gentilhomme, dans la language de la révolution, kada se govorilo o aristokratima oborenog režima, da se time žigošu kao – »bivši« (aristokrati).

ANCONA

»Održavala je žive veze s Dalmacijom«. Koje su to žive veze?

ANDALUZIJSKA KOKOŠ

»Dobra nesilica«!

ANDERSEN NEXØ, Martin

Predlažem da se briše, prije svega, jer je bio gnjavator, a drugo angažovao se na kominformističkoj liniji protiv jugoslovenskih, što od njega nije bilo fair, jer je kod nas bio dočekan i gošćen kao suveren.

ANDRASSY, Gyula

Hoćemo li ga pisati mađarski ili u našoj transkripciji Đula ili Djula?

Volosco, pišemo etimološki Volosko, jer se tako zove i jer je to očito greška u prijepisu našem vlastitom.

I, 3–6 briše se, jer nije pouzdano da mu je to jedan od direktnih predaka. A sve kad bi i bio, ne bi se moglo reći da je sam Andrassy zato lično odgovoran. Da sam siguran da je tako ostavio bih. Osim toga briše se i stara magnatska porodica, jer je iskorjenjujem principijelno kao staru magnatsku porodicu, iz antihorthyjevskih razloga.

II, 1–3 briše se.

II, 10: Sabor kao pojam može da dovede do zabuna, jer se tako zove samo hrvatski sabor. Ostanimo kod parlamenta, ili već kako ga zovete. Taj orszag-gyules!

III, 9–25: Time se otupljuje profil Andrassy-a u negativnom smislu, on je ipak pregovarao, bez obzira na njegove skrivene misli. Opisao bih to diskurzivno: »Sve što je mislio o nacionalnoj slobodi Južnih Slavena dalo bi se objasniti njegovim pismom od 11. juna 1849. da im ne treba ništa vjerovati, i da ih treba uništiti. Treba ih istrebiti, treba lagati smišljeno i neiskreno. Sve na osnovi citata.

V, 5–10: Predlažem da se briše.

Članak je vrlo dobar, informativan, i ocjena je tačna. Međutim, on je u neproporciji spram ostalih sličnih prikaza, od kojih nijedan nije tako detaljno obrađen. Predlažem da se od 120 redaka 22 brišu, kao što je navedeno.

ANDRASSY GYULA, mladi

Isto tako kao i kod starijeg 112 redaka suviše. Ostaje u neproporciji s ostalim tekstovima, i predlažem da se skrati.

I, 6: »Ministar kraljeve ličnosti«? Tko je ministar a latere, specificum mađarsko-austrijskih odnosa. Taj portefeuille je unikum i treba ga citirati u originalu. Ne znam kako se zvao mađarski.

III, 2–8: Da se briše kao parafraza već rečenog.

IV, 3–25 i V, 1–7 da se briše, ne samo zato da bismo profitirali na prostoru, jer je parafraza već rečeno.

ANDREEV

Karakteristika pisca: »Krajnji pesimist: u svemu vidi samo laž, a čovjek je u životu osamljenik« i t.d. Tipično secesionistički način izražavanja, u tom pogledu potpuno autohton.

ANDREWS, Charles Mc Lean

Kao što je redigirano. Ponavljam što je već rečeno x–puta, da se brišu sve suvišne fraze kao što su: dugogodišnji profesor, jedan među prvima, pokazao je veliku naučnu aktivnost itd. Potpuno suvišno opterećenje teksta i čitača. Da budemo dosljedni.

ANDRIĆ IVO

Pogrešna parafraza po tekstu Milana Bogdanovića. Nije potrebno da se govori da je I. Andrić bio diplomata. Ali kad se već to spominje onda ne treba desinformirati. Nije bio nikakav činovnik u konzulatima, nego je završio svoju karijeru kao zamjenik ministra inostranih poslova i ambasador u Berlinu god. 1941.

»Kao pisac javio se tek poslije prvog svjetskog rata«! A kad bi bio mogao da se javi kad je rođen 1982. Što znači »Andrićeva suzdržanost u životu«? U čemu mu je išla u prilog njegova diplomatska služba itd. itd. Ponovno preraditi.

ANDRIJIĆ Marko

Korčulanska katedrala, u ilustraciji.

ANENCEPHALUS

»Vrsta akraliusa, u kojega uopće nije razvijen mozak«. Kako bi mogao da bude razvijen, kad akralius nema lubanje.

ANGELUS SILESIVS

(Škreb), prevodi ga kao »latinski-šleski glasnik«, što nikako nije tačno, jer Angelus nije glasnik, nego Anđeo Navjestitelj u ovome slučaju, ili tako hoće da bude. Pisac recenzije kaže, da je bio – redovnik, katolički konvertit. To, da je bio katolički konvertit, to je precrtano, premda je taj podatak zanimljiv, a kad se već spominje da je bio redovnik, trebalo bi navesti kojem je redu pripadao! Karakteristika: »Provodi duboku analizu religijskoga zanosa barokne psihe«. Što znači »analiza religijskoga zanosa barokne psihe« i to još »duboka«?

ANGLOSASI

(B.Br.) »Ime Angli u prasvezi s latinskim angulus = kut, jer su u pradomovini nastavali fjordove i morske zalive«.

ANGLO-YUGOSLAV SHIPPING AGENCY

Kako stoje stvari s tom agencijom god. 1955?

ANGOLA

Tko vodi računa o proporciji pojedinih podataka? 77 redaka za Angolu, a često puta za mnogo važnije pojmove samo po 5 redaka.

ANHIS

(Oton Gorski). Citat: »Kad se hvalisao Afroditiom ljubavlju Zeus ga ošinio munjom i ohromio«. Upotrebite na ovome mjestu citat iz Eneide, a Otona Gorskoga brišite, ako boga znate!

ANIMALAN

Od animal, a animal od anima, duša, životni duh, svako biće pokretno, živo, osjetljivo, čovjek dakle kao i životinja za razliku od biljke ili metala. U prenesenom smislu za čovjeka kaže se da je animalan kada je surov, sebeljubiv, bezobziran, kada je po svojim postupcima i načinu života više nalik na životinju nego na ljudsko biće.

Da se prestilizuje, jer animalan nije osjetilan. Animalne nisu sve one ljudske funkcije, koje su čovjeku zajedničke ostalim pripadnicima životinjskog svijeta, jer su im sve funkcije zajedničke.

ANIMALISTIČKO SLIKARSTVO I KIPARSTVO

Taj termin je kod nas netko izmislio, kao pridjev po animalistu, što se isto tako nigdje ne upotrebljava u svijetu. Kao posebna vrsta slikarstva to se ovdje briše, a životinje u likovnoj umjetnosti i u religioznom kultu dolaze pod drugu jedinicu.

ANJOU

Viktora Novaka članke transkribirati u »ije«. Ne zaboraviti ilustracije, veze Anjouvinaca sa Kotromanićima nisu spomenute, a to je veoma važno. Kovčeg svetoga Simeona zadarskog i t.d.

ANNALES PONTIFICUM

»latinski svećenički ljetopisi«. (Opet Oton Gorski). Ako su to anali u kojima Pontifex maximus bilježi sve važnije događaje, onda boga mi nisu svećenički.

ANNENKOV

»Poznavalac umjetnosti, pristalica teorije »čiste umjetnosti« i t.d. Ako je već »pristalica »čiste umjetnosti«, pretpostavlja se, da jedan redaktor Puškinovih djela ipak poznaje probleme umjetnosti, prema tome podrazumijeva se samo po sebi, da spada među »poznavaoce umjetnosti«, što nikako ne može da bude u ovom slučaju enciklopedijska oznaka.

ANNENSKAJA

Spisateljica (1840–1915). Spadaju li zaista takva imena u našu Enciklopediju?.

ANNO AETATIS SUAE

(Te i te) godine svoga života. Kad se želi odrediti, u kojoj godini života čovjeka se je nešto desilo.

Primjedba na tekst: »Tko želi odrediti i šta?« (Pisano olovkom u zagradi). Ispravljeno: »(Te i te) godine svoga života, kad se želi odrediti, u kojoj godini života nekog čovjeka se nešto desilo.« I to je potpuno nejasno.

ANONSNI BUREAU

Unošenje zbrke. Pisac objašnjavajući taj pojam koji se kod nas uopće ne upotrebljava, stavlja u zagradu: »(franc. *annonce* oglas), a bilo bi mnogo pametnije staviti anonsu kao jedinicu, a ne bureau, ili bureau nezavisno od anonsnog bureaua.

ANDRIJIN KRIŽ

Kada je već riječ o tome krstu, neka se ne zaboravi kremaljski andrejevski sal i ruski carski andrejevski krst, za koji, da ga dobiju, ginula su pokoljenja, v. Puškinske invektive.

ANDRONIK II

»A. II. je doveo katalansku ratničku družinu, ali se ova uskoro okrenula protiv Bizanta«. Nije jasno kakvu je to katalansku ratničku družinu« A. II. doveo, kamo ju je doveo, u koju svrhu i kako se ta katalanska ratnička družina »uskoro okrenula protiv Bizanta«?

ANĐEOSKA TVRĐAVA

U nizu arhitektonskih spomenika, koji se u Enciklopediji nalaze u bogatim serijama, često puta bezrazložno, Castel Sant Angelo, Hadrijanova grobnica, svakako je spomenik, kome u ovome slučaju nije posvećena dovoljna pažnja.

ANEMOGRAF

»Bilježi još i mahove vjetra«. Mah sa silaznim akcentom predstavlja silu brzine kod micanja, kod vjetra je arhaizam i upotrebljava se na mahu vjetra. Sjevernog ili plahog, ali je nemoguće da neki aparat bilježi mahove vjetra.

ANTA

»Produženje postranih zidova na pročelju građevine«! Da mi se pokaže jedan leksikon u kome ga ima, i ako ga ima, mislim ovog »produženja postranih zidova na pročelju«, – (da je tako objašnjeno!). Ide u Likovni leksikon eventualno. »Templum in antis« ide pod hram ili pod rimsku arhitekturu ili pod pojam stuba, kolone, kolonate, a najbolje da se prikaže i grafički.

ANTAGONIZAM

Od kovanice – anti-agonistes – protiv-borac, znači: protivnik, neprijatelj, protupojam od prijatelja ili pristaše. Znači: neprijateljski odnos u okviru nepomirljivog rivaliteta na principu suprotnosti, to jest borba. Borba prema tome, može da se vodi osobno, ideološki, klasno – vidi Klasna borba, staleška borba. Ovdje se objasnio samo pojam. Ukoliko ulazi, da se preradi!

ANTECEDENS

Protupojam od CONSEQUENS: ono što prethodi i ono što slijedi. U prosuđivanju razlog i posljedica. Ovim diskurzivnim objašnjenjima, kao što ih mi njegujemo, stvari ispadaju često mnogo mutnije nego što jesu ili što bi trebalo da budu.

ANTEJ

ovi grčko-mitski motivi, legendarni, počinju uvijek sa stereotipnom frazom: »Po grčkoj priči«, a tekst je sve prije nego tekst po grčkoj priči.

ANTELAMI BENEDETTO

(Bianca Batušić) »A. ima i realističkih tendencija«. On i njegovi nasljednici (magistri Antelami) utjecali su na razvoj umjetnosti u Dalmaciji. Kod ovakvih, nazovimo ih tako - ramifikacija teksta, gdje se uputnicom otvaraju novi problemi kao u ovom slučaju, kada se

iznenada govori o antelamesknom utjecaju u Dalmaciji, trebalo bi navesti konkretne primjere, ili dati uputnicu: v. Utjecaj A. u Dalmaciji! Da jedan umjetnik ima i »realističnih tendencija«, kad je pod utjecajem francuske provansalske plastike, to može da znači samo to, da francuska provansalska plastika nema realističkih tendencija, što ne stoji, a osim toga veliki percenat čitača ove Enciklopedije pod pojmom »provansalske plastike« ne predstavlja sebi ništa.

Ad A NAPOMENA:

Antibarbarus i sve kovanice na »anti«, kao na pr. Anti Caton, Antilucetius, Anti Machiavelli, antikrist, antialkoholizam, antianeksionizam, antiastma, antibiotik, Antipapa, Antipapizam, antiaristokratizam, antidemokracija, andidatirati, antiavionski, antipatičan, antidogmatizam, antidot, antidisenterično, (u medicini uopće sve na anti, antiepileptično itd.) antifaišizam, antikominternpakt, antimigrena, antimon, antinomija.

Antigona, Antiohija, Antilopa, antiparalela.

Antiparlamentarizam, Antifona, antipneumokocitan, antipolitik, anti-kart pour l'artizam, antipredistinacija, antireligiozan, antisemitizam, antiseptik, antiseparizam, antiteza, antitoksično itd. itd.

Da se upoređi s alfabetarom.

ANTIBIOTICI

Dobro je da se u Enciklopediji njeguje telegrafski stil, ali kod antibiotika trebalo bi ipak primijetiti da se radi o lijekovima najnovijeg datuma i da otkriće antibiotika predstavlja bouleversement čitave suvremene metode liječenja, da predstavlja revoluciju u nauci i da bi bilo dobro na ovome mjestu sve to prikazati pomalo i historijski.

ANTICIPACIJA

Od glagola *anticipare*, *anticipo*, *ante-capere*, unaprijed uzeti, prije vremena staviti nešto na neko mjesto, preteći, zauzeti nešto prije drugog, zapremiti, unaprijed dobiti, predvidjeti, predosjećati, ne čekati, preteći vrijeme, odluke.

ANTIFAŠIZAM

Treba ga obraditi na ovome mjestu. Imamo antifaišistički ženski pokret, antifaišističke parole u korespondenciji, antifaišističku koncepciju u drž. politici itd.

ANTIFONA

(Andreis). Ovakvi tekstovi vapiju za citatima. Citati u ovakvom slučaju djeluju neposredno kao ilustracije, objašnjavajući čitaču na primjeru o čemu se radi.

ANTIGONA

To, što je suradnik ispričao o Antigoni, klasičan je dokaz nesposobnosti. Ubijte ovoga čovjeka!

ANTIKA

Da se ne zaboravi: anticaglia, antonym za moderno, protupojam od svega što je suvremeno.

»Anticaglia« upotrebljava se kao fraza ironično s potsmjehom za stilske starudije bez naročite kulturno-historijske i stilske ili umjetničke vrijednosti po materiji, kao roba suvišna. Isto tako osoba stara, senilna, podjetinjena, rebambit.

Antika kao pojam, sinonim je za davninu, davno već nestalo doba, za vrijeme u protekloj prošlosti. Obuhvaća predmete i spomenike i svjedočanstva takvih proteklih vremena kao obuhvatni pojam. Spomenici, posuđe, pokućstvo, ljudi, uređaji, podudara se uglavnom sa tim pojavama iz starohelensko-rimskog kruga civilizacije.

Biti odjeven na antiknu. Antikom, kao robom kulturno-historijske vrijednosti počelo se trgovati u zapadnoj Evropi relativno veoma kasno, tek u 15. st., paralelno s otkrivanjem antičkih umjetnina. (Benvenuto Cellini). U to doba su i nastale velike kolekcije Vatikana, Napulja, Kapitola, Rima, Firenze i t.d. i t.d.

ANTIKONCIPLJENCIJE

Tekstovi Dragutina Tomića. Tko je Dragutin Tomić? Da li netko stoji u našoj enciklopedijskoj hijerarhiji iznad njega i njegovih farmakološko-medicinskih natpisa? Imam impresiju da ih ima suviše.

ANTIKVARIJAT

Nadrlijaj ma što! »Prodavaonica gdje se kupuju note i slične štampane publikacije!«

ANTI KVITET

»Predmet ili proizvod drevnih civilizacija« i t.d. nije najsretnija definicija Slavka Batušića.

ANTIMILITARIST

Bilo bi najbolje početi s pojmom antimilitarizam. Antimilitarizam je nešto što je protivno militarizmu. Militarizam, od *miles*, a *miles* lat. od *Mille* – tisuća, dakle *miles* je jedan od tisuće, prema tome pojam *miles* predstavlja jednu jedinicu kvantiteta, u okviru kojega se pojedinac gubi u bezimenosti jedne brojke. Jedan čovjek od tisuće, dakle član zajednice, naoružanog kolektiva, to je sistem koji obuhvaća tisuće i tisuće mileasa, uglavnom sve ljude u okviru jednog naoružanog tijela, koje se zove vojska; koja tako često postaje u historiji svojom vlastitom svrhom. Od rimskih legionara do junkerskog prusijanizma i nacionalnog socijalizma i fašizma.

Filozofskih razmišljanja u obliku tekstova o pojmu militarizma, ili bolje o besmislenosti toga pojma, nalazimo kod Sokrata, Aristofana, Horacija, Callota, Logaua, Erazma Roterdamskog, Montesquieua, Leibniza, Spinoze, Humea, Pascala, Voltairea, Kanta, Tolstoja, Krapotkina, Swifta, Flammariona, Shakespearea, a u naše vrijeme kod Berthe von Suttner-Förstera, Romain Rollanda, itd. itd.

Antimilitarizam je idealistička doktrina, koja ne uzima ratove kao socijalno i historijski uslovljene pojave, nego ih iz idealističke perspektive pretvara u himere, u preživjelosti, koje više ne odgovaraju stepenu građanske civilizacije druge polovine XIX. st. Antimilitarizam pobija ratove u apstraktnom smislu filozofemima, poezijom i uglavnom retorikom. Sve religije i sve filozofije kao sistemi kompromisno su se slomile pod teretom ratne stvarnosti u okviru koje su se rađale i nestajale, a ova vrsta antimilitarističkog, idealističkog nonkonformizma spada u intelektualne napore građanskih pojedinaca, koji su se moralno izolovali od stvarnosti i u individualnim slučajevima dali dokaza o veoma visokom stepenu svoje moralne svijesti (Nicolai, slučaj Dr. Haburgera u Budimpešti 1918. itd.). Antimilitarizam tipa XIX. i XX. st. satkan je od elemenata međunarodne pravne sigurnosti, protkan ljudskim pravima ličnosti na odbrani individualiteta, nošen socijalnim nagonom za tjelesnom i moralnom sigurnošću pojedinaca. U njemu prevladavaju programski i racionalni elementi više civilizirane svijesti, koja hoće da anticipira razvojni stepen društva, do kojeg se društvo još nije razvilo. Omalovažavajući sveopći stepen društvene građanske svijesti u

eri imperijalizma i građanskih ratova, A. pretvara se u retoriku, koja želi da riječima eliminiira silu i nasilje; koja negira grubo sebeljublje pojedinih socijalnih grupa, sa romantičnom vjerom u neodređenu čovječnost. Jedna vrsta sektaškog mesijanizma, koja propovijeda odbijanje vojničke discipline. Tolstoj, Vjerske sekte kao Nazareni, pacifističke parole, uloga pojedinaca u moralnoj krizi 1914–1917. Romain Rolland, Barbusse sve do pojave Lenjina.

ANTIMINS

Vrlo se često javlja u našim tekstovima i treba objasniti o čemu se radi. Prije svega etimološki, zatim kulturnohistorijski i bezuslovno ilustrirati.

ANTINOJ

(Gorski). Upotrebite citate respective statue, reljefe i novce, Homer opisao ga je svakako bolje nego Gorski, koji kaže za Antinoja da je »najdrskiji Penelopin prosac«.

ANTIPATIJA

Kao što je ispravljeno I/3 Antipatija: protivno od simpatija, sposobnost suosjećanja s bolom ili radostima bližnjih antipatija se rađa zbog neugodnih iskustava u društvenom saobraćaju, ali je veoma često spontana, bezrazložna itd. itd.

ANTIRABIČNA STANICA

Zašto antirabična, kad dolazi od Rabies? »Na bjesnoću sumnjiva životinja«? Sumnjiv sam zbog nečeg a ne na nešto.

ANTISEMITIZAM

Ovdje da se daje samo definicija, a ne historijski prikaz antisemitizma kroz vjekove. Za antisemitizam rekao je Bebel da je: socijalizam glupana. Kad se bude davao naročiti osvrt na antisemitizam najnovijeg perioda fašističkog od 1933–1945. neka se obradi pod fašizmom ili nacional-socijalizmom. Historija Jevreja i njihovih progona kroz vjekove, kao detalj jevrejske historije.

ANTISPASTICI

(Dragutin Tomić) v. Antispasmodici! A kod Antispasmodika stoji naslov »Antispazmotici«. Tko je kolacionirao i da li je provedena sistematska verifikacija?

ANTISTREFON

Da se ne zaboravi: vidi Krokodilina!

ANTIŠAMBRIRATI

Antišambirirati je jedan od onih bečkih germanizama, upravo barbarizama koji su kod nas prodrili u Marija-Terezijanskom periodu, i koji se upotrebljavaju isključivo u bečkoj kulturnoj sferi, a izvan nje nemaju nikakva smisla ni značenja. Ti su barbarizmi doprli do nas u nakaradnom obliku. Francuski kaže se: Fair antichambre, znači čekati na prijem, čekati gazdu, domaćina ili patrona da nas primi, ili pustiti nekoga da čeka u antichambreu, to znači u predsoblju. Kao fraza to znači obijanje tuđeg praga i neku vrstu poniženja, u očekivanju, kad smo se pojavili kao ljudi koji moljakaju. Glagol chambirirati može da znači samo chambrier znači zagrijati nešto do topline kakva vlada u sobi, prema tomu antišambirirati mogao bi značiti samo protupojam od chambirirati. Predlažem da se ta jedinica briše a da se ostavi jedinica: Antichambre, predsoblje, zapravo prva soba jednog stana, kroz koju se prolazi i u kojoj se ne stanuje.

ANTONESCU JON

Nije dovoljno informativno! Kao Cankov ili Horthy i Antonescu je krupna pojava u okviru balkanskog fašizma i treba mu kao političkoj formuli posvetiti nerazmjerno veću pažnju! Ovdje je jedva tangiran.

ANTONII

U tekstu se govori ovaj ili onaj Antonije, zašto ne onda u naslovu Antoniji? Sve ove careve pregledati, godine, podatke i fakta provjeriti, da ne bi ispala ruska salata.

ANTONIO, VENEZIANO

Freske na Campo Santo u Pisi stradale su od bombardementa u drugom svjetskom ratu. Da se provjeri i da se taj fakat utvrdi.

ANTONOMAZIJA

Dva klasična primjera ove retoričke figure: Vožd umjesto Karadorđe, i Željezni Kancelar umjesto Bismarck.

ANTROPO

Antropofobija, antropocentrizam, antropogeografija, antropolatrija, antropologija, antropomagnetizam, antropomorfizam, antropophagija, antroposomatologija itd. itd. tih ima beskrajno mnogo!

ANTROPOBIOLOGIJA

Antropogeneza, antropografija i antropomorfizam. Tko je autor ovih članaka? Navodim jedan citat: »Za razvoj antropogeneze važna su Darwinova istraživanja i učenja marksizma«! Rekao bi čuveni clown Grock: Nicht möglich!

ANTROPOFAGIJA

Bilo je već predmetom prve napomene, s time da se preradi ab ovo, što nije provedeno. Ponovno, da se preradi. Antropofagija u Evropi je već kuriosum, i u srednjovjekovnim kronikama V. i VI. st., govori se o njoj, kao o monstroznoj pojavi kanibalizma itd. itd.

ANTROPOV, Aleksej

Tako se piše kod nas: »Radio slikarije u crkvama, kupovao knjigama slične publikacije, nosio kacigu na glavi«, uopće silno njegovanje duha!

APAGE SATANAS

Nema uputnice na → istjerivanje duha nečistog ili na egzorcizam! Važna napomena, pošto se kod nas egzorcističke čarolije aktivno njeguju još i dan današnji. Apage satanas nije prema tome samo prazna fraza.

APAGOGIČKI DOKAZ

Da li je potrebno da se u deset redaka ne kaže ništa. Objašnjenje je potpuno mutno. Da se dokaže nemogućnost suda posredno koji mu izravno protivuriječi, i to tako da zemlja nije kugla nego da je ploča i to pomoću antipoda, sve je zbrkano. Isto tako I/6 i 7 potpuno nejasno. APAGOGIČKI DOKAZ sam je po sebi nejasan i potpuno neprikladan za bilo kakovu definiciju. Treba ga objasniti citatima. Apagogički dokaz je indirektan, negativan, upravo takav kao što su ga njegovali Eleati. Za apagogički dokaz Kant govori da

može: »Zwar nicht Gewissheit, aber wohl Begreiflichkeit der Wahrheit in Ansehung des Zusammenhanges mit den Gruenden ihrer Moeglichkeit vorbringen«. Potpuno nejasno.

Wundt isto tako: »Apagogički dokaz nastoji utvrditi istinitost jedne teze tako da iznosi neistinitost svih onih pretpostavaka, koje se mogu navesti mjesto one koju valja dokazati.« To bi svakako bilo jasnije od našeg vlastitog objašnjenja.

Apagogički dokaz, prema tome, želi utvrditi istinitost jedne teze to jest da zemlja nije kugla, tako da iznosi neistinitost svih pretpostavaka to jest da bi antipodi spali s kugle kad bi ona to bila itd. itd. Da li je potrebno donositi takve viceve.

APARAT

Od franc. *apparat*, sinonim za svečano, za uzvišeno, za gala. Gala ručak, svečanost, gozba, prijem. Pompa kod društvenih manifestacija. Kod govora, triumfa i t.d. osim toga aparat je sredstvo naučnog ispitivanja, sinonim za veličanstvenost u konstrukciji naučnoga rada, djela, rječnika, kataloga, popisa, kompozicije. Na primjer: aparat Virgila, Dantea, Cicerona, Shakespearea ili Michelangela. Osim toga, vojnički aparat, parlamentarni aparat, politički, ekonomski i t.d.

Aparatura stila, jezika, načina izražavanja, mode, običaja i organizacionih elemenata. Rusizam: aparatčik, u političkom smislu kao dio ili šaraf birokratskog aparata. Aparatura kao struktura, građevno i artističko sredstvo. Aparati u matematici, u anatomiji, u medicini i t.d. Sve su to asocijacije koje ne treba zaboraviti.

APARTAN

»U slikarstvu obilježje za kolorit, u umjetničkom obrtu za izgled ili oblik pojedinog predmeta«, a dalje se ne govori o društvenom saobraćaju, o apartnosti u književnom stilu, u načinu odijevanja, mode, mišljenja i t.d. Pod ovim pojmom razastire se čitava lepeza apartnih otvorenih pitanja.

A PARTE

Na sceni, na daskama staromodnog teatra, u opernim i operetnim recitativima tekstovi koji se izgovaraju u solilokviju za sebe, da partner ne čuje.

PARITETNO (Paritas)

Ekvivalentno. Da se ne zaboravi!

APAŠI

»Nekad na glasu kao hrabri i drski otimači tako, da su i drski razbojnici velegradskog podzemlja, (naročito pariskog) prozvani apaši«. Citiraj Matoša, izražavaj se posve drugim stilom i jezikom. Radi se o pojedincima iz deklasiranog lumpenproletarijata (ne samo pariskog), bande na granici moralne degeneracije, jednog od neprijatnih simptoma društvene dezagregacije. Kada je već riječ o takvim pojmovima, treba ih prikazati metodički.

APATOVAČKA KISELICA

Nije više u modi, nije čak ni u prometu, nitko ne pije više gemiš s apatovačkom kiselicom, i prema tome, ako treba da uđe u Enciklopediju, ulazi isključivo samo kao historijski podatak. U naivnom periodu buđenja naše klasne građanske svijesti, u drugoj polovini XIX st., kada se javljaju i kod nas prvi elementi prvotne akumulacije, vladika đakovački htio ju je lansirati pod svaku cijenu. Platilo je 5 forinti, mislim, Kurelcu, za njegov

čuvjeni stih: tko apatovačku pije rado, taj ima život dug i srce mlado. Ne znam da li su sve to enciklopedijske teme?

APEIRON

Idealistički pojam, koji se i danas upotrebljava kao formula za intelektualne papige svijeta, naročito matematičare, kada nemaju što da kažu.

APEKS

Točka na »nebeskom svodu prema kojoj je u nekom trenutku usmjereno gibanje motritelja«. Nemoguće je sve to ispeglati, ali »u nekom trenutku usmjereno gibanje motritelja« ipak je toliko rogobatna fraza, da smeta uhu i pameti podjednako, kao definicija.

APEL

Od franc.: *appel*, zvati, dozivati, glasom ili instrumentom, apelirati, pozivati se na nešto, u nečije ime, na nečiju savjest, na samilost, uviđavnost, razum itd. Osim toga: poziv na vojsku, na sastanak; znakovi trubom, bubnjem, budnice, davorije; u pravu: prizivi na višu instancu.

Kaže recenzent: »određeni stav kod mačevanja«. Koji određeni stav? Udaranje desnom nogom na istom mjestu. Mačevalac poskakuje ali se ne miče s istog mjesta.

U radiotehnici, znakovi pojedinih stanica.

Apelacija da se ne zaboravi.

APEL (Apeles)

Uputnica na Euksis! Ove legende o grožđu i o pticama ne bi valjalo zaboraviti!

APERITIVI

Campari bitter ili vermut: »To su čistila za otvaranje teka«.

APETIT

Šta da se radi s takvim barbarski neprobavljivim tekstovima, koji u svakom slučaju kvare apetit (za čitanje Enciklopedije)?

APLIKACIJA

Bila je već predmetom jedne iscrpne napomene, veoma opširno i veoma instruktivno. Ovo je duplikat.

APOGEJ

U prenesenom, a ne u astronomskom smislu, najviši uspon ili vrhunac uspjeha u životu pojedinaca (političara ili umjetnika).

APOKALIPSA

Tu se govori o apokalipsi kod nas, a trebalo bi je opisati kao takvu. Apokaliptična literatura. Apokalipsa u likovnoj umjetnosti. Ilustrirati!

APOLINIJSKI

Kaže pisac, da je taj izraz načinio Nietzsche. Da li je to »načinio« Nietzsche?

APOLLINAIRE

»Izvršivši znatan utjecaj na suvremenu poeziju on je još uvijek u cijeni«. Ne može.

APORIJA

Bilo bi dovoljno: logična nedoumica. Ilustrirati primjerom. Da se ne zaboravi, kad je već Aporija ušla kao jedinica, aporematično: dvojbeno.

APOSTOLIS, Nikola, trgovac

briše se

APORTIRATI

Od lat. *aportare*, donijeti nešto nekome: papuče, miraz, slobodu, sreću, poteškoće, neprilike. Apport kao imenica znači radnju donošenja: doprinos; ono što se unosi u zajednički posao, u dioničko društvo, ulog kod ortakluka. Ono što donosi pas u lovu to je aport, a imperativ, kako se psu zapovijeda da to donese to je opet bečki galicizam. Pas donosi lovinu, ali to nije francuski.

APOSTROFIRATI

Retorična figura kojom se predviđa tekst, da bi se dozivanjem novih figura pojačao efekat govora. Direktno, ofenzivno licem u lice sasuti nekome provokatorske fraze itd. itd.

APOTEOZA

Književne apoteoze i panegirici u obliku posveta su izostale.

APPEL, Ivan

»Pod njegovom su upravom udareni temelji kulturnom i ekonomskom razvoju Bosne i Hercegovine. Zasluga mu je brza izgradnja komunikacija pomoću vojske i uspostava javne sigurnosti u zemlji!« Bravissimo! Bravissimo! Interesovalo bi me tko je autor ove apologije, i šta rade takvi suradnici u našoj Enciklopediji?

APPIANI ANDREA

Da li je Appiani jedini, koji je »htio preporoditi umjetnost na temelju antike«? Ti pomodni stilistički naponi između directoirea i empirea spadaju pod širi pojam, Appiani je samo jedna epizoda. Kaže: »Slikao je dopadljive ženske likove, zbog čega je bio zvan 'slikar gracija'«.

APPONYI, Albert

I, 5–10: briše se, jer je zapravo suvišno, da se navode baš sve partije poimenično.

II, 19–25 i III, 1–3 da se briše.

Osim toga tekst bibliografske napomene kao dodatak: »Uz organiziranje i provođenje nacionalnog tlačenja« itd. ostao bih kod običnog bibliografskog tona: »Apponyi, uz sve svoje reakcionarne političke preokupacije bavio se i estetikom, i napisao nekoliko rasprava iz te oblasti: »Aeszthetika es politika« itd. trebalo bi reći na miran i objektivna način da mu ta rabota nije osigurala besmrtnost itd. itd.

APRES NOUS LE DELUGE

Ta fraza upotrebljava se obično, ali enciklopedijski nije tačna! *Après moi le deluge* izjavio je Louis XV. gospođi Pompadour, kada je ocrtavao prognostički fatalan razvoj francuskih političkih prilika: »Sva ova halabuka svršit će se propašću države, sve su to republikanske rulje! Stvari će trajati dok potrajem ja, a dauphin će se izvući kako bude znao i umio. Uostalom: poslije mene neka sve nosi voda!«

Da se ne zaboravi: *Après midi d'un Faun!* Mallarmèova poema, zatim *Après dîner* Teniersov! Po anegdoti, Teniers slikao je takvom brzinom, da je poslije ručka dogotovio obično nekoliko slika! Zatim *après soupée*, vrijeme poslije večere, vrsta društvenog sastanka, ugovorenog poslije večere.

APRIORI

Tekst moj:

Misao, sud ili spoznaja, koja prethodi iskustvu; način mišljenja od iskustva nezavisan, koji prethodi iskustvu uslovljujući i upotpunjujući ga po zakonu takozvane sintetičke naravi svijesti; apriori – idealistički protupojam sudovima koji nastaju a posteriori, t.j. koji se temelje na zakonu mišljenja uslovljenom iskustvom. Gluho i slijepo apriorističko gledanje ostalo je vjekovima jalovo i vjekovima nije pomaknulo ni jedne misaone funkcije ni za dlaku naprijed.

Ovako antisenzualistički, antisociološki i antimaterijalistički, ovako trista puta desnije i zbuđenije od Dühringa, ni u kom slučaju ne valja tretirati ta pitanja u okviru naše Enciklopedije. Bolje je onda jedinicu brisati ili joj ostaviti samo goli prijevod fraze, jer ovako antinaučno nema nikakva smisla!

APSOLOTIZAM

Riječ absolutisme javlja se tek za Restauracije kao određeni pojam u francuskoj političkoj publicistici.

Apsolutizam, autokratija, tiranija, despotizam i t.d. jeste sistem vladavine u okviru koje autoritet vladara kao vrhovnog šefa države nije ograničen nikakvim ustavnim ustanovama ni ogradama, ni dužnostima, tako da su zakonodavna i izvršna vlast koncentrisane u jednoj jedinjoj osobi, potpuno slobodnoj i nezavisnoj od bilo čijeg i bilo kakvog nadzora. U apsolutnoj autokratskoj monarhiji vladar ne odgovara nikome nego samome sebi, i njegova lična volja je vrhovni zakon za sve i svakoga. Moć i snaga apsolutne autokratije temelji se na vrhunarnom božanskom pravu i prema tome apsolutni vladar prima vlast od boga i njemu je isključivo odgovoran. Podanici u apsolutnim autokratijama imaju jedva savjetodavno pravo ukoliko se tiče donošenja zakonskih propisa u svrhu zaštite ili promicanja njihovih sporednih interesa. Ideološki razrađen pojam od Renesanse po principu ragione dello stato (Machiavelli), gdje se interes vladara podudara s interesima države do parole Louisa XIV. *L'Etat c'est moi!* Apsolutistički sistem trajao je u Evropi sve do druge polovine XIX. st., a u Rusiji sve do pojave Lenjina, u Austriji do sloma Austrougarske Monarhije, u Kini do pobjede Maotse tounbove, a u Aziji i u mnogim državama srednjeg istoka Jemen, Oman, Sijam, Nepal, Sirija, Irak, Egipat, zapravo sve do II. svjet. rata.

APSORPCIJA SVJETLOSTI

»Nestajanje svjetlosne energije u unutrašnjosti sredstva, kojim svjetlost prolazi«. Nije mi jasno što znači u ovom slučaju sredstvo?

APSTINENCIJA

»Apstinencija je borba protiv društvenih zala, alkohola i narkotika«. Zašto te konvencionalne, stereotipne, hipokritske fraze, pune pretvorljive verbalnosti, kad svi piju i svi puše.

APSTINENCIJA

Od jela uopće, od nekih vrsta jela, od mesa, ili mesa uopće; po crkvenim propisima post. Od pića itd.

APSTRAHIRATI

Da se pozabavimo pojmom apstrakcije: misaono ljuštenje predmetnih svojstava i idealističko odvajanje s materijalnom pojavom s kojom su vezani. Bjelina kao takva. Moralno svojstvo kao takvo itd. Apstrakcije su nestvarne i himerične. Apstrakcijom se ljušti hartija na kojoj pišemo od njene bjeljine, od njenog određenog četverokutnog oblika, od njene težine, od mase od koje je satkana i tako se pretvara u fantom apstrakcije, idealističkom namjerom da bismo analitički saznali njenu bitnu esenciju. To je vrsta analize u okviru koje se svode pojmovi na općenite formule, s namjerom razvrstavanja, itd. itd. Neka se objasni konkretno filozofski.

APSTRAKCIJA

Da se obradi apstraktna umjetnost kao suvremena pojava. Apstrahirati od nečega, činiti apstrakciju itd. itd.

APSTRAKTAN

Ide pod apstrakciju kao pridjev.

APSTRAKCIONIZAM

Termin Williama Jamesa, označuje tendenciju zloupotrebe apstrakcija koje se izjednačuju s konkretnim stvarima. U širem smislu a. je svako stanovište, koje gubi iz vida iskustvene korijene apstrakcije i njima se služi kao čistim oblicima bez sadržaja. Zloupotrebe apstrakcija koje se izjednačuju s konkretnim stvarima. Što znače iskustveni korijeni apstrakcije? Ne razumijem ništa.

APSURD

Absurdus, od gluvoće, od gluhog, od čega dolazi ponajvećma svakovrsno nerazumijevanje, jer u gluho uho ne dopire razumna riječ. Prema tome, apsurdno je nešto što je protivno zdravoj pameti, nezgrapno. Odnosi se na ljude, na pojedince ili na njihov način govora, postupaka, vladanja ili mišljenja. Govori se da je nešto apsurdno i u trećem licu, kada je nespojivo s logikom ili s razumnim postupkom. Uzima se i kao samostalan pojam, kao imenica apsurd kao takav, kad je nešto prevazišlo svaku granicu uobičajenih konvencija u bilo kakvoj vještini: u igri, u nauci ili u umjetnosti. Uzima se i kao pridjev, i kao složnica apsurdnost, koja ima karakter sveobuhvatnog pojma svih ličnih pojava i stvari i događaja koji su sami po sebi apsurdni, jer su ekstravagantni i luckasti. Prema tome apsurd u logici jeste samo jedan od navedenih apsursa, o kojima enciklopedija treba da govori kada već želi da objasni što je apsurdno.

ARA PACIS AUGUSTAE

Duplikat! Ovi duplikati koji se javljaju u Maloj Enciklopediji, a ima ih i u Jugoslavici, predstavljaju prije svega suvišno trošenje novaca, a osim toga, što je mnogo opasnije, vožnju na 5 kolosjeka. Materijal po autorima iz Likovne, Pomorske, Jugoslavenske i Muzičke treba koordinirati.

ARA PACIS AUGUSTAE

Često se gubimo u opisivanju sitnica posve neznatnih i nevažnih, a tu, gdje bi se valjalo razglagoljati o umjetničkoj vrijednosti ovoga kamena međaša i putokaza u historiji evropske plastike, ni mukajet.

ARABESKA

Nije samo dekorativni slikarski ornamenat nego se upotrebljava i u prenesenom smislu kao sentimentalni lirski motiv u poeziji. Kada je već spominjemo u muzici, ne treba je prećutati u književnosti.

ARABICA

Treba da se navede Aljamiado! Uporedite s tekstom iz Jugoslavenske, ilustrirati.

ARABIJA

Suviše skućeno, svedeno na minimum.

ARALICA, Stojan

Kao što je ispravljeno u tekstu: lirski kolorist paysagea i mrtve prirode.

ARAMBAŠIN JOZO

Da se usporedi sa jugoslavenskim alfabetarom, i da se alfabetar ove Enciklopedije pročisti od takvih imena, kojih tamo nema.

ARANDA, Pedro Paolo Aberca y Boles

»U vanjskoj politici bio je protivnik Engleske. Konačno je prognan u Aragon«. U čemu se manifestirala njegova antiengleska politika? Što znači da je konačno prognan u Aragon? Tko ga je prognao i kada?

ARANGIO-RUIZ, Vincenzo

Kao što je reducirano. Tumačio fragmente Gajevih institucija! Strahujmo pred svim mogućim qui pro quo-ima. Da se objasni o kojem se Gaju radi, da ne bi netko pomislio na Ljudevita Gaja.

ARBITRARAN

Kao što je redigirano.

ARANŽMAN

Od glagola *ranger*, ranžirati, stavljati na mjesto kamo spada: knjige, riječi, prilike, pojave, pojmove. Aranžirati znači uređivati: stan, projekte, itd. – popraviti, reparirati: sat, pokušstvo, perivoj, zabavu, sastanak itd.

Aranžman i aranžirati vežu se u jednu jedinicu.

ARAPI

57 redaka neproporcionalno kratko. Treba posvetiti punu pažnju arap. poeziji, geografiji, filozofiji, medicini, prirodnim naukama, teologiji, filologiji, enciklopedijama, historiji itd. Širenje islama spada u arap. političku i kulturnu sferu. Širenje arap. civilizacije od Perzije do Španije i južne Francuske, obuhvaća dobar dio evropske medievalne historije.

O arapskim zemljama danas, t.j. za posljednjih 50 god. ovoga stoljeća, od osvojenja Meke 1803 po Vahabitima, stvaranje arap. političkih centara od Bagdada do Egipta, Libije,

Tunisa, Alžira i Maroka, kolonijalne borbe, ustanci, uloga arap. svijeta u okviru prvog imperijalističkog rata, drugog imperijalističkog rata, i danas, itd. itd. Ponovno preraditi.

ARAPI I HRVATI V. Vlad. Mažuranića pravnohistorijski rječnik

Bilo bi bolje Arapi i Južni Slovjeni, jer kad se u tekstu govori o hrvatsko-arapskim relacijama ističe se da se pod »arapskim nazivom Sakalib misli na Hrvate«, a da se to ne može održati, jer su »Arapi tim imenom nazivali Nijemce i Mađzare. Ponekad su to Sloveni, pa i Hrvati«... »Među Sakalibima bilo je svakako i Hrvata i Srba« i t.d. i t.d. Znači: eksplikacijom same teme negira se teza u naslovu.

Prelaz (Hrvata ili Srba) na Islam, ne bih svrstao u arapsko-hrvatske veze. Mislim, da je u Jugoslavicu sve to svrstano pod jugoslovenski pojam.

ARBITER

A. je čovjek koji je izabran da izravna sporove između pojedinih stranaka. Uz Arbitra nadovezuje se arbitraža, pravna, financijska. Historijski pregled od Rima do sindikalno-ekonomske arbitraže kod štrajkova za posljednjih 100 god. a kolektivnim ugovorima itd.

Arbitraža u socijalizmu,

Arbitar, hoćemo li biti za arbitar ili za arbiter, je čovjek, oficir, koji kod vojničkih manevara ocjenjuje taktičnu situaciju pojedinih četa u okviru simuliranih bitaka. A. u sportu, A. u prenesenom smislu koji odlučuje o sudbini svoje okoline, svojih bližnjih, a iz historijske perspektive o sudbini država, naroda i klasa. U jednom historijskom trenutku Gaj Julije Cesar bio je arbitar čitavoga svijeta. Bonaparte arbitar čitave Evrope. Christian Dior arbitar evropske mode. Petronije arbiter elegantiarum itd. itd.

ARBITRAŽA

Da se ne bi potkralo nešto što je u okviru suvremenog socijalističkog bankovnog poslovanja nespojivo sa postojećim stvarnim propisima i pojmovima.

Arbitraža međunarodna, da ne ostane samo kod teorijskog prikaza. Da se navede nekoliko primjera međunarodne arbitraže na pr.: Arbitraža cara ruskog Nikole II. u pitanju tumačenja srpsko-bugarskog saveznog ugovornog odnosa u okviru Balkanskog saveza 1912 s obzirom na makedonsku demokraciju. Ili arbitraža Hitlera u Beču u pitanju mađarsko-rumunjske demarkacije itd. itd.

ARBOR PORPHYRIANA

Mislim da je potpuno suvišno da uđe! Međutim, ako je potrebno onda neka se pojmovi poredani u Porfirijevu stablu citiraju kao što kaže referent »izvorno«!.

ARBUN

Usporedi s Pomorskom! Da li je identičan s Barbunom?

Citat: »Glava mu je jaka i postrance spljoštena«. Ne znam što to znači?

ARCA NICCOLO d'ANTONIO DALL'

Klasičan primjer nepoznavanja materije. Thieme-Becker. Podrijetlo N. dall'Arca više je manje utvrđeno. »Prošao je razne umjetničke (razvojne) faze pod utjecajem gradova (okoline, krajeva) u kojima (u kojoj) je boravio. Ostanimo kod posljednje ispravljene verzije! »Pod utjecajem okoline u kojoj je boravio prošao je razne razvojne faze«. Glavno

djelo dall'Arca nije Kovčeg svetoga Dominika (Arca). Njega su po tome kovčegu kao bezimnog artista prozvali dall'Arca, a Michelangelo surađivao je kod toga posla kao njegov učenik. Jedan od anđela koji nose kovčeg jeste od ruke Michelangelove. Glavno djelo Niccole dall'Arca jeste Oplakivanje tijela Kristova. On je jedan od najgenijalnijih kipara svoga vremena. Više od bilo kakve hipoteze o njegovom slavenskom podrijetlu, njegovo umjetničko djelo govori jasno da se nije podredio konvenciji svoga vremena i da je ostao čovjek sa druge obale. Zato, jer je odudarao u stilu i u načinu, prozvali su ga Schiavonom ili Dalmatom, svakako u pejorativnom smislu. To je jedna od takvih teza, koju već po naravi same stvari i po vrijednosti umjetničkog dokumenta valja, ako je potrebno, hipertrofirati.

ARCHAEOCOETI

»Prema Abelu, oni su ishodišna skupina za razvoj ostalih kitova, a potekli su od zvijeri, na koje podsjećaju građom kostura i osobito zubi«. (Dr. V. Kochanski Devide). Prekrasno! Ovi kitovi, koji su potekli od zvijeri na koje podsjećaju građom kostura i osobito zubi, oni su ishodišna skupina za razvoj ostalih kitova! Ne može.

ARCEOGRAFO TRIESTINO, ARCHIVIO STORICO PER LA DALMAZIA, ARCHIVIO STORICO PER TRIESTE, L'ISTRIA E IL TRENTO

Vidi generalnu napomenu u Jugoslavici o talijanskim iredentističkim publikacijama pseudo-naučnog karaktera. Nema nikakva razloga da budu uvršteni u Enciklopediju.

ARCHIV FÜR SLAVISCHE PHILOLOGIE

Međunarodno važan kompendij za slavistiku, ovdje je sveden na minimum. Upravo u ovoj Enciklopediji, ovaj Jagićev Arhiv je od neobično velike komparativne važnosti.

ARCHIVUM EUROPAE CENTRO-ORIENTALIS

Ovaj organ agresivnog horthyzma, na poznatu temu »Nem nem soha« iz godine 1935, dobija kod nas epiteton ornans – »znanstveni časopis«! Udivljenja vrijedna objektivacija. Iz perspektive Eve Verona i Jurića Šime. Nema nikakva razloga da uđe u Enciklopediju!

ARCOLE

»Ovdje je Napoleon 1796. prisilio na uzmak austrijskog maršala Alvinczy-a!« Napoleon, prije svega, god. 1796 u bitki kod Arcole nije još bio Napoleon nego Bonaparte. Pod Alvinczyem stajale su naše graničarske čete, što je jedan detalj, možda nevažan, ali u našoj Enciklopediji treba im ipak posvetiti pažnju.

ARCYBAŠEV

»Veličanje snažnih strasti i nagoni život«. »Kasnije pesimizam i sadistička raspoloženja«. Slabo! Ovako ne može!

ARENA

Pjesnički sinonim za pijesak, u prenesenom smislu kružnica nasuta pijeskom, za cirkuske, gladijatorske igre, za borbu uopće itd.

AREOMETAR

Kao što je brisano. Da se ne zaboravi slika, jer takvi opisi bez slike ne govore ništa.

AREOPAG

Brežuljak, posvećen Aresu, bogu umorstva i Eumenidama, čije je svetište (u neposrednoj blizini) bilo posvećeno kao utočište ubojica. Na Aresovoj hridini bio je prvi tribunal koji je sudio zbog kriminala. Taj tribunal, koji je zasijedao »gore« (misli se na brdu), za razliku od vijeća od 500, koje je zasijedalo »dolje« (u gradu), bio je tako autoritativan, da su se pred njim pojavljivali i sami bogovi kao optuženici.

I, 10–21 kako jeste.

ARGENTINA

Rečeno je bilo već u raznim napomenama, da su za našu Enciklopediju od neobično velike važnosti podaci između 2 svjetska rata, a naročito oni za posljednjeg decenija poslije II. svjetskog rata. O argentinskoj političkoj problematici pod Peronom, tu se ne govori ništa, tek se konstatuje u posljednjem redu da je on predsjednik republike od god. 1946.

Da se dopuni!

ARGO

Franc. *argot*, riječ nejasnog postanja. Upotrebljava se kao sinonim za *jargon*. Jargon od tal. *giargone*, vrsta manje vrijednog dijamanta nečiste boje, u renesansnom smislu jezik podrovan raznovrsnim hybridnim uticajima, obično inostranim; sinonim za nešto nakalemljeno, neorgansko, strano, nestilizovano, neknjiževno, itd. Upotrebljava se kao jezik regionalnog jednog kraja (patois, splitski, zagrebački, beogradski, istarski, kirski).

Argo – jezik po socijalnom podrijetlu i raznovrsnim društvenim funkcijama izoliranih krugova, koji je nužno morao da nosi sve oznake odvojenosti. Jezik cehova, pojedinih društvenih organizacija (crkve, teatra, pojedinih obrta, vojske, raznih rodova oružja, mornarice, artiljerije, medicine, filma, studentski jezik, sportski jezik itd.). Riječnik deklasirane mase lumpenproleterske, u velikim gradovima i unutar te mase jezik pojedinih grupa gangstera, kradljivaca itd. itd.

ARGUMENTUM AD HOMINEM Nesposobnosti ove definicije.

ARGUS

Tu se briše. Važno za Jugoslavensku. Vidi Kršnjavi, vidi Nastić Đorđe, vidi veleizdajnički proces 1908, vidi Supilo, vidi Friedjungov proces.

ARHANĐEL KUČEVIŠKI

Da se ne zaboravi ilustrirati.

ARHAIČAN

Arhaizmi i neologizmi u jeziku. Arhaizmi u nauci, religiji, u raznim vještinama. Arhaizmi u rječniku, u pogledima, u naučnim principima i formulama; arhaizmi mode, estetskih kanona, gramatike, sila, uvjerenja principa itd.

ARHAJSKI STIL

Archaismos, protupojam arhaizmu je neologizam. Arhajski stil nije nikakav naziv na rani »razvojno biološki stupanj neke umjetnosti«, jer razvojno biološki stupanj neke umjetnosti jeste besmisao. Arhaizam znači imitaciju starih oblika u umjetnosti i u umjetničkim izrazima. Što se tiče formalne strane izražavanja, arhaizam u gramatici, u sintaksi i stilu, u literaturi, u modi u načinu odijevanja, u jezicima, u arhitekturi u pravu i u

naukama uopće. Stari Heleni smatrali su umjetnički period ispred Fidije arhaičnim. Imitacije takvog starohelenskog predfidijskog stila na vazama u kasnijem rimskom periodu predstavljaju pojam za oznaku arhaizma u modi.

Da se ne zaboravi: Arcanum, arcanistički! To je veoma važno, jer se nadovezuje na Paracelsa i t.d.

ARHEOLOGIJA

Angažovali smo u redakciji arheologa (Šepera) i ostale arheologe, pak je prema tome suvišno, da autori, koji ne pripadaju arheološkome krugu, pišu za nas prikaze, kada te materije ima u Jugoslavici.

ARHETIP

»U biologiji onaj uzorak, koji više ne postoji, već je iskonstruiran i pomoću svojstava i karakteristika, što ih imaju »potomci tog arhetipa«. Taj se »arhetip onda pokazuje kao takva idealna rekonstrukcija.« Bolje bi bilo: U biologiji idealna rekonstrukcija nepostojećih tipova, pomoću svojstava i oznaka što ih imaju navodni potomci tog pratipa.

ARHIMEDOV VIJAK

»je koso postavljena cijev, svinuta kao zavoji vijka. Služi za dizanje vode. Kod okretanja diže se voda u toj cijevi od donjeg njezina kraja i curi kroz otvor najgornjeg zavoja«. Ne razumijemo ništa!

Koso postavljena cijev nije »svinuta kao zavoji vijka«, nego je to cijev spiralno zavinuta kao zavoji puževe školjke položena u vodu, koso, pod toliko i toliko stupnjeva, kod vrtnje ona spiralno lopata vodu po zavojima na više, tako, da voda teče na gornji otvor. Svakako ilustrirati jednom jasnom slikom, da bi bilo razumljivije, što ne će biti! Gospodi pomiluj!

A FORTIORI

Dokaz, kojim se valjanost neke teze dokazuje prizatom vrijednošću neke druge, manje važne teze. Na pr.: Moramo li poznavati historiju, A Fortiori (to više) treba da poznajemo historiju vlastite zemlje!

A Fortiori (to više) ne treba da u ovom slučaju kao primjer bude prevedeno, jer se u A Fortiori navodi kao primjer, a ne – to više – kao fraza!

ARHITEKTURA

Daje se uputnica: vidi Graditeljstvo! Arhitektura i graditeljstvo ne podudaraju se kao pojmovi. Ako baš nije sto posto potrebno iz tehničkih razloga da se tema zaobiđe, da ostane Arhitektura.

ARHIVI U FNRJ

Suviše letimično i shematski. Da se uspoređi s Jugoslavenskom.

ARIJANSTVO

Vidi napomenu u Jugoslavenskoj Enciklopediji. Pošto se taj pojam arijanstva i u našoj kulturnoj historiji spominje veoma često, potrebno je da i Opća Enciklopedija tome posveti veću pažnju. 6 redaka je svakako premalo.

Po učenju crkve katoličke, vjernici su obavezni da vjeruju u jedinstvo Svetoga Trojstva, bez obzira što ta koncepcija nije logična ni razumna, sama po sebi protuslovnost i nejasna, ona je kao dogma osnova »Misterija vjere«. »Dictum est tres personae non ut illud diceretur, sed ne taceretur«. Ova formula svetoga Augustina sama po sebi je evazivna, i ne insistira da bude logična!. »Rečeno je tri osobe, ne zato, da se nešto kaže, nego da se ne čuti!...« Arije je propovijedao jednoga boga, vječnog, istinitog, besmrtnog, mudrog i dobrog, moćnog vladara nad vjekovima i nad zakonima, boga, koji je stvorio svoga sina kao svoju podređenu emanaciju, koja mu je podređena kao što je podređen svaki sin svome ocu u smislu Svetoga Pisma. Ako je sin sin, a otac otac, sin je podređen ocu i nije mu ravan, te prema tome nije ni vječan, jer je stvoren po ocu i prema tome spada u stvorenja rođena u vremenu, a ne vječna! Ovu monoteističku logiku Arijevu pobijala je crkva sa svog svetotrojstvenog, troteističkog gledišta, i borba je buknila oko 318. za vlade cara Konstantina. Arije, rodom Libijac, bio je presbiter aleksandrijski, i njegove teorije širile su se veoma velikom brzinom, kao logične i jasne misli o podrijetlu Kristovom. Prva anatema od godine 320. nije imala nikakva efekta. Mnoštvo biskupa palestinskih i sirijskih pridružilo se Ariju, a naročito Eusebije iz Nikomedije i Eusebije iz Cesareje.

U tom ideološkom biskupskom ratu, koji je uznemirio duhove carstva, poprimivši i političke tendence sa mogućnostima raskola, tako, da je sam car Konstantin svojim carskim autoritetom uznastojao da stiša oluju kao sudija i posrednik, poznatim svojim carskim pismom. Intervencija sa najvišeg političkog foruma bila je formalne političke prirode s jedinom administrativnom namjerom da se sačuva administrativno i političko jedinstvo crkve, ali je ostala bez uspjeha. Nikejski koncil, sazvan u tu svrhu da riješi spor, počeo je sa 318 biskupa da vijeća 19. juna 325. Arije pred nikejskim koncilom nije odstupio od svoga uvjerenja, da sin nije od iste supstance kao otac, tvrdeći da je ravan ljudima, pošto je kao sve što je stvoreno rastao po volji božjoj u vremenu. Nikejski sabor biskupa međutim izglasao je, Ariju uprkos, svoju rezoluciju i izrekao anatemu nad ovim bezbožnim učenjem odmetnika. Car, koji je bio prisutan koncilu prognao je Arija u Galateju, a od sektaških biskupa samo su se dvojica saglasila s Arijem, i bila isto tako prognana. Koncil je zaprijetio svima, koji budu ustrajali uz Arijevo učenje ili čitali njegove spise, koje je koncil spalio, smrću. Arije je nekoliko godina kasnije kao vješt diplomata još uvijek igrao neku teološku ulogu na kompromisnoj bazi takozvanog jedinstva i umro pod nejasnim i mutnim okolnostima u Carigradu u trenutku kada je trebalo da se ponovno pojavi na pozornici kao biskup koji je oslobođen progonstva, na temelju nekih formalističkih izjava oko tumačenja pojma supstancijalno ili konsupstancijalno (*homo iousios*). Arijanstvo, poraženo u frontalnome sukobu, živjelo je još vjekovima po zakonu tromosti duha svetoga, a jedna arijanska struja održavala se i u našim krajevima, pojavivši se u organizovanoj formi u obliku poznate rezolucije sirmiumske, u Mitrovici Sremskoj, tada biskupiji Svetoga Andronika. Mitrovačka formula, daje sin božji sličan svome ocu u biti i u suštini, ali da nije od iste supstance, održavala se u našim krajevima sve do srednjega vijeka, arijanizam se pod Julijem i Valentinom raspao na sekte, a u srednjem vijeku, u okviru prodiranja laičke svijesti u crkvenu hijerarhiju, razne varijante arijanizma u obliku logične ljudske pameti, stale su se javljati u sektaškoj diferencijaciji vjerničke mase i ta se volja za logikom nije utrnula sve do Reformacije. S obzirom na formulu mitrovačku, i s obzirom da se ta arijanska kontaminacija javlja ustrajnošću tvrdoglavom i u bogumilskoj varijanti, tema je za nas važna kulturno historijski i bezuslovno je potrebno da se razradi i fiksira.

ARILJE

Gordana Sladoljev piše o »slikarijama« ariljskim, koje su iscrpno obrađene u Jugoslavici, a tamo se, dakako, ne zovu »slikarije« nego freske iz neohelenističkog perioda, kojima se u našim edicijama posvećuje maksimalna pažnja. Zašto da Gordana Sladoljev radi iste stvari kada se onda honorari dvostruko isplaćuju za temu koja je već obrađena?

ARISTID

U ovim starohelenskim tekstovima javlja se čitav niz termina, koje valja objasniti. Tako na pr. Atička fila.

ARISTON MEN HYDOR

Nešto izvanredno! (Pindar). Non capisco!

ARISTOFAN

Uza sav respektat spram našega suradnika V. G., jedna generalna napomena: Aristofan nije bio nikakav konzervativac, a tadašnja atenska demokracija nije bila nikakva demokracija.

ARISTOKRACIJA

Opet Oton Gorski. »Vlada najboljih, zapravo plemenitaša, privilegirane klase«. Idi do vraga!

ARISTOTEL

Ilustrirati! Bio bi dobar i potreban mali uvod, neka vrsta preambula ili aperçua. Povišeniji ton isto tako ne bi bio na odmet. Da je bio »najveći« filozof staroga svijeta, nije dovoljno!

Blistavim svojim razumom i fantazijom, svojstvima do tog stepena nesvakodnevnim da su razvoju ljudske misli služila stoljećima kao putokaz, A. spada u onaj red pojava i likova ljudske historije, koji se s pravom smatraju fenomenalnim. Njegova spoznaja smatrala se vjekovima krajnjom granicom sveukupnog ljudskog znanja. Pouzdan kompendij čitavog naučnog iskustva starohelenskog, A. je položio temelje i anticipirao razvoj mnogih naučnih disciplina do najsuvremenijeg perioda ljudske misli i znanja. Baptizacija njegove koncepcije predstavlja historijsko, i važno poglavlje skolastičkog perioda.

ARITMETIKA

Mislim da bi bilo idealno, da se tekstovi matematički, signirani sa B.Pa. ponovno revidiraju i prerade. Nisu, nažalost, jasni. Da sve to još vide neki auguri! »Težnja za pojednostavljenjem računskih operacija urodila je u XVII. st. otkrićem logaritama, pomoću kojih se računске operacije višeg stupnja svode na računске operacije nižeg stupnja«, i t.d. i t.d.

ARKADIJA

Trebalo bi i našoj Arkadiji posvetiti neku pažnju, za Enciklopediju ona nije ni po čemu manje važna od grčke ili talijanske.

ARKATURA

(Vesna Jiroušek). Napomena pisana olovkom, mislim da je na mjestu. Ona otvara problematiku arkature potpuno pravilno. Ne znam zašto je brisana?

ARLISS

»Oscar« je kratica. Kada se kaže da je jedan artist »nagrađen 1930. »Oscarom«, onda treba na tome mjestu dati uputnicu v. »Oscar« ili taj rebus objasniti na mjestu. Ovako je enigmatično.

ARMADA

Nije dovoljno plastično prikazana tragedija španske armade. Usporedite je sa Pomorskom! Ilustrirajte sa škiicom koja je objavljena u Pom. enciklopediji da se ne crta nova!

ARMALISTI

Da se navede nekoliko konkretnih primjera iz naše prošlosti.

ARMATER

Franc. *armateur*, čovjek koji je preuzeo da oboruža brod bez obzira da li je vlasnik ili nije.

ARMENIJA

II/18–24: sve što je rečeno o Jermenskom pitanju, suviše je en passant. Radi se o narodu od 5–6 milijuna stanovnika s kojim imamo čitav niz afiniteta ne samo u medievalnoj arhitekturi. Godine 1878. Berlinski ugovor. Masakri stanovništva 1895–96 i 1915–16. Velika seoba u Ameriku. Kautski. Antanta namjeravala je u okviru I. svjetskog rata da stvori slobodnu Armeniju, ali su ih turske pobjede stavile pred gotov čin. Tako je došlo do međunarodnog arrangementa u Lausanne-i 1923. Armenija je rasparčana na tri dijela, a o trećem perzijskom uopće se ne govori.

ARMENSKA UMJETNOST

Hoćemo li pisati kupole ili kupule. Kupola nad četvorinom kao jedna od osnovnih oznaka armenske arhitekture spada u problematiku koju je razradio Strzygowski. Njegove paralele s obzirom na slavensku arhitekturu Jadrana važne su za našu Enciklopediju. Takvim tezama valja dati puno osvjetljenje sa bogatim ilustrativnim materijalom. Ovaj kulturno-historijski afinitet s armenskom arhitekturom i svi slični kulturno-historijski afiniteti treba da budu jedan od leitmotiva u komentarima naše Enciklopedije.

ARMENIJA

Period 1917–1954 nije obrađen.

ARMIJSKA OBLAST

Da se donese shematska skica armijskih oblasti FNRJ!

ARMINIUS, knez Herucka

»Kasnije su nastale nesuglasice između Armenija i njegovih srodnika, koji su ga ubili«. Bolje: ubijen od srodnika u borbi za vlast.

ARMSTRONG, William George

Nije bio samo fizičar i tehničar nego i vlasnik tvornica za naoružanje i mnogobrojnih arsenala. Glavni liferant oružja za evropske armije. Baron i paire engleskog imperija! Za suvremenu evropsku civilizaciju i njeno današnje stanje neobično važno ime. Jedan od velikih meštara svih ratova u drugoj polovini XIX. st., ime koje je dominiralo i ratom 1914–1918. Kao sir Bazarov u kasnijem periodu ili Nobel veleindustrijalac i trgovac baruta i smrti. Glavni organizator drž. livnice u Woolwichu. Armstrongov dinamit je

jedna vrsta ekrazita od kalioklorata i fosfora. Bombe, rakete, oklopi na lađama, po čitavom svijetu. Bio je kozmopolitska firma i radio u širokom rasponu od Italije do Indije. Kada se Armstrongovo ime u enciklopediji svede na pojam prstenastih cijevi nije se time reklo mnogo.

ARNOLD, Đuro, pedagog i pjesnik

Ostaje tekst kao što slijedi: pedagog i pjesnik (Ivanec 24. IV. 1854. – Zagreb, 22. II. 1951.). Profesor pedagogije i filozofije na Zagrebačkom sveučilištu. Organizirao 1896. pedagoški seminar za teoretsko i praktičko obrazovanje srednjoškolskih nastavnika. Napisao udžbenike za srednje škole *Logiku i Psihologiju*. *Zbirke pjesama: Izabrane pjesme, Čeznuća i maštanja* i dr.

ARNOLD DR. ZDRAVKO

»Pisao je 8 naučnih radova« i ulazi u Enciklopediju. Ne može.

ARPADŽIK

»Lučica, iz sjemena proizvedene sitne lukovice crvenog luka, koje se sade u proljeće za proizvodnju krupnog luka«.

ARONSOVA CIJEV

Citat: »Svijetli plin na mjestima, na kojima se nalaze trbusi napetosti stolnog vala« napisao Thuro Gustav. Alal mu vjera!

ARRAK

»Žestoko piće«, pretpostavlja se, jeste alkoholno piće. Zašto onda u sljedećoj rečenici je arraki alkoholno piće.

ARRANGEMENT

Od *ranger* – srediti, razvrstati, pospremiti, urediti, prirediti, na pr. biblioteku, tekstove, stanove, zabave, društvene priredbe, sastanke, manifestacije, govore itd.

ARRAZZI

Nema uputnice na gobelinse. Naglasiti odmah na ovom mjestu, koja je razlika između tkanih sagova iz radionice braće Gobelini i Arrazza.

ARRET DU PRINCE

Od francuske riječi *arret*, zaustava lopte, kola, konja, prometnih sredstava uopće, administrativnog akta, odluke ili osude; *arret* znači osim toga pritvor, aps, zatvor, vojničke kazne, kućni zatvor, signale na željeznici, crvene svjetiljke, crvene barjake, zauzdavanje konja itd. *Arret de mort*, znači: smrtna osuda, uopće sve vrste osuda, apelacije, kasacije i državnog vijeća.

Arret du prince, ne znači da je roba uzapćena po međunarodnome pravu, 1848. to je bilo zabranjeno, nego da je zabrana uslijedila iz viših razloga, mobilizacije, navještanje rata itd. *Arret du prince*, kao princip prekršen je u I. svjetskom ratu.

ARSENAL

Vidi napomenu u Jugoslavenskoj.

ARS LONGA, VITA BREVIS

Spada među Hipokratove aforizme, i neka se citira tamo. Osim toga nije tačno kako se prevodi *Ars longa*, da je umjetnost do vijeka. Jer taj *ars* u Hipokratovom smislu nije umjetnost nego medicinska vještina i nije mislio pod *longus*, a ne sjećam se kako grčki kaže, na dugovjeku umjetnost nego na dugotrajne napore koji su uloženi u pisanje liječničke vještine. To je uzdah Hipokratov s rezignacijom da ne će svršiti ništa, jer je život kratak, a za svladavanje nauke treba mnogo vremena.

ARSENAL

Talijanski *arx navalis*, *tarsana*, *darsinale*, *arsena*, venecijanski arsenal, Andrea Pisano. Da se ne zaboravi Bucentoro! »de sponso Te Mare«! Arsenal: berlinski, franc. Brest Toulon; engleski: Malta, Gibraltar; Anvers, Danzig, ruski: Vladivostok, Arhangelsk, Kronstadt; naši arsenal: Pula, Hvar, Dubrovnik, Trst i t.d. i t.d.

ARTAKSERKSO III.

»Uvažavan od Grka, uspostavio veze s Makedonijom«. Artakserkso III. nije uspostavio nikakve veze s Makedonijom, nego je sklopio savez s Filipom Makedonskim, ali ga je i izdao, podupirući Perinthos u ratu s Makedonijom. Otrovali su ga.

ARTELJ

Sve tekstove signirane sa O.M. pregledati, revidirati, skratiti, preraditi i t.d. i t.d.

ARTIKL

(Articulus). Nije samo u trgovačkom smislu articulus.

ARTIKULACIJA

Vidi histološka, mehanička, medicinska! Vidi pseudoartikulacija.

ARTILJERIJA

Tekst je potpuno nedovoljan. Treba dati jedan enciklopedijski i historijski preambuo za ovu vrstu oružja i ponovno preraditi ab ovo! Historijski: sve što spada pod pojam topovskog ždrijela, što ga pomiče i što mu služi da riga vatru i projekte. Artiljerija do otkrića baruta: baliste katapulte. Prvi topovi bili su obične kratke cijevi, neka vrsta mužara začepljenih s jedne strane, za izbacivanje kugle od olova, gvožđa ili kamena na veoma male razmake, sa slabom prodornom snagom. S vremenom se ždrijelo proširivalo, a s porastom kalibra razvijala se i dužina cijevi i način prometnog sredstva, lafete na točkovima. Od lumbarda i mužara u prvoj fazi, pa od Franje I. do Karla V. i sve do Ljudevita XIV. proširivao se kalibar topova. Tako se s vremenom po funkciji artiljerija razvila u laganu artiljeriju, podesnu za brzo kretanje na terenu i na teško tvrđavno topništvo za opsadu gradova i odbranu utvrđenih položaja.

Pomorska artiljerija vidi u Pomorskoj enciklopediji, gdje je obrađena. Prvi svjetski rat 1914–1918 završen je staromodnim kalibrom masovnog topa od 75 mm. Potreba naročite vrste borbe u tranšejama rodila je mužare, specijalnu vrstu artiljerije za tranšeje, bacače mina i vatre na male distance. Od godine 1927. artiljerija se mehanizuje; sa konja top prelazi na gumene točkove. Sa pojavom tankova razvija se nova vrsta artiljerije protutankovska, a s pojavom avijacije protivavijonska. Teška artiljerija svladava distance veće od 20 km. Historijski osvrt od rusko-japanskog rata. Portartursko iskustvo. Od godine 1945., provodi se standardizacija motorizirane artiljerije na točkovima: laki topovi od 2–3 tone, na razmak od 10–12 km, teški

mužari iznad 30 tona na početnu distancu od 30 km (Gun american). Sturmgeschuetz 1940. Automoteuri. Ruska artiljerija 122 mm na 43 tone, kačufe, za brutalnu vatru na kratke distance itd. itd.

ARTIST

Čovjek koji po svome pozivu njeguje lijepe vještine. Dramski artist glumac. A. je po lat. pojam podudaran s pojmom artifex – majstor. Vidi Artisan u muzici i slikarstvu. Artisti su kao majstori bili do XVII. st. koncesionirani kao obični obrtnici, a nisu smjeli da rade bez koncesije.

ARTOT, MARGUERITE

ARTOT, DEPADILA

primadone, francuskinje, nema nikakva razloga da budu uvrštene u Enciklopediju, a ovdje su navedene kao zastrašujući primjeri. Takvih imena ima na buljuka.

ARTRITIZAM

Od grčkog arthrom, artikulacija.

Širok i lelujav pojam, koji se upotrebljava u suvremenim dijagnozama, obuhvaćajući razne pojave i bolesti, od herpetizma, skleroze, kaplje, kroničnog reumatizma, diabetesa, tovljenja, ekcema, ćelavosti, sve do migrene i angiospazme.

Po modernim hipotezama, do artritizma ne dolazi uslijed iznurenosti ili umornosti organizma, nego od preopterećenosti. Umor se obnavlja poslije odmora, a uslijed preopterećenosti u organizmu dolazi do raznovrsnih negativnih taloženja u dugim vremenskim rasponima. Tako i organi klonu pod preopterećenjem. Pankreas, jetra, slaba otpornost organizma na zaraze, slaba ishrana, endokrini i simpatični artritizam i neuralgije izazivaju poremećenje korespondentnih organa, krvi, arterija i skleroze. Civilizovani život sa svim svojim negativnim stranama i ekscesima u isprepletenosti ishrane i tjelesnih napora negativno se manifestira u artritičnim oboljenjima. Artritičari umiru rano, javlja se u raznim slojevima gradskih naselja.

ARZ VON STRAUSZENBURG, Arthur

Da se provjeri kako se piše. Kaže: »Viši komandant u I. svjetskom ratu«. Treba konkretno navesti kojim je jedinicama komandirao i na kojim ratištima, jer pojam »višeg komandanta« nije određen.

ASCHOFF, Ludwig

Šta su granulomi? Granuloma, oteklina, od granulacionog tkiva, zrnastog tkiva, zrnuljača. Vidi granulacija.

ASEEV

»Poslije Revolucije član Lefa«. »Lef« očito je kratica za »Lijevi front«. Šta je htio »Lijevi front«? Kaže autor: »Assev od simbolizma 1913, i traženja pjesničke forme (1914–1916) dospio do revolucionarne lirike po uzoru na Majakovskog«. Znači Aseev tražio je pjesničku formu dvije godine i to od 1914–1916, a od simbolizma 1913. do revolucionarne lirike po uzoru na Majakovskog, on je pjesničku formu tražio, što ne može da znači ništa drugo nego da simbolizam nema pjesničke forme. Zašto da netko traži pjesničku formu od simbolizma do Majakovskoga i to dvije godine?

ASEITET

Kad smo se već odlučili da uvrstimo ovaj pojam, onda nikako germanizam Aseitet već latinski original: aseitas. Ace esse, biti po sebi, apsolutno samostalno bivstvo božanstva po sebi, skolastika, bivstvo volje po sebi. Aseität des Willens kod Schopenhauera i Hartmanna. Aseitet je njemačka kovanica, čisti germanizam. Usporedi sa francuskim aceitet! Navedi engleski. Tko je bio autor filozofskog alfabeta. Predlažem da se kod redakcije druge knjige izvrši temeljita revizija svih pojmova! De-te-des-carsi, kao prvi princip baš u ovim potpuno germaniziranim oblastima našeg filozofskog duha.

ASERTORIČKI SUD

Od latinski *asserere*, *assertum*, tvrditi. Ovo objašnjenje je parafraza Kantove definicije. Asertorički sud je pozitivna ili negativna tvrdnja kojom se nešto izriče kao da je istinito, a da nije povezano s idejom nužde? Po Kantu asertoričke tvrdnje se dijele na problematične (kao moguće), na asertorične (kao stvarne), i na apodiktične (kao nužne). Kaže autor da je asertorični sud jedan oblik modaliteta sudova? Oblik načina, koji je opet po sebi forma, dakle forma forme.

ASIGNACIJA

Da se odlučimo da li je asignat ili asignat? Ne znam da li je bezuslovno potrebno da se upotrebljava riječ »činidba«?

ASIMILACIJA

U petrografiji, a u moralno-intelektualnim oblastima svijesti, na primjer u nacionalnim, je ispala. Da se ne zaboravi!

ASIMULACIJA

Kad govornik simulira, pretvarajući se kao da se koleba bi li nešto rekao ili ne? Kao biva, ne bi, a ipak je potrebno da se kaže, jer je istinito...

ASISTENT

Ostavio bih pod jedinicom asistenta, asistanca, pomoćna služba, društvena organizacija javnog karaktera, juridička, savjetodavna, bolnička, dobrotvorna, materinska, udovička, njega za starce itd. Asistent je čovjek koji asistira u medicini, u nauci, to su razni činovi u društvenoj hijerarhiji, u umjetnosti, u religioznim organizacijama itd.

ASKET

Ostavio bih jedinicu pod Asketizam.

Sistem praktičnih napora za svladavanje tjelesnih poroka i umrtvljenje normalnih životnih nagona za tjelesnim užitkom. Stoici su te samozatajne napore prvi put usporedili metodičkim vježbanjem atleta, koji se odriču tjelesnih užitaka, da bi izvojštili pobjedu na olimpijskim igrama. Tu rezignaciju, i to jačanje volje i tjelesnog otpora spram bilo kakvog bola i patnje stoici su prenijeli na duhovno polje moralnog savršenstva. Kršćansko ispaštanje krivnje starozavjetnog istočnog grijeha i okajanje Kristove smrti samo je varijanta ovih stoičkih misli. Brahmanizam i muhamedanstvo isto se tako posvećuju kultu asketizma. Prvi kršćanski asketi javljaju se u Egiptu i njihov bijeg u samoću pustinje pred iskušenjima grijешnog i putenog života početak je samostanske i manastirske manije, koja se razvila u nizu organiziranih sistema, samostanskog života.

ASQUITH, Herbert Henry

»Vodstvo u svojoj stranci izgubio je 1926. u vezi s velikim štrajkom rudara«. Taj štrajk rudara 1926. koji se prometnuo u generalni štrajk, predstavlja prekretnicu u laburističkom pokretu. Trebalo bi tačno odrediti Asquithovu ulogu u okviru toga historijskog sukoba kapitala i radne snage.

ASTER

»Radijarna zrakasta tvorba«. Sveti Šuleče, smiluj se! Hoćemo li ostati kod formule staroga Benigara da je farba zrakasta ili zraka farbasta, da je tvorba zrakasta i to još radijarna tvorba, koja se okružuje »centrosom za vrijeme mitoze«.

ASTIJAG

»Medski kralj«. Medski ili medijski? »Osnovao državu Medijana«. Medijani ili Medijci?

ASTRAGAL

Ilustrirati.

ASTRONOMIJA

Historijski prikaz astronomije i njenog razvoja počinje tek na 11 stranici teksta. Trebalo bi posvetiti pažnju razvoju astronomije u južnoslovenskim omjerima. Članak bi trebalo bogato ilustrirati. Čitav niz elemenata koje obuhvaća pod ukupnim pojmom astronomija, po mom mišljenju trebalo bi razdijeliti na pojedine jedinice kao što su: galaksije, galaktika, planeti, kosmogonija i t.d i t.d.

AŠČIJA, AŠČILUK, AŠČINICA

Kaže autor: »Aščija, kuhar koji sprema orijentalno-balkanska jela pred posjetiocima«. Kao da netko piše u Švapskoj.

AŠKERC

Vidi Jugoslaviku. Tamo je essay. A temeljito prerađen!

ATAKIRATI

Od tal. *attacare*, započeti bitku, rat, ratne operacije na kopnu, vodi ili u uzduhu. Isto tako u polemici, u ličnim sukobima itd. Ja bih glagol atakirati svrstao pod jedinicu **ATTAQUE** navala, napadaj, prepad, navala pasa u lovu na divljač, pojedinaca, u raznim vrstama oružja, u kemiji, medicini, u oboljenjima, u poslu.

Vojnička ataka: navala sa svrhom da se zauzmu neprijateljski položaji. Metodička sredstva navale u borbama 1914–1918, sve do rata 1939. upotrebljavala su se kao kombinacija artiljerije i infanterije. II. svjetski rat je izmijenio elemente atake masovnom upotrebom oklopljenih kola i avijacijom, koji su postali prvim uslovom za uspjeh infanterijske atake. Atomska oružje iz osnova mijenja ove elemente.

Ataka lagumima u rudnicima. Patološka ataka, živčana, nervozna, ataka srca, temperamenta itd. itd.

ATALANTA

»Po grčkom mitu kći arkadskog kralja Jasa, koju je othranila medvjedica, a odgojili lovci. Obećala se onome, tko je u trčanju preteče, ali je svakoga svladala i ubila, dok je Milanion nije varkom pretekao«.

Prije svega ona je kći Jasa i Klymene, koju je otac izložio zvjerima, pak je ta legendarna medvjedica tako došla u situaciju da je othrani, pošto je našla dijete u šumi, što se ovdje ne vidi, zašto bi je othranila medvjedica? Kaže autor, da je svakog svladala i ubila, dok je nije Milanion pretekao«. Da, pak onda što? Milanion ju je svladao, i obljubivši je rodio s njom Partenopeju. To je arkadijska Atalanta! A kad već navodimo Atalante, zašto da ne spomenemo i beotijsku Atalantu, koja je isto tako ubijala svoje prosce, dok je Hipomenes nije nadmudrio zlatnim Afroditinim jabukama. Afrodita je taj ljubavni par pretvorila u lavove.

ATAR

Sa ovim tumačenjem nije ušao u Jugoslaviku.

ATAŠE

Attache franc. član osoblja jedne ambasade, poslanstva, legacije, diplomatski agenat (činovnik) nižeg čina, dodijeljen ambasadoru za vršenje funkcija na raznim sektorima (vojničkom, kulturnopropagandističkom, trgovačkom).

ATATÜRK, Mustafa Kemal-paša

Politički profil čovjeka prenatrpan je na oko neznatnim biografskim detaljima, uloga reformatora nije dovoljno plastično ocrtana. Članak bi trebalo preraditi.

ATOMSKO ORUŽJE

7 redaka suviše malo.

ATEIZAM

Od Antike do danas ne može se zaobići! Osnovni nedostatak.

ad ATEIZAM

Generalna napomena

Sve intervencije glavnoga urednika ispravne. To međutim više nisu tekstovi Marićevi. Prepisati ih za štampu.

Postoji uglavnom tendencija koja se javlja u raznim tekstovima, da se zaobiđu takozvane neuralgične teme. Tako mi na primjer pada na pamet jedinica Ateizam. Treba direktno da se kaže: Ateizam, nevjerovanje u boga, t.j. u vrhunarnve snage, t.j. da je neka nadnaravna ili natprirodna sila stvaralački stvorila ovaj svijet kakav se prikazuje u ljudskoj spoznaji na temelju zemaljskih iskustava. Ateističkim teorijama i filosofemima bavili su se između ostalih: Protagoras, Demokrit, Epikur, Lukrecije, Plinije, Avveroes, Hieronymus, Cardanum, Th. Hobbes, Spinoza, Bayle, Lamettrie, Holbach, Feuerbach, Stirner, Schopenhauer, Nietzsche, et.c. Marksističke teze o tome pitanju vidi pod Engels, Dühring, Marx, i t.d. i t.d.

ATELJE

Dodati: Atelier L'» – poznato suvremeno kazalište u Parisu, organizovano po Ch. Dullinu god. 1922.

ATENA

24 reda prekratko. Antun Barac 37 redaka. Kakav je to omjer?

Atena spada među one davno već ugasle zvijezde, koje nam još uvijek podjednako blistaju. Ne bi je trebalo staviti ad acta, kada u ovoj enciklopediji mnogi nerazmjerno manje važni detalji zauzimaju nerazmjerno više prostora. Atena, kao što je već rečeno u nekoliko napomena, kao Rim, Babilon, Aleksandrija, Avignon, Albi, Anversa, ili Carigrad, spada u onu grupu pojmova kojima treba posvetiti ne samo odgovarajući prostor nego naći isto tako adekvatnu intonaciju. Bez Atene ili Firenze ne bismo imali ono što se zove zapadno-evropskom suvremenom civilizacijom.

Propileji, Partenon, Erehteion (sa karijatidama), Areopag, Agora, Theseion, Olympieion, Salamina, Sofoklo, Solon, Perikle, Dionizijev teatar itd. itd. nisu samo Baedekerska imena. To su simboli kulturne svijesti koji kod čitača treba da rađaju asocijacijama u svima smjerovima. Da bi se to dogodilo treba ih čitaču objasniti i približiti, ali je to nemoguće u pet redaka, kao što je ovaj naš konkretan slučaj.

ATENA

Po Gorskome, »državica« i t.d. i t.d. Ne vrijedi ništa.

ATENTAT

Atentat protivu sigurnosti državne vlasti, protivu lica predstavnika državne vlasti, suvereniteta vlade, individualan atentat itd.

ATERMANO TIJELO

Vrlo vjerojatno atermalno. Tijelo koje ne propušta zrake topline, valjda toplinu. Prozirno tijelo može biti atermalno, na pr. staklo. Sve kako se tu govori o biljkama koje »vrše fiziološke procese«, i o današnjoj tehnici toplinske izolacije prostorija i t.d., nekoliko tema smuvano zajedno bez repa i bez glave.

ATILA

Bilo bi bolje: »Poslije smrti svoga ujaka Ruasa, Atila je zavladao umorivši svoga brata Bleda.« Kada je riječ o bitki na Katalaunskim poljima, treba da se podvuče da je ta bitka svršila hunskim porazom. Rečenica: »Na Katalaunskim poljima, gdje su mu se suprotstavile vojske Rimljana i zapadnih Gota, prodro je 452. u Italiju«, nema smisla.

ATLAMALA

Citat: »Dogadaji u Atlamali zbivaju se na Grönlandu i tu Atli (hunski kralj Atila) nije kralj već grönlandski posjednik.« Nema čitaoca tko ne će »tu Atli« pročitati kao ime Tuatli. Dogadaji u Atlamali zbivaju se na Gröndlandu, a kralj Atli nije kralj već grönlandski posjednik, t.j. Atli nije Atila i t.d. i t.d. Potpuno zbrkano.

ATLANTIDA

Kad je već riječ da je Atlantida ušla i u književnost, neka se navedu: Ridder Haggard, Pierre Benoit, i filmske obradbe: Brigitta Helm, Napierkowska (1920) i t.d.

ATLAS

Gigant koji nosi nebeski svod. Da se ilustruje.

ATLAS pomorski, anatomski, statistički itd.

ATLAS kao prvi pršljen ili kralježnjak, da se ilustruje.

ATLASI geografski da se prikažu od Ptolemeja do danas. Vidi kartografija. Da se ilustruje.

ATLET

(opet Oton Gorski). »Čovjek, koji se za nagradu natječe u snazi i vještini«. Šta je s atletikom kao pojmom?

ATOMSKA BOMBA

Da budu podaci *ajour*. O tome General Prpić nije mjerodavan. Hirošima spada u predhistoriju. Jules Moch kao referent Društva naroda, sav je obasjan tajanstvenim sjajem kobalt-bombe. Usporedi s atomskim oružjem i suvremenom tehnikom toga oružja, kako stvari stoje danas. Vidi u Pomorskoj.

ATOMSKA PODMORNICA

Nautilus zaplovila je prije 2–3 dana, a recenzentu je poznato da se metalni komadi hlade uronjavanjem u potpuno čistu običnu (ne tešku) vodu, što samo po sebi ne znači ništa.

II, 3: opet potpuno čista voda, itd.

Da se svede na minimum kao podatak bez opisa, jer su zaogrnuti potpunim velom strateške diskrecije i tajanstvenosti, i nitko o njima ne zna ništa.

ATRAKCIJA

Elementi naročito privlačivi, atraktivni, u okviru društvenih priredaba: proslava, kazališnih predstava, knjiga, pojedinih tekstova, izložaba, ličnosti i događaja. Atrakcija u kemiji, fizici, Newton-Kepler.

ATREJEVA RIZNICA

Kako ju je Pausanije de facto zvao? Da se citira u originalu. Tko je bio Atrej? Ovaj krug umorstava Atrej, sin Pelopsa, legendarni kralj mikenski ubija Chrysispeosa sa Thyestom, zatim hrani Thyesta, raskomadanim mesom njegovih sinova, muče ga Erinije i ubija ga sin Thyestov – literarni je motiv od Seneke do Crebilona i do Voltairea, ne znam da li je kod nas obrađen kao jedinica. Ako nije da se uvrsti.

ATRIBUT

Da se doda: što naročito pripada nečemu. U simboličnom smislu, u arhitekturi: arhitektonski atributi su ornamenti. Atributi u likovnoj umjetnosti, podudaraju se sa simbolima, kao atributi pojedinih mitskih pojava: orao, golub, labud, paun; u heraldici;

Da se ne zaboravi kao posebna jedinica:

Atribucija: vrsta procjene, prosuđivanja, razvrstavanja pojedinog umjetničkog djela po epohama, po školi, po stilu, po autoru, po nekim individualnim svojstvima pojedinih umjetnika koji su kopirani, više manje uvijek nepouzdana mjera s obzirom na neispitani kvalitet umjetnina.

AUBIGNE, Jean Henri Merle

Reformni teolog? Što to znači. I/5 u prikazivanju nije uvijek objektivan »odakle dolazi ova negativna ocjena? Zašto nije objektivan? Tko je to napisao. Bio je u Hamburgu protestantski pastor francuske vjerske zajednice.

AUBIGNÉ, Théodore Agrippe de

Nema ga u našem alfabetaru. Historik, kalvinistički borac, hugenot, 1552–1630. Njegova knjiga »L'Histoire universelle depuis 1560–1601« spaljena je na lomači.

Aubigné Constant d' 1584–1645 sin Theodora Agrippe, protestant, zatim protestantski konvertit i ponovno apostata.

AUDIFFRET–PASQUIER Armand–Gaston d'

»Od 1863. protivnik Bonaparta«. Misli se vjerojatno na Louisa Bonaparta, cara francuskog.

AUDIJENCIJA

Od *audire* – slušati, čuti. Pažnja, koja se posvećuje onome koji govori ili piše. Vrijeme posvećeno saslušanju u okviru jednog prijema ili posjete. Da se ne zaboravi AUDITORIJ.

AUERBACH

Ćitat: »u kojima usiljeno crta seljake i život na selu«. Ne razumijem šta znači usiljeno crtati?

AUGIAS

Duplikat, koji se razlikuje samo po tome da se Augiasove štale variraju sa »njegove staje« i t.d. i t.d.

AUGURI

Proricali su po nebu, po kretanju oblaka, po munjama i grmljavini itd. ne samo po pticama. Augurstvo se prometnulo u šarlatanstvo, i već su Katon i Ciceron govorili da se auguri smješkaju, rugajući se superiorno svojoj glupoj okolini. Etimon jeste od *avis gerere*, pratiti ptice. Augurstvo pod Republikom spadalo je među patricijske privilegije pojedinih familija. Biti augurom značilo je biti politički privilegisan. Svojim proročanstvima auguri su često ometali izvršenje senatskih odluka, mijenjali politički kurs itd.

AUGUSTA

Kao ime gradova, dobro da je ušlo. Ali ne treba zaboraviti na

AUGUSTOV VIJEK

Od smrti Suline ← 78. do 14. god. n.e. svega 90 godina. Period koji obuhvaća uglavnom Augustovu vladavinu. Stara rimska republika, ta mješavina vojničke aristokracije i municipalne plebejske demokratije, utopila se konačno u samovladi cezarskog apsolutizma po čisto satrapskom uzoru azijskih država. Cezarizam bio bi poprimio neke šire, u antičkom smislu demokratskije oblike, da ga staro aristokratsko republikanstvo nije zavalilo u vrtlog krvavih građanskih ratova, koji su potkopali svaku građansku sigurnost i prosperitet. Posljednji proplamsaj latinske civilizacije u predvečerje sloma pod Augustovom vladom, predstavlja apogeju antike. Tada su živjeli i stvarali: Horacije, Tit Livije, Virgil, Salusto,

Ovid, Vitruvije, Lukrecije, Katul i t.d. i t.d. Najbolje bi bilo da se to ilustrira Gêrômeovom kompozicijom!

AUGUSTA, Jan

Biskup Češke braće 1500–1577. »Nemiran i nestaložen došao je u sukob sa svojim vjernicima« i t.d. Da se klonimo takvih epiteta kao nemiran i nestaložen, jer ti ukrasni pridjevi ne govore mnogo, a osim toga mirišu po pamfletima iz onog vremena, kad su takvi nemirni i nestaloženi ljudi držani u zatvorima po 17 godina. Takvim formulacijama daje se kao precizno odobrenje za likvidaciju tih nemirnih i nestaloženih tipova, a to ne može da bude svrha naše Enciklopedije. Na te detalje treba trajno paziti.

AUGUSTINUS AURELIUS

Članak je prerađen. Ovi prerađeni članci neka se signiraju nekim novim potpisom, jer je pitanje hoće li autori pristati na sve ove izmjene?

AUGUSTINUS, Aurelius

Jedan od najslavnijih otaca crkve latinske, rođen od oca poganina i kršćanske majke Monike (koju je crkva svome svecu i svome ideologu proglasila svetom), obratio se kršćanstvu tek u zreloj muževnoj dobi, u 33. godini, pošto je već čitav život proveo kao poganin, grješnik, razvratnik i manihejac, po vlastitom priznanju. Ingeniozan govornik po svom prirodnom daru, obratio se u Milanu, gdje ga je obratio sveti Ambrozije, prije svega i sam ingeniozan govornik, svojom govorničkom vještinom. Augustin, čovjek žive uobrazilje, nesvakodnevnog pjesničkog i govorničkog dara, bujnog, južnjačkog, afrikanskog temperamenta, sklon halucinacijama, iskreno vjerujući u vrhunaravni smisao vlastitih moralnih dilema i utvara, čovjek neobične radne snage i sposobnosti, napisao je čitavu jednu biblioteku, od koje će njegovo djelo *De civitate dei* ostati modelom latinske teologije stoljećima. U svojim *Ispovijestima* uzvisio se je do neposredne slobodne poetske fraze, govora neobično sugestivnog i živog, u svojim lirizmima potresnog i u smionosti uzornog, kojim analizuje ljudske osjećaje u svim mogućim vidovima. U Enciklopediji ne trebamo se materijalistički stidjeti toga, da je proglašen svetim i da se zove Sveti Augustin. Bio je inspiracijom za likovnu umjetnost vjekovima. Daj u prilogu: Murillo: *Sveti Augustin u ekstazi!* Slikali su ga: Fra Angelico, Baldi, Peruggino, Fra Filippo Lippi, Van Dyck i t.d.

AULA

Est pro nobis! Aule u tome smislu Dvora ili dinastije nema.

AULA

Predvorje rimske reprezentativne palate; peristil grčke kuće. Atrij rimske kuće; carski dvor; Aula regia, centralni dio scene antičkog teatra: obično u obliku palate. Na univerzitetima svečana dvorana za proslave, u prenesenom smislu dvor, dinastija, aula est pro nobis...

AULOS

(Andreis). »Aulos, najznatniji duhački instrumenat stare Grčke«. Ne znam zašto ne bismo »staru Grčku« zvali Heladom? Citat: »Po načinu proizvodnje zvuka predak današnje oboe«. Tko ima dara da bi odrazio svu rogotatnost ovakve formule, da je »po načinu proizvodnje zvuka predak oboe«? Aulos, svojim zvukom drvena roga, oboa imitira drveni zvuk aulosa! Kaže autor da su »upotrebljavali aulos među ostalim, u starogrčkom kazalištu, u kome je svirač njime pratio recitiranje ili pjevanje elegije«. Moglo bi se reći normalno: svirači u starohelenskom teatru pratili su recitacije elegija – aulosom i t.d. i t.d. Ne

razumijem, zašto se opisnim frazama tako konstantno pribojavati neposrednog opisivanja? Kakav je to stil?

AUMALE, Henry, Eugene

Kad smo se već odlučili, da ga uvrstimo, premda nismo rojaliste III. Republike, onda ga treba donijeti pod punim naslovom njegovog dostojanstva: Aumale Henry Eugene Philippe Louis d, Orleans, duc d, Aumale, vojvoda od Aumala, četvrti sin kralja, ni po čemu nije tako važan da bismo mu dali 11 redaka. Briše se drugi i treći red, iz četvrtog »baveći se historijom« i jedanaesti.

AURELLE DE PALADINES, Louis, Jean Baptiste d'

briše se.

i/3–4 »s uspjehom zapovijedao loirskom armijom«. Tko ima pojma što to znači da je Aurelle de Paladine s uspjehom zapovijedao loirskom armijom? Kad smo se već odlučili da to šampamo, onda bi valjalo i objasniti o čemu se radi. Poslije sloma i kapitulacije francuske armade pod Bazaine-om u Metz-u, Gambetta, koji je podigao ustanak, pozvao je Aurelle de Paladines-a da organizuje otpor na Loire. Aurelle je to i izvršio odbacivši slabe čete generala von der Thanna iz Orleansa u oktobru, da bi Orleans ponovno pao u njemačke ruke mjesec dana kasnije, 4. decembra 1870. Detaljna epizoda, podesna za specijalnu francusku propagandu i retouche tadašnje demoralizacije. Mislim da je bez ovog komentara potpuno suvišno da ova realistička truba uđe u enciklopediju, a ako već onda s ovim tekstom.

AURELIJE MARKO

Spada u antoninski period i to mu je sam carski naslov i bilo bi bolje da se svrsta u grupu careva antoninskih. Ne bi se moglo reći: da njegova knjiga »Samoposmatranja« »ne pruža, međutim, nikakvu sistematsku razradu stoičke filosofije«, jer ona jeste jedan od klasičnih dokumenata primjene stoičke filosofije. Kod Marka Aurelija ne treba zaboraviti na njegovu konjaničku statu u Kapitolu, koju je tamo postavio Michelangelo!

AURORA

Ova prijateljica Muza vozi se na fijakeru Otona Gorskoga. Kaže ovaj pjesnik, da se »vozi na kolima ispred svoga brata Helija«, a netko je dodao olovkom, da brat Aurorin ne bi ostao bez atributa, da je to bog sunca.

AUSPICIJ

Gorski, da bi spasio svoju griješnu dušu pred materijalistima, ironizira volju antičkih bogova kao »tobožnju« volju. Kao biva, nisu ljudi znali da nema bogova.

AUSTRALCI

16, »razvijen totemizam: totemi su najviše životinje, biljke, nebeska tijela i pojave«. Najviše životinje su najviše po visini, a po najviše je trebalo da se kaže. Međutim bi taj totemizam trebalo objasniti detaljnije ili dati uputnicu.

AUSTRALIJA

Revizija članka se nameće sama po sebi. Svi podaci za posljednjeg decenija od II. svjetskog rata pa sve do danas suviše su šturi!

AUSTRIJA

Jedno od neuralgičnih pitanja: šta je s Austrijom do godine 1914–1918. III/5–13 briše se. Sva su ta stanja u fluktuaciji, pro futuro bespredmetna. Tema o okupaciji Austrije po savezničkim silama spada pod drugi naslov.

AUTODETERMINACIJA

Ne autodeterminacija nego autodeterminizam! Ide sve pod indeterminizam. Same idealističke floskule kao: Nauka o determinaciji htijenja i djelovanja po zakonitosti razumne volje na temelju ideje o aktivitetu i slobodi kao takvoj. Kojoj? Kakvoj? Teorija, po kojoj organizam djeluje u sebi samome po zakonu svoje strukture, po raisonu svog vlastitog funkcionisanja.

AUTSAJDER

briše se ovdje i ostaje pod Outsider.

AVARNA DI GUALTIERI, Giuseppe

Kao što je redigovano.

AUTOEROTIZAM

»Ovamo spada donekle i narcizam,« – zašto donekle?

AUTOGEN ili autigen

citāt »postanak na licu mjesta (na pr. kamenje);« O, gospode ti moj, Bože milostivi, pomiluj!

AUTOHTON

»Urođenik u nekoj zemlji«. Treba koordinirati pojmove, nazive i terminologiju. Urođenike u pomorskoj zovu domorodcima.

AUTOKRAT

Treba razraditi sa pojmom autokratija detaljno.

AUTOMATSKI ŽIG

Dolazi pod automat! Automatos, autos-maomai, sam se kreće; stroj tako smišljen i udešen, da imitira svojim pokretima živo biće. Igračka kroz vjekove. Per ext: čovjek koji ne umije iz vlastite pobude misliti ni djelovati. Mehaničko sredstvo u tuđim rukama. Android, lutka nalik na čovjeka, stroj koji se kreće navinut. Imitacije životinja. Automatično. Automatizmi u fiziologiji, u neuropatiji, vidi automatski tekstovi, nadrealizam itd. itd.

AUTONOMIJA SRBA U HRVATSKOJ

Imprimira se za enciklopediju. Dolazi pod Privilegije i granica kao što je dogovoreno! Molim Vas da napišete uvod od 20 redaka kao što smo dogovorili sa uputnicom: vidi Privilegije i granice.

AUTONOMNI RAZVITAK

Treba posvetiti pažnju autonomnom razvitku i u drugim disciplinama, u političkoj administraciji i t.d.

AUTOSUGESTIJA

»Tako predočivanje limuna izaziva izlučivanje sline;« Nerazumljivo, da li izaziva ili izazima? Isto tako nerazumljivo: »Nekada se u širem smislu autosugestijom naziva svako utjecanje jednih doživljaja na druge u individualnom psihičkom životu«? Upitnik.

AUTOSUGESTIJA

(Dr. Lopašić). Sa svim potrebnim respektom spram predstavnika čiste, apsolutne nauke, pitamo se ipak, što da se radi s tim, nesretnim, visokoodnjegovanim naučnim stilom. Citat: »Autosugestija, podsvijesno oživotvorenje vlastitih želja i iščekivanja u vlastitom duševnom životu i t.d.«. Podsvijesno oživotvorenje vlastitih želja i iščekivanja = Unterbewusste Verwircklichung oder Unterbewusstes Inslebentreten eigener Wünsche und Erwartungen oder des eignen Sehns (u vlastitom duševnom životu in eigenen Selenleben ili tako nekako).

Re prevedeno na njemački ili s njemačkog opet na hrvatski ne govori mnogo. Ako se tako učenjaci mutno izražavaju, kann sein, velleicht da su stručnjaci i mi kao laici nijesmo u stanju da pratimo let njihovih orlujskih misli. Ali da bi to bila autosugestija ili da to jeste autosugestija, što ona ni u kom slučaju nije ili što je ovdje potpuno nejasno, to se ne može priznati za tekst Enciklopedije. Kaže autor dalje: »Pod utjecajem autosugestije vjeruju takovi ljudi u svoje fantazije i izmišljotine«, mislim ljude bujne mašte, dakle psihopate i histerike, koji vjeruju u svoje izmišljotine, i to je jasno, ali što je autosugestija to nije jasno. To su ovi naši njemački školovani ljudi kao i Andreis kome je »aulos predak oboe po načinu proizvodnje zvuka«, – nach der Art der Tonerzeugung, vorahne der Oboe i t.d. Svi tekstovi iz medicine imprimiraju se i signiraju bez kontrole, a opet bi netko osim stručnog urednika trebao da vodi nadzor pošto nam se stručnjaci izražavaju zagonetno mračno.

AVANGARDA

Antonym: *arriere-garde*. U simboličnom smislu na čelu književnog, umjetničkog, političkog pokreta, grupa ili pojedina lica koja daju inspiraciju, koja predvode ostale, prednjačeći elanom vlastitim uvjerenjem moralnom snagom kao uzor pokoljenjima. Žrtve koje padaju na putu napretka, revolucija i borbe uopće.

AVDEEV MIHAIL VASILEVIČ

»Suradnik časopisa *Sovremennik*«. Hoćemo li objaviti sve suradnike *Sovremennika*?

AVEROES

Zašto ova velika imena ne bi ostala pod svojom vignjetom, a ne da se upućuju v. Ibn Rušd. Da to nije dosljedno provedeno vidi se po Aviceni. Avicena je ostao.

AVERROES /Abu 1 – Walid Muhamed ibn Ahmad ibn Muhamed ibn Rushd/

Nije ibn Rushd nego ibn Roshd.

Poslije smrti svoga oca kadije kordovanskog naslijedio ga je u tom pozivu. Studirao je razne naučne vještine i pozvan po kralju MANSURU u Marakeš, tu je reformirao

pravosuđe. Povrativši se u Kordovu propovijedao je svoje filozofske teorije koje je kralj Mansur proglasio heterodoksnim. Otkriven na bijegu u Pesu uhapšen, kažnjen, vratio se ponovno u Kordovu gdje je živio u bijedi.

Proslavio se kao tumač Aristotela, a iz sredovječne perspektive svojom je slavom natkrilio učitelje. Njegovu nauku poznatu kao averoizam osudio je godine 1240 pariski univerzitet. Autoritet mu je uspostavio sv. Toma, da bi ga 1519. papa Leon ponovno proglasio krivim, i da bi tako u fluktuaciji vrijednosti prolazio kroz razne pozitivne i negativne ocjene kroz vijekove. Averroes u medicini! Averoizam kao posebna jedinica po Renanu.

Za nas je dovoljno da se kaže da je Averroes arapski peripatetik, koji objašnjava dva osnovna pojma: vječnost materije i teoriju intelekta. U dilemi da li je svijet stvoren ili se razvija po sebi, Averroes daje kompromisnu formulu: Ništa ne može nastati od ničeg, a ništa nije ni stvoreno. Kretanje je vječno i neprekidno.

AVIGNON

Svedeno na baedeckerski minimum. Kada se već spominje Laurana, a to je ime artista, koji je po našoj kulturnoj historiji anektiran za nas kao Vranjanin ili Zadranin, onda takvim detaljima iz naše perspektive treba posvetiti punu pažnju.

AVIGNONSKI PAPE

Svi tekstovi Viktora Novaka, da se vrate u ijekavštinu.

AVITAMINOZA

9 redaka za čovjeka, a 11 za domaće životinje. Imam impresiju da je veterinarski dio u svakome slučaju u nerazmjeru sa medicinom.

AZIL

Grč. *asylum*, sklonište, utočište, u antici hramovi i svetišta, u srednjem vijeku crkve; u prenesenom smislu, svako sklonište pred progonom, neprilikom, starosti, opasnošću; obraditi historijski i kulturno-historijski od helenskih dana do Gorkoga »Na dnu«, i do svih azila engleske Vojske spasa itd. itd.

AZILIEN

»Završni stadij miolitičke kulture nožića«. Uza sav respekt prema terminologiji u koju se ne razumijem, ovi miolitski noževi više mi odgovaraju nego deminutiv: »nožići«.

AZIMUT

i svi slični astronomski pojmovi (kao i oni iz botanike i t.d.) treba da se objašnjavaju zorno na temelju priložene grafike, jer je to mnogo jednostavnije i stvarnije nego apstraktno opisno, pogotovo kad se autori izražavaju takvim jezikom kao što slijedi: »Azimut je ujedno kut, što ga čini (zaklapa) vertikalna kroz neku točku na nebu s meridijanom, pa se uzima kao jedna od koordinata u horizontskom koordinatnom sistemu«. Autor upotrebljava vertikalnu kao masculinum, kod njega se vertikal »zaklapa«, a revizor pretvara ovaj masculinum u vertikalnu, i kod njega ta vertikalna čini kut kroz neku točku... I t.d.

Duplikati

Antinoji, antikviteti, antika, anahiz, Anaharizis, Amulet, Amfitrion, Altamira, Alpha et omega, Alkazar, Alagić Šukrija, Akvileja, Abdera i t.d. Pod ovim duplikatima javljaju se imena novih suradnika tako na primjer mitske priče iz davne grčke prošlosti u duplikatima

obrađuje R. Marić iz područja lijepih umjetnosti Blanka Batušić, prepisani su neki tekstovi Otona Gorskoga, javlja se novo ime Gordana Sladoljev i t.d. i t.d.

Krstićevi duplikati

Krstić je obradio čitav niz imena, koja je za Jugoslaviku obradio Ravlić. Sve te tekstove valja usporediti, a naročito kod onih imena koja su pod znakom pitanja, tamo gdje je stavljena uputnica vidi Jugoslaviku, jer nije sigurno, da će neke od tih jedinica ući u Jugoslavensku. Navodim nekoliko primjera: Ambrozović, Alih Salić, Alačević Ante, Nikola, Ajlec i t.d. i t.d.

ALKYONE

Za razliku od Otona Gorskog, i R. Marić tjera svoje stilističke ekshibicije. Ova skaska o brodolomu spada u čiste otogorskizme.

ALKMEONIDI

R. Marić, kao gore.

ALEKSANDAR SEVER

Ako su ovi tekstovi spremljeni za štampu, onda navodim ovaj rukopis kao primjer nejasnog teksta. Treba da ide u prijepis.

ALBERTINA

Suviše tanko.

AGRIPA

Agripa, Marko Vipsani precrtano zelenom olovkom, podcrtano hemijskim mastilom. Vidi dalje »V. Vipsanije, Marko Agrippa« precrtano olovkom, kao definitivno. Potpuno nerazumljivo. Da li po ovim precrtanim indikacijama ulazi ili ne ulazi? Tekst R.M. zbrkan.

»A« GEOGRAFIJA

Ad A NAPOMENE ZA REDAKCIJU

Južna Amerika

(Milostislav Bartulica). Citat o držanju naših iseljenika u I. i II. svjetskom ratu! »Podupirući oslobodilačke pokrete« i to u I. svjetskom ratu za ujedinjenje pod Karađorđevićima, a u II. kontra. Ovakva formula može da upropasti čitav tekst o Južnoj Americi. Uopće: neka se svi tekstovi toga M. Bartulice podvrgnu analizi i temeljito očiste od invektiva. Sve je to kontribanda.

ARGENTINA

Politička definicija za Perona je ekvivokna. Revidirati! Da li je Šime Balen nadzornik ovih tekstova M. Bartulice?

ASMARA

Glavni grad Eritreje. Eritreja je danas autonomna oblast Etiopije i kao takva sastavni dio njenog suvereniteta. Ovdje historija prestaje sa ožujkom 1941.

ARZAMAS

Pazi dobro! Industrija pustene obuće! To su valenjki! Valenjki su masovni proizvodi čitave Rusije i može da bude gaf. Tko je provjerio masu ekonomsko-geografskih podataka u tekstovima?

AVTOVAC

»Nadgrobnni spomenici iz starokršćanskog doba«. Da nisu stećci?

ASPERN

»Selo poznato po borbama između Napoleona i Austrije«. Nije točno. Bonaparte je doživio svoj prvi poraz u bitki kod Asperna i Esslinga 22. V. 1809., kad je ponovno bačen preko Dunava. To nisu bile borbe nego borba, i tek mjesec i pol dana kasnije dolazi do bitke kod Wagrama.

AURIGNAC

»Nalazište ljudskih kostiju i oruđa iz starijeg kamenog doba«. Vidi sve što je rečeno o Aurignacu!

ADAMIĆ, Louis

obrađeno u Jugoslavici.

ADAMOVIĆ, Stevan

U Jugoslavici ga nema.

AEQUUM, Čitluk

Glava Heraklova iz Čitluka kao ilustracija. Ne zaboraviti!

AHAČIĆ, Kajetan

Briše se!

AMERIČKI NOGOMET

Zaboravili smo na Football. Kaže pisac, da igrači nose kacigu na glavi! A gdje bi je do vraga nosili ako ne na glavi?

AMBALAŽA

U Pomorskoj je nema.

APOKRIF

Duplikat usporedi s Jugoslavikom. Ovdje ga je obradila Verona.

APLIKACIJA

Ukleti duh »dajbudi prpošnog Arturiusa Schneidera progovara još uvijek iz svake riječi ovih tekstova, koje pišu njegovi sljedbenici. Ove sklerotične mandarinizme apstraktne naravi, valja, po mogućnosti iz Enciklopedije pod svaku cijenu iskorijeniti. Čovjek definira aplikaciju kao »prilijeganje«. Prilegao je kralj David svojoj prilježnici Betsabeji, a da se »prilijeganjem« može u ornamentici postići »postizavanje naročitoga ukrasnog dojma« i to sve u širem smislu, a u užem da se višekraki svijećnjak obješen o doprozomik ili o rub kamina prilijeganjem može pretvoriti u ukrasni dojam, to je enciklopedijsko tumačenje pojma aplikacija u užem smislu.

Što se aplikacije tiče s njom stoji stvar kako slijedi. *Applicare*, glagol, znači: staviti na, dakle aplikacija ni u kakvom širem ili užem smislu ne znači ništa drugo, nego imenicu od glagola staviti na, pak dakle i u ornamentici ne može da znači drugo nego to što znači: staviti nešto na nešto drugo! na primjer: čipku na sukno ili kožu na drvo, hartiju na staklo, staklo na srebro, srebro na zlato, boju na platno i t.d. Aplikacija, međutim, osim omamentalnog ima i čitav niz drugih smislova: žigosanje usijanim gvožđem, a aplikacija nečijeg dlana na njušci ili na labrdi drugoga čovjeka znači šamarčinu, ili pljusku ili zaušnicu u ironičnom mollieresknom smislu. Aplikacija naučnih rezultata u raznim disciplinama, na pr. aplikacija iskustva Pomorske Enciklopedije u Općoj enciklopediji i obratno (recimo)! Aplikacija lijeka, zakona, principa, doktrine, teorije, tehničkih izuma, raznih vještina i t.d. Kriva aplikacija u prenesenom smislu može da ima značenje i podvale. Matematička aplikacija i juridička. Aplikacija može da ima i administrativno značenje, pak postoje i posebni pozivi građanskih aplikanata. A ono što autor ovog članka misli, da višekraki svijećnjak obješen o doprozomik ili o rub kamina znači aplikaciju, on se vara, jer to se ne zove aplikacija, nego applique, aplikacija. To bi bila eksplikativna aplikacija za enciklopedijske metode, kako bi je trebalo aplicirati kod našeg posla, kod koga se to ne njeguje, jer se inaplicira! U okviru svih aplikacija ostaje: ornamentalna, dekorativna u umjetnom obrtu, a aplikacija je poseban pojam, naznačen uputnicom, vidi Aplikacija.

OE, III

ARLAND

11 redaka, mnogo. Principijelna napomena! Dogovorili smo na početku posla da bismo ostavili naslove pojedinih djela u originalu. Nismo dosljedni, zašto onda nismo preveli *Nouvelle Revue française*?

ARLES

»aleja Aliscamps«, zapravo Alyscamps, campi Elysei, legenda govori da je to mjesto odabrao sam Isus Krist, itd., a mislim da se može brisati. Ne znam da li je ta aleja toliko važna, ali bi onda trebalo dati uputnicu na novu jedinicu Alyscamps sa komentarom, što je za naše potrebe suvišno.

ARLETTY

7 redaka. Ne znam po kome smo kriteriju uvrštavali ovu vrstu filmskih glumaca? Citiramo jedan film iz godine 1939. (»Dan se rađa«)?? Načelno pitanje pro futuro!

ARMADA

Nepobjediva. Od 130 brodova, 33 dubrovačka? Znači više od 20%. Odakle nam taj podatak?

ARMAGEDON

(brdo megidsko), objašnjavamo nepoznanicu nepoznanicom, da bismo na kraju dali tumačenje da je to naziv po uzvisini kod grada Megiddo u Palestini itd. Da je to brdo megidsko, može se kao konstatacija brisati i povezati s komentarom.

ARMAGH

Principijelno. Riječ je o leksikografskom skraćivanju tekstova. »U Armaghu su danas dvije nadbiskupije, katolička i anglikanska«. Dovoljna je sama konstatacija: dvije nadbiskupije, katolička i anglikanska, jer se jasno vidi da se one nalaze u gradu Armaghu.

ARMALES

»ta povelja sadržava i sliku podijeljenoga grba koji u samoj povelji može biti i opisan«. Ovaj narativni tekst može se mirne duše brisati.

ARMAND, Inesse

8 redaka.

ARMANDA, Adam

Suradnik naše Pomorske enciklopedije, o čemu se ne govori, a 14 redaka u svakom slučaju mnogo.

ARMENCI i sve što slijedi na str. 260 i 261.

Trebalo bi poznavati kostur alfabeta i uporediti ga sa prvim izdanjem. Kakvi su omjeri u sličnim temama, no u svakom slučaju mislim da je 320 redaka za ovu jedinicu mnogo.

ARMIJA

»U užem smislu strategijska operativna jedinica kopnene vojske ili ratnog zrakoplovstva sastavljena od korpusa ili divizija« itd.

Svaki korpus je sastavljen od divizija, dvije divizije sastavljaju korpus. Svi ovi tehnički termini idu pod Jugoslavenska narodna armija.

ARMINIJE

»Ubili su ga njegovi srodnici s kojima se sukobio«. Pitanje stila. Ubijajući se međusobno, ljudi se obično sukobljuju ili obratno, sukobljujući se oni se ubijaju. Jasno. Dovoljno je da su ga ubili njegovi srodnici, samo se pitamo kad su ga ubili, zašto su ga ubili i kakva je to svojta bila? Ako je to važno!

ARMSTRONG, Neil

»krenuo brodom »Apolo II« sa Zemlje« itd. Ne znam kakav je tehnički naziv takvog broda, da li brod ili kozmički brod ili letilica?

ARNALDO iz VILLANOVE

Dobro bi bilo dati i francuski naziv Arnaud de Villeneuve. Povezan je sa Montpellierom i Parizom, gdje je vrlo glasno ime, a u odnosu spram ostalih Arnauda, kojih ima više od 40 redaka, posvetili smo mu relativno malo prostora.

ARHNHEMOVA ZEMLJA

Zaljev J. Bonaparte? Koji Bonaparte?

ARNOLD, Duro

Neuralgična tema, pa ipak 16 redaka malo mnogo. Šta da se radi s ovom vrstom okamina? Iz pokoljenja u pokoljenje prenosi se legenda o njegovoj veličini. »Važnija djela iz književnosti i filozofije«, osam bibliografskih jedinica, itd.

ARNOLD, Matthew

»kojima su odlike refleksivnost, dotjeranost i znatan emocionalni naboj autentičnog Weltschmerza«. »Poslije se latio britkijeg oružja, polemičke proze u obliku rasprava« itd., itd. Pitanje stila. Naboj je žulj ili mjehur ili rana od žulja na tabanu ili pod od

nabijene zemlje ili hitac, hitac opaljen iz puške. Šulek je izmislio riječ »nabojnjača« – – Patrontasche – cartouche, itd. Međutim, kakav je to »emocionalni naboj«, pa još »autentičnog Weltschmerza«? Pitamo se zašto bi polemička proza bila »britkije oružje« od »emocionalnog naboja autentičnog Weltschmerza«? To nisu zanovijetanja, nego opasna principijelna pitanja, i to nije nikakva krivnja redakcije, jer to je naš stil, to je prosjek našeg stila i tako se naši literatori izražavaju.

Da neke zbirke lirike navodimo u originalu, a neke u prijevodu, pak ih onda korigiramo, itd.

Ja sam za citate u originalu!

Javlja se principijelno pitanje. Kad navodimo naslove pojedinih knjiga u našem prijevodu, pitanje je da li su ta djela prevedena po nekom drugom i na koji od naših jezika, jer onda opet mi prevodimo nešto sa makedonskog ili slovenskog što je prevedeno s engleskog ili francuskog itd. Ja sam dosljedno za citate u originalu.

ARNOUX, Alexandre

Devet bibliografskih naslova u prijevodu, a tko ima pojma kako se te knjige stihova zovu u originalu i šta se u međuvremenu s njima dogodilo i da li postoji netko u Francuskoj koji kad govori o Arnouxu citira pet njegovih romana?

ARNULF, karantanski vojvoda

Svakako nedostaje uputnica na Karantaniju. *Conversio Carantanorum*, itd.

AROGANTAN

Kad već, onda i arogancija je vrijedna da se spomene, kad smo naveli redak više – arogaciju.

AROMA

Zaboravili smo na ruže, na cvijeće uopće, na miris ljudskog tijela, na sve mirise u kozmetici itd. Nije riječ samo o iću, piću i o duhanu.

ARON

»Udovoljio narodu i podigao na Sinaju zlatno tele«. U čemu je ovaj Aron »udovoljio narodu« kad je podigao tele? Da li je hebrejski narod od njega tražio da podigne tele?

ARON, Raymond

»Na osnovi pojma »društvenog tipa« uspoređuje evropsko, američko i sovjetsko društvo«. Trebalo bi objasniti o čemu se radi! Nije on samo antikomunist, nego kao ekonomist, on spada u grupu liberala, itd.

ARONDACIJA

Problem stila: »U SFRJ a. se po pravilu izvodi samo u korist poljopriv. organizacije ili druge privredne organizacije koja se koristi zemljištem u poljoprivredne svrhe«. Može i ovako: A. se izvodi u korist poljopriv. ili druge privredne organizacije, itd. Da li se ta »druga privredna organizacija, koja se koristi zemljištem u poljoprivredne svrhe« samo onda arondira ako je to zemljište upotrebjeno u poljoprivredne svrhe? Zar se ne može neko strnište ili neka livada arondirati u svrhu industrijske izgradnje itd.

Posljednjih 7 redaka (24/a) može se mirne duše brisati.

ARP, Jean (Hans)

»jedan od pionira apstraktne umjetnosti«. Borili smo se od početka odlučno da se ova fraza »jedan od« briše zauvijek, jer se u leksikografskom tekstu stereotipno ponavlja.

ARPAD

»Prvi veliki knez samostalnog saveza mađarskih plemena«. Kakav je to »samostalni savez«?

ARPADOVIĆI

»Bili su kristijanizirani«. Zašto ne – pokršteni?

»Smrt kralja Almoša«, na kraj njegove biografije, kad se ne navodi godina rođenja.

ARPINO, Giovanni

11 redaka?? Mnogo! Kako li se samo zovu njegovi romani talijanski? Bit će da je jedan od homoseksualaca kada ga zanimaju »nagonske stranputice«. Vrlo važno za literaturu!

ARS NOVA

11 redaka, vidi ARS ANTIQUA (na str. 265) 12 redaka, znači ukupno 23 reda za jedan ne tako važan termin u muzici.

ARSOV, Ljupčo

Vidi u Jugoslavicu Arsov Ljupčo? Pitanje popisa narodnih heroja i politički markantnih funkcionera postavlja se kao osnovno pitanje alfabeta koji treba revidirati do kraja.

ARSOVSKI, Tome

Priznajem da nikad nisam čuo da postoji. Rođen 1927, znači djeluje najmanje 30 godina, u Jugoslavicu ga nema.

Pitanje alfabeta. Hoćemo li i makedonske naslove prevoditi?

ARTAMANOV

»Posebno se bavio pitanjima prošlosti Hazara, Skita i Slavena u ranom srednjem vijeku«.

To ne spada u stilska zanovijetanja. Ima takvih poštapalica koje se često javljaju, a škripe kao pijesak u zubima.

»Posebno se bavio«... Poseban, singularis, besonderer, servira se objed posebno u nekoj sobi. Osamdesetih godina pisalo se: Ovdje počiva Iks Ipsilon, posebnik, privatnik.

Osim toga što je bio čovjek arheolog »posebno se bavio pitanjima prošlosti« itd. Briši »posebno«. Normalno je da se kao arheolog bavio pitanjima prošlosti.

ARTELJ

Rečeno je da bi bilo idealno kad bi se poslu pristupilo metodički. Artelj je ruska riječ i pojam. Da smo ispitali etimon te riječi bilo bi informativno. Znači zanatsko društvo ili udruženje zanatlija. Taj artelj postoji u Rusiji još iz patrijarhalnih davnina. Članovi artelja jesu arteljčiki. Djelovali su već u XIII i XIV st. Petnaest redaka suviše!

ARTEMIDA

»božica Mjeseca, lova... i plodnosti«. »Kao djevičanska božica zaštitnica je mladića i djevojaka«. Pitamo se da li je kao zaštitnica »plodnosti« djevica? Ova virgo intacta ispada po nama kao demi-vierge.

»Rimljani je poistovećuju s Dijanom«. Ona jeste Dijana, i kao takva fungira u likovnoj umjetnosti u bezbrojnim varijacijama.

ARTERIJE

»Plućna arterija vodi vensku krv«. Što kaže Medicinska? Venska ili venozna?

ARTIČOKA

Mediteranska biljka. Uzgaja se u sjevernoj Africi, po čitavoj južnoj Evropi pa čak i u južnoj Njemačkoj.

ARTILJERIJA

Tko kod nas odgovara za vojnu terminologiju?

ARTIST

»Obično naziv za plesača« itd., »u širem smislu čovjek koji savršeno vlada tehničkom stranom neke umjetnosti«.

Zašto bi jedan klavirist bio artist u širem smislu, a ne u običnom, kao pelivan na primjer? Francuski termin. Artist je umjetnik i glumac itd.

ARTIZAM

»osobito ako se time prikriva nedostatak invencije i individualnog izraza«.

Čini se da je to isključivo naš izum. Ne znam da li postoji jezik u kome riječ artizam nešto znači.

ARTS AND CRAFTS

18 redaka za nešto što je već prije stotinu godina bilo po svoj prilici zaboravljeno i bespredmetno. Predlažemo da se briše.

ARVALSKA BRAĆA

(Fratres Arvales). To je pitanje alfabetara. Za našu enciklopediju mislim da predstavlja balast.

ARX CASAR von

Tu smo nedosljedni. Kad već prevodimo naslove drama, zašto nismo preveli »Opernball 13«?

ARZA

Ako Arza u muzičkoj metrici znači laki a teza teški dio takta, zašto bi to po analogiji značilo dizanje ili spuštanje ruke pri taktiranju? Jedno i drugo je teza i arza.

ASAD HAFEZ

Ovo treće izdanje naše enciklopedije pojavit će se u 1977. godini, znači sa petogodišnjim zakašnjenjem naših podataka. Šta se sve neće dogoditi ili šta se nije dogodilo sa Asadom ili sa lijevim krilom stranke Baas u međuvremenu?

ASANACIJA

17 redaka, suviše. I 5 bi bilo dovoljno.

ASBJÖRNSEN, Peter Christen

10 redaka o čovjeku koji je umro prije 90 godina kao sakupljač narodnog blaga, a o njemu danas ni u Norveškoj, vrlo je vjerojatno, 90% stanovnika nema pojma. Pitam se šta smo profitirali od toga što citiram neke naslove njegovih knjiga u prijevodu?

ASBOTH, Oszkar

Za nas i za čitav svijet Asbóth je ime svakako važnije od onog norveškog folklorista, a ima svega tri reda. Njegove komparativne studije o mađarsko-slavenskoj jezičnoj simbiozi su kapitalne.

ASC SCHALOM

Nismo naveli njegovo glavno djelo »Golem«, kojim se slavna jidiš trupa Habima (Gabima) proslavila po čitavome svijetu.

ASDIC

Allied Submarine Detection Investigation Committee, saveznički istražni komitet za otkrivanje podmornica, itd. Po svemu jedna ustanova iz prošlog rata nastala u borbi protiv njemačkih podmornica pa onda prerasla u instituciju Saveznika. A gdje su danas ti »saveznici« i kako se zovu i tko su?

Spada u Pomorsku enc.

ASEAN

14 redaka, rasipanje prostora! Pet posljednjih redaka u svakom slučaju suviše.

ASEITED

Aseitas, a se esse, biti po sebi. Spada u filozofski rječnik!

ASENOVCI

Dajemo 9 uputnica! Ja bih ih sve ovdje svrstao pod istom jedinicom kao Asenovce.

ASFALT

57 redaka. I u Tehničkoj enciklopediji bilo bi 57 redaka suviše.

ASFIKSIJA

15 redaka. Trebalo bi vidjeti medicinski alfabetar, u svakom slučaju suviše.

ASFODEL

Šta se s tim Asfodelom »prema Homeru, na Asfodelskom polju« zbiva, to se vidi iz citata.

ASGEIRSON, Asgeir

Islandski političar. Ne znam po kom kriteriju uvrštavamo političare.

ASHDOD

»grad s umjetnom lukom na Sredozemnom moru«. Pitam se koja luka nije umjetna? Sredozemno more je jedan širok pojam. »Jedan od gradova« itd.

ASHQELON

Opet jedna luka na Sredozemnom moru, a spojena je s lukom Eilat na Crvenom moru. Kako je spojena?

ASIENTO

20 redaka u svakom slučaju suvišno.

ARMALISTI

Da se navede nekoliko konkretnih primjera iz naše prošlosti.

ARALICA, Stojan

Kao što je ispravljeno u tekstu: lirski kolorist paysagea i mrtve prirode.

ATAR

Sa ovim tumačenjem nije ušao u Jugoslaviku.

AZIJA, BILJNI POKROV

Principijelna napomena. Pomorska Enciklopedija obradila je sve te pojmove iscrpno. Da li su autori isti? Ako nisu, po čemu se razlikuju? Naša enciklopedijska izdanja ne smiju ni pod koju cijenu da protuslove – jedno drugom. Stvar je od osnovne važnosti. Slučajevi nepodudarnosti kojih će nesumnjivo biti, govore o površnom tretmentu i ruše povjerenje u istinitost naših podataka. Tu se otvaraju velike opasnosti, jer se radi o produktima istoga laboratorija.